

RAPPORT 223

Efter skolan

Rapport 223

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Tfn: 08-690 95 76
Fax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes
Webbplats: www.skolverket.se

Beställningsnummer: 02:761

Skolverkets diarienummer: 2000:3153

ISSN 1103-2421

ISRN SKOLV - R - - 223 - - SE

Omslagsfoto: Helena Bergengren / Tiofoto

Tryck: Elanders Gotab 2002

Innehåll

Förord		4
Sammanfattning		5
Inledning	Ett samhälle i förändring	8
Läsanvisningar	Om empirin samt resultat hela gymnasieskolan	18
Resultat	Barn- och fritidsprogrammet – BF	26
	Byggprogrammet – BP	30
	Elprogrammet – EC	34
	Energiprogrammet – EN	38
	Estetiska programmet – ES	42
	Fordonsprogrammet – FP	46
	Handels- och administrationsprogrammet – HP	50
	Hantverksprogrammet – HV	54
	Hotell- och restaurangprogrammet – HR	58
	Industriprogrammet – IP	62
	Livsmedelsprogrammet – LP	66
	Medieprogrammet – MP	70
	Naturbruksprogrammet – NP	74
	Naturvetenskapliga programmet – NV	78
	Naturvetenskaplig gren – NVNA	79
	Teknisk gren – NVTE	82
	Omvårdnadsprogrammet – OP	85
	Samhällsvetenskapsprogrammet – SP	89
	Ekonomisk gren – SPEK	90
	Humanistisk gren – SPHU	93
	Samhällsvetenskaplig gren – SPSA	96
Gymnasiesärskolan	Nytan av gymnasiestudier för unga vuxna med begåvningshandikapp	99
Avslutning	Sammanfattande diskussion och några framtidsfrågor	104

Förord

I denna rapport, som sammanfattar resultaten av en nationell utvärdering, redovisas vad som händer de unga vuxna när de lämnar gymnasieskolan, dvs. hur de »rör sig« till arbete och fortsatta studier de första åren efter skolan. Gymnasieutbildningen förändrades i mitten av 1990-talet och vi fick 16 program. Ämnen ersattes med kurser och individen skulle själv i ökad omfattning kunna välja kurser. Denna utvärdering kan i en mening sägas vara en betygsättning av programgymnasiet. Bl.a. redovisas i vilken mån gymnasiestudierna har gett de f.d. eleverna kompetenser som de själva upplever som viktiga i sitt arbete.

Bakgrunden till studien är att det finns relativt lite kunskap om olika effekter av det nuvarande skolsystemet. Detta är en stor brist, särskilt med tanke på den förestående reformeringen av gymnasieskolan. Kunskaper av det här slaget är även viktiga för enskilda elever som ett underlag vid val av gymnasieprogram. Studiens resultat skall också kunna utgöra underlag för diskussioner och analyser som rör skolsystemets förmåga att fylla behovet av arbetskraft och specifik kompetens inom olika samhällssektorer.

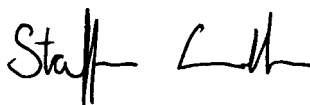
Skolverket har, tillsammans med Högskoleverket, i en tidigare studie (Hur gick det sedan? Skolverkets rapport nr 168), påbörjat arbetet med att ta fram kunskaper om skolgångens betydelse för elevernas fortsatta studier och arbete. Den här studien skall ses som en fortsättning och fördjupning av detta arbete.

Underlaget till denna rapport har i huvudsak hämtats från statistiska register, icke tidigare publicerat material från SCB-enkäter och av projektet gjorda enkäter. För att fånga utvärderingens empiri har flera personer på Statistiska centralbyrån varit till god hjälp. Vi vill särskilt framhålla Harald Theorin och Anders Karlsson

Flera personer har varit engagerade i arbetet med rapporten. Under hela arbetets gång har Stina Utterström och Lage Åström deltagit med stort engagemang och kunnande. Behjälpliga med underlagstexter har varit Martin Järnek, Göran Arnman, Eivor Carlson, Gudrun Wirmark, Elisabeth Lindmark, Lisbeth Rudemo samt doktoranden vid Arbetslivsinstitutet Joakim Landahl.

Därutöver har Oscar Öquist och Sten Söderberg stött projektet med många idéer.

Stockholm i december 2002

Staffan Lundh
Avdelningschef

Sven Sundin
Projektledare

Sammanfattning

Denna utvärdering »Efter skolan« ger en bild av vad de unga vuxna gjorde kort tid efter att de studerat i gymnasieskolan. Förutom studieresultat har vi undersökt verksamhet 1, 2 och 3 år efter skolans slut. Här finns uppgifter om arbetsinnehåll och yrken liksom fortsatta studier i komvux eller högskola. Skolverket har i denna studie låtit de unga vuxna sätta betyg på sin arbetsplats och sin gymnasieutbildning genom att gradera färdigheter. Rapporten redovisar 20 olika gymnasieutbildningar, inräknat gymnasiesärskolan.

HUR HAR UTVÄRDERINGEN GJORTS?

Rapporten bygger på uppgifter från såväl register som enkäter. I de fall register använts avser uppgifterna totalräkningar. Information från de unga vuxna själva har erhållits genom riksrepresentativa urval medels såväl skriftliga enkäter som telefonintervjuer. Vår rapport redovisar tre årskullar födda 1978, 1979 samt 1980. I normalfallet är dessa tre födelsekullar de tre första som gått programgymnasiet med kursbetyg. Personerna undersöktes det kalenderår de fyllde 23, 22 respektive 21 år. Enkätuppgifterna avser i huvudsak de som är födda 1978.

MÅNGA ERHÅLLER INTE ETT SLUTBETYG

Nästan alla ungdomar fortsätter idag att studera efter grundskolan. De flesta söker och börjar ett program som domineras av sitt eget kön. Allt fler väljer program utan krav på APU, dvs. de studieförberedande programmen. Idag går mer än hälften av en årskull till dessa program. Framförallt är det unga kvinnor och de som bor i storstadsområdena som väljer dessa utbildningar. I stark kontrast till detta framstår unga män i glesbefolkade områden. Dessa väljer i stor utsträckning program med krav på APU.

Utvärderingen av de tre årskullarna visar att allt fler avslutade sin gymnasieutbildning utan att erhålla ett slutbetyg. Ungefär var fjärde ung vuxen erhöll inte ett slutbetyg inom fem år. Avbrotten skedde i regel sent under skoltiden, oftast under det tredje gymnasieåret. Det innebär särskilda svårigheter att tillhöra minoritetskönet på ett könssegregerat program. Avbrottsfrekvensen för det underrepresenterade könet var väsentligt större än för det dominerande könet.

Studieresultaten var betydligt bättre för de som gått ett program utan krav på APU. Kvinnor hade oavsett typ av program bättre fullföljandegrad. Som exempel kan nämnas att bland dem som är födda 1980 hade 62 procent av kvinnorna och 51 procent av männen uppnått den grundläggande behörigheten till högskolestudier.

VAL AV GYMNASIEPROGRAM AVGÖR VERKSAMHET ÅREN EFTER

Det var framför allt de som gått yrkesinriktade program som arbetade tre år efter gymnasieskolan. Männerna arbetade i högre utsträckning än kvinnorna. Andelen som uppgav arbete som huvudsaklig verksamhet 3 år efter gymnasiet var för kvinnor 58 procent och för män 75 procent. Unga vuxna som i gymnasiet studerat på ett program utan krav på APU arbetade i mindre omfattning de närmaste åren. Studier var den dominerande verksamheten. Tre år efter gymnasiet studerade två av tre medan drygt en fjärdedel arbetade.

SKOLAN GAV BRA FÖRBEREDELSE

I genomsnitt bedömde drygt 40 procent av dem som fullföljt ett APU-program att de arbetade inom ett målyrke för sin gymnasieutbildning. Nästan var tredje uppgav att de hade andra yrken. Variationerna var stora mellan de olika programmen. Högst andel i målyrke, drygt 60 procent, uppgav kvinnorna från omvårdnadsprogrammet. Medieprogrammet intog något av en särställning. Såväl män som kvinnor arbetade i hög utsträckning inom andra yrken än målyrken.

Nästa samtliga som hade ett arbete tre år efter skolan var av åsikten att viktigast i arbetet var att kunna arbeta självständig. De som studerat på ett program med krav på APU och hade ett målyrke ansåg också att använda verktyg och maskiner var efterfrågat i hög grad. I de färdigheter där kraven var stora i arbetslivet var också de före detta eleverna i allmänhet ganska nöjda eller mycket nöjda med den utbildning de fått i gymnasieskolan. Generellt var man också relativt nöjd med den utbildning man fått i gymnasieskolan. Skolan hade förberett dem bra.

KOMVUX ALLT VANLIGARE DIREKT EFTER GYMNASIET

Många läste gymnasiekurser ännu en gång kort tid efter ungdomsgymnasiet. I de årskullar vi undersökt hade 13 procent påbörjat en komvuxutbildning året efter gymnasietiden. Lika stor andel påbörjade studier andra året efter gymnasiet. I årskullen födda 1978 hade 37 600 påbörjat komvux-studier inom 4 år, vilket motsvarar cirka 38 procent. Skälen att studera i komvux var flera. Skaffa eller förbättra sina betyg samt att komplettera eller bredda sin utbildning var några.

De som avslutat gymnasieutbildningen utan att erhålla ett slutbetyg återfanns oftare i kommunal vuxenutbildning än de med slutbetyg. Kvinnor var också överrepresenterade i komvux. Skillnader fanns också mellan programmen. Högst andel som fortsatte på komvux uppmättes från handels- och administrationsprogrammet (HP) samt estetiska programmet (ES) båda med 47 procent inom en fyra årsperiod efter gymnasiet. Lägst övergångsfrekvens hade fordonsprogrammet (FP) och byggprogrammet (BP) båda med knappt 20 procent.

STORA SKILLNADER VID ÖVERGÅNG TILL HÖGSKOLA

Nära nog två av tre som studerat på ett program utan krav på APU påbörjade kort tid efter gymnasiet studier på högskola eller universitet. Endast var nionde som utbildats på ett program med krav på APU fortsatte till högskola. Övergången till högskola uppvisade stor skillnad mellan könen. Av kvinnorna från 1978 års kull hade 41 procent påbörjat högskolestudier 4 år efter gymnasietiden mot endast 31 procent av männen.

Skillnaden i övergång till högskolan mellan program med respektive utan krav på APU var mycket stor. Naturvetenskaplig gren hade den högsta andelen

som påbörjat högskolestudier, 89 procent. Bland program med krav på APU hade omvårdnadsprogrammet högst övergång, 20 procent och fordonsprogrammet lägst, 1 procent.

Ett samhälle i förändring

Fokus i rapporten Efter skolan är dagens gymnasieutbildning och dess anknytning till arbetsmarknaden. Vi lever alla i ett samhälle som förändras och som ger förändrade livsvillkor vilket först märks för de unga. Nya behov uppstår på arbetsmarknaden och utbildningar förändras. Ungdomstiden idag är väsentligt annorlunda jämfört med hur den var bara en generation bakåt i tiden. I detta kapitel belyses därför några av de största förändringarna som ger förutsättningar för ungdomars övergång från skola till arbetsliv. De tre delavsnitten belyser kortfattat arbetsmarknadens, ungdomstidens respektive gymnasieutbildningens förändringar.

ARBETSMARKNADEN FÖRÄNDRAS

Arbetslivet förändras och förnyas. Att det sker i allt snabbare takt hävdas ofta. Samtidigt är det viktigt med ett längre perspektiv, förändringar har alltid skett. Det är faktiskt inte mer än 100 år sedan som produktionen kom att präglas av ett industriellt produktionssätt. Och för ca 60 år sedan blev antalet sysselsatta inom industrin fler än de som arbetade inom jordbruket. Idag håller Sverige liksom många övriga länder på att lämna industrisamhället.

Omställningen präglas av att industrisektorn gått tillbaka och tjänstesektorn vuxit. Många av företagen inom denna sektor har dock stark koppling till industrin. En ny teknologi gör att många verksamheter klassats om från industri till tjänster. Tillverkningen är inte längre lokalt begränsad och arbetsorganisationen har förändrats. En stor del av tjänsterna är inte heller beroende av att de utförs vid samma tidpunkt. Detta ger utrymme för individuella lösningar.

Den i särklass största förändringen på den svenska arbetsmarknaden i ett 50-årigt perspektiv är kvinnornas inträde. År 1999 tillhörde 81 procent av de svenska kvinnorna arbetskraften vilket är nästan 20 procentenheter mer än genomsnittet för kvinnorna i OECD-länderna. Motsvarande andel för männen var 87 procent. Samtidigt utmärks arbetsmarknaden idag av en stark könssegregering, där dominansen av kvinnor inom den offentliga sektorn är betydande. Kvinnor finns också i allmänhet på lägre nivåer i arbetsorganisationer och kvinnors inkomst är i genomsnitt lägre än mäns.

Förändrad kompetens

Kunskap och kompetens blir allt viktigare produktionsfaktorer bl. a. genom att tjänste- och serviceinslagen i produkterna ökar. Ny teknik är starkt bidragande orsak till den snabba förändringstakten. Yrkeserfarenhet värderas ofta högt lik-

som goda kunskaper inom IT. En hög kompetens hos arbetskraften möjliggör också större flexibilitet i organisationen. Det krävs flera slag av kompetens hos personalen. Förändringen av arbetslivet har också lett till att det är nya kompetenser som efterfrågas. De kompetenser som efterfrågas är ofta av generell karaktär; exempel på detta är att ansvarstagande, självständighet liksom samarbetsförmåga betonas. I ökad utsträckning betonas personliga egenskaper, där det t ex gäller att vara lyhörd för människors behov, att kunna vara handledare/arbetsledare och att kunna arbeta och ta ansvar i arbetslag etc.

Kraven på ökad kompetens ställer också krav på förnyelse och utveckling inom företag och myndigheter för att pressa kostnader och stärka konkurrenskraften. Detta leder sannolikt till allt högre kompetenskrav på arbetskraften, vilket i sin tur framkallar kontinuerligt stora behov av vidareutbildning på alla nivåer på arbetsplatserna i ett livslångt lärande.

Att kraven på olika former av kompetens har ökat har gjort det svårare för många att komma in på och få fast förankring på arbetsmarknaden. Anställningsformerna har förändrats. Trenden har varit en ökning av löntagare med begränsade förordnanden, projektanställningar och tillfälliga anställningar. Bakom detta finns en rad olika faktorer såsom kortare produktcykler, behov av ny kompetens etc. De unga har mindre erfarenhet från arbetslivet och får ofta acceptera sämre villkor. I allt högre utsträckning är ungdomars första anställning tidsbegränsad och i form av en projektanställning.

Utbildning – en nödvändig förutsättning

En väl utbildad befolkning är en viktig förutsättning för ett lands välfärd. Uppfattningen att vi lever i eller är på väg in i ett kunskapssamhälle som dessutom blir alltmer globaliserat har gjort att utbildning setts som ett centralt konkurrensmedel mellan nationer. Flera nationer har talat om att skapa »Europas bästa skola«. Idag har det livslånga lärande fått ett starkt genomslag i diskussionen om utbildningen. En effekt av detta är att gränsen mellan skola och arbetsliv, mellan förberedelse och »utdelning«, blir mer diffus. Även om skolan aldrig haft monopol på utbildning så har skoltiden för stora delar av befolkningen varit den tid som man förknippar med lärande. Idag har denna bild förändrats. Det livslånga lärandet ställer krav på flexibilitet och möjlighet att ständigt ställa om.

För 30 år sedan hade sex av tio i yrkesverksam ålder, 20–64 år, folk- eller grundskola som högsta utbildning. Idag är motsvarande andel två av tio. Andelen personer med gymnasieutbildning har fördubblats och de med eftergymnasial utbildning har ökat från mindre än 10 till 30 procent under motsvarande period. Den svenska befolkningen har en relativt hög utbildningsnivå vad gäller gymnasieutbildning internationellt sett. Cirka 29 procent av den vuxna befolkningen hade högskoleutbildning 1999. I några länder, t ex i USA och Norge, var andelen med lång högskoleutbildning betydligt högre än den svenska.

Allt fler ungdomar går inte ut i arbetslivet förrän tidigast omkring 25 års ålder. Ungdomsstyrelsen har i utredningen »Svensk ungdomspolitik« (1999) kartlagt ungdomars deltagande på arbetsmarknaden. År 1974 fanns mer än 57 procent av de unga i arbete medan motsvarande andel 1995 var 28 procent. Kommittén som skrivit »Välfärdsbokslut för 1990-talet« (SOU 2001:79) visar att etableringsåldern, dvs. när ca 75 procent av en årskull har sysselsättning, höjts. Under 1990-talet steg etableringsåldern från 21 till 26 år för män och från 21 till 30 år för kvinnor.

Ungdomars situation på arbetsmarknaden

Under 1990-talet drabbades ungdomar i högre utsträckning än andra grupper av arbetslöshet. Ett minskat deltagande i arbete avspeglades i en kraftigt ökad andel studerande i såväl gymnasieskola, vuxenutbildning som högskola. Många ungdomar blev tvungna att skjuta upp sitt inträde i arbetslivet.

Ungdomars situation på arbetsmarknaden är mer konjunkturberoende än äldres. De är mer sårbara och saknar ofta arbetslivserfarenhet eller kontaktnät. De får ofta korta anställningstider. Men det finns positiva drag långsiktigt. Ungdomarna vinner som grupp genom att de har en längre och bredare utbildning än tidigare generationer. Efterfrågan på denna arbetskraft ökar.

Att pendla mellan arbetssökande, studier och tillfälliga jobb har länge betraktats som naturligt under ungdomstiden. Under 1990-talet har arbetslösheten förändrat karaktär. Det nya är att arbetslösheten ökat till en helt annan nivå än den »normala« under de senaste 50 åren. Också bland ungdomar har långtidsarbetslöshet uppstått. I genomsnitt 126 000 personer mellan 18–24 år var registrerade som arbetssökande år 1997, dvs. omkring 17 procent av ungdomarna i denna åldersgrupp. Sedan dess har en minskning skett. Motsvarande siffra i september 2002 var 7,5 procent.

Ungdomars socioekonomiska bakgrund påverkar deras etablering på arbetsmarknaden. Man bör därför vara försiktig med att se ungdomar på väg att etablera sig på arbetsmarknaden som en homogen grupp. Det finns stora variationer inom gruppen. Bland de ungdomar som inte lyckats finna fast förankring på 1990-talets arbetsmarknad finns kvinnor i högre utsträckning än män. Andra grupper med svårigheter är de lågutbildade, de med utländsk bakgrund samt de som bor i regioner med svagare arbetsmarknad. Ett begränsat antal branscher med behov av lågkvalificerad arbetskraft kan utnyttja ungdomsgruppens stora rörlighet och ungdomens sökande in i arbetslivet skriver Ungdomsstyrelsen i »Svensk ungdomspolitik« (1999).

Framtidens arbetsmarknad

En blick in i framtiden tyder på en fortsatt ökning av inslaget av tjänster i hela näringslivet, på bekostnad av arbeten inom traditionell tillverkning. Arbetsförhållandena förändras mot en ökad flexibilitet men också mot en i högre grad segmenterad arbetsmarknad.

Vid en diskussion om en framtida arbetsmarknad ligger idag fokus på arbetskraftsförsörjningen. En stor grupp, personer födda på 1940-talet, lämnar arbetslivet för pension. Dessa behöver ersättas. I ett ytterligare längre perspektiv ökar andelen äldre i befolkningen och antalet personer i de yrkesverksamma åldrarna minskar. Försörjningsbördan för dem som arbetar ökar kraftigt. AMS pekar i rapporten »Framtidens jobb« ut ett antal strategiska yrkesområden för arbetskraftsförsörjningen på lång sikt. Det gäller särskilt vissa yrkesområden på högskolenivå: teknikyrken, IT-specialister, vård- och omsorgsyren samt vissa yrken inom pedagogik. För dessa yrken sker en ökad efterfrågan samtidigt som pensionsavgångarna ökar.

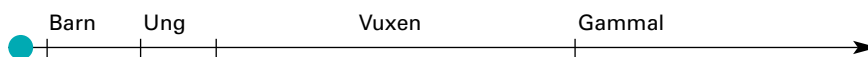
I SCBs rapport »Trender och prognoser 2002« görs beräkningar över brist resp. överskott på arbetskraft de kommande 20 åren. Prognosen beror i hög utsträckning på om den stora förändringen av näringslivets utbildningsstruktur som skedde under 1990-talet blir lika kraftig i fortsättningen. Det finns dock en klar tendens till brist på såväl gymnasie- som högskoleutbildad arbetskraft. Situationen bedöms bli olika för olika inriktningar på utbildningar. Den största bristen på arbetskraft förväntas inom hälso- och sjukvårdsområdet, främst personer med gymnasial vårdutbildning. Men resultatet pekar t ex också på en

ökad brist på lärare, en brist som också Skolverket har framhållit i rapporten »Pedagogisk personal i barnomsorg, skola och vuxenutbildning – bedömning av behov och tillgång« (2002). SCB pekar på ett generellt överskott på arbetskraft med grundskola samt de med samhällsvetenskaplig eller naturvetenskaplig utbildning på gymnasienivå. Ett relativt kraftigt överskott på arbetskraft med humanistisk och konstnärlig utbildning förväntas också. De som t ex gått gymnasiets estetiska program kan därför få svårigheter att hitta ett arbete inom sin intresseinriktning.

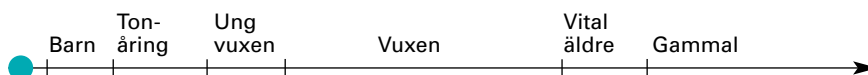
UNGDOMSTIDEN FÖRÄNDRAS

Varje generation präglas av under vilken tid och på vilken plats den växer upp. Ungdomstiden existerade knappast som begrepp före andra världskriget. Man gick från barn till vuxen och det var konfirmationen som ledde in i vuxenvärlden. Men denna bild är nu kraftigt förändrad. Nedan visas en schematisk bild över förändringen.

Förr

Nu

Ungdomsstyrelsen skriver i sin rapport »Svensk ungdomspolitik« (1999) att i industrisamhällets linda, under de första decennierna av 1900-talet, uppstod hålrum eller frizoner mellan hem, skola och arbete. Detta skapade förutsättningar för den första generationen av ungdomskulturer.

En förlängd tid i utbildning

Gradvis har den obligatoriska utbildningen i Sverige blivit allt längre. Ungdomar som växte upp i Sverige strax efter andra världskriget ägnade i regel sju år åt skolan innan de började arbeta. Det var bara en av fyra som gick vidare till högre nivå. Ett halvsekel senare är bilden helt förändrad.

Den nioåriga grundskolan var helt genomförd i början av 1970-talet, en skola som sedan 1990-talet definitivt blivit otillräcklig för att ge en bra start i livet. Ett av de mer avgörande sätten på vilket ungdomstiden har förändrats är att nästan alla idag påbörjar en gymnasieutbildning. Det räcker med att ställa dagens situation mot situationen 1990 för att se betydande skillnader. År 1990 gick 86 procent av eleverna vidare direkt från grundskola till gymnasium. 1998 var motsvarande andel hela 97 och alla gick i treårigt gymnasium. Även andelen ungdomar som studerar på högskolan har ökat kraftigt sedan början av 1990-talet. Vid mitten av 1980-talet fortsatte drygt 20 procent av gymnasieeleverna inom tre år till högre utbildning. Av eleverna med slutbetyg från gymnasieskolan går idag ca 40 procent över till högskolan inom 3 år. Svårigheterna att komma ut på arbetsmarknaden har bidragit till eller tvingat fram ett ökat intresse för utbildning hos ungdomarna.

Det har uppstått en alltmer tydlig skillnad mellan att vara delaktig i arbetslivet och att befinna sig i tonåren. För några decennier sedan fanns en markant skillnad i ungdomstid mellan dem som gick direkt ut i arbetslivet i de lägre tonåren och de som studerade vidare. Idag befinner sig i princip alla ungdo-

mar i tonåren utanför arbetslivet. Istället befinner de sig inom en institution som i väsentlig grad syftar till att förbereda dem inför livet och arbetslivet.

När det gäller ungdomars val av gymnasieinriktning märks fortfarande en stor skillnad beroende på elevernas sociala bakgrund. Ungdomar från medel- och överklass söker sig i stor utsträckning till studieförberedande utbildningar, speciellt till det naturvetenskapliga programmet.

En studentexamen var ofta inträdesbiljett till en gynnad position i samhället och arbetslivet under 1900-talets första hälft. Därefter fram till 1990-talet hade en akademisk examen samma funktion. På senare tid har det blivit allt viktigare vilken slags högre utbildning en person har; utbildningar till yrken som läkare, jurist, civilekonom och civilingenjör ger goda framtidsutsikter.

En förlängd ungdomstid

Den förlängda tiden i utbildning har också förändrat tillvaron för många unga människor. Många går inte ut i arbetslivet förrän omkring 25 års ålder.

Under 1990-talet steg ungdomsarbetslösheten till mycket höga nivåer. Det innebar att inte bara skolgången separerade ungdomar från arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden hindrade ungdomars inträde i vuxenlivet. En galopperande ungdomsarbetslöshet gjorde inträdet till vuxenlivet mer problematiskt. Man kan säga att ungdomstiden ofrivilligt förlängdes för ett antal ungdomar.

Innebörden i den förlängda ungdomstiden kan variera kraftigt. Samtidigt som vissa ungdomar vill lämna ungdomslivet och har svårigheter med detta, tillämpar andra ungdomar strategier som kan ses som en frivillig förlängning av ungdomstiden. Under de senaste decennierna har exempelvis antalet ungdomar som tillbringar en längre tid i andra länder ökat drastiskt. Samtidigt har antalet ungdomar som fortfarande bor kvar i sina pojk- eller flickrum efter gymnasiet ökat. I båda fallen förlängs ungdomstiden. De åtskiljs däremot av graden av frivillighet. Att vara arbetslös och hemmaboende kan ses som ett ofrivilligt sätt att förlänga ungdomstiden. Den sociala skiktningen är markant.

Den långa tiden i utbildning får också ekonomiska konsekvenser. Under den senaste 25-årsperioden har de unga haft sämst inkomstutveckling enligt Ungdomsstyrelsens utredning »Svensk ungdomspolitik«. För gruppen 18–22 år har inkomsterna sedan 1975 minskat med ca 30 procent. Den kraftiga minskningen i förvärsinkomst kompenseras dock av en ökning av offentliga bidrag samt arbetslöshetsersättning. Denna utveckling avspeglar dels att ungdomar går längre i skolan, dels att de har fått allt svårare att komma in på arbetsmarknaden, skriver Kommittén Valfärdsbokslut i sitt slutbetänkande.

Trots ökad fokusering på livslångt lärande kan en god utbildning inte på något sätt innebära en garanti för en bättre tillvaro. Kopplingen mellan utbildningstid och inkomst har också blivit mindre tydlig. Utbildning kan uppfattas som en nödvändig, men inte tillräcklig, förutsättning för att få ett arbete och ytterst för att bli vuxen.

Även värderingar förändras

Den årliga studien »Dagens unga – morgondagens vuxna«, som genomförs av Kairos Future, visar följande värderingar bland ungdomar födda på 1970- och 80-talen jämfört med äldre generationer. De

- prioriterar miljöfrågorna högre
- har en mer tolerant syn i såväl privatmoraliska som samhällsmoraliska frågor
- är mer orienterade mot vänner och mindre mot arbete

- är mindre nöjda med sina liv, ställer högre krav på ett gott liv, men de ser samtidigt optimistiskt på sin egen framtid.

Ungdomarna beskriver sig själva i ökande utsträckning som starkare, mer konkurrensinriktade och mindre veka än andra. Sammantaget växer bilden fram av en generation med globalt perspektiv och ett större engagemang för frågor som rör världen än nationen och en generation som litar på sig själva.

I arbetslivet är framför allt ett intressant innehåll i arbetet och trevliga arbetskamrater viktigt visar en studie som redovisas i rapporten »Ungdomar i övergångsåldern« (T. Hagström 1999). Faktorer som medbestämmande och anställningstrygghet kommer före lön och karriär. Detta är mest markant hos kvinnor. I undersökningen studeras hur ungas värderingar påverkas av att de kommer in på en arbetsplats. Studien följer civilingenjörer och sjuksköterskor från examinationstillfället och under fem år i arbetslivet. Resultatet är att det inte sker så stora förändringar i arbetslivsvärderingar. En förändring är emellertid att kvinnorna närmar sig männen när det gäller krav på hög lön och inflytande.

Ungdomsstyrelsens utredning »Ny tid – nya tankar« (1997) har jämfört värderingsstudier från 1955 fram till idag. Resultaten visar att andelen unga som var mest tilltalad av ett samhälle där alla har det lika bra ekonomiskt steg mellan 1970 och 1985. De förändringar som skett under 1990-talet då samhället närmast exploderat i mångfald med globalisering, internet, reklam och resande, har i hög utsträckning påverkat unga människor. I dagens samhälle definieras individens identitet i minskande utsträckning av faktorer som ålder, klass, kön, nationalitet eller boendeort. Ungdomarna lösgör sig från de mönster som tidigare styrde och växlar mellan olika identiteter bland annat genom symbolvärde i kläder och tillhörigheter.

GYMNASIET FÖRÄNDRAS

Från linjegymnasium till programgymnasium

Den integrerade gymnasieskolan tillkom i samband med genomförandet av Lgy 70 under 1970-talets första år. Den hade sina rötter i tre skolformer: gymnasiet, yrkesskolan och fackskolan.

Det som kallades gymnasiet var tidigare uppdelat på allmänna gymnasier, handelsgymnasier och tekniska gymnasier. De hade i sin tur ursprung i allmänna läroverk, tekniska läroverk och handelsskolor. De gymnasiala skolorna sammanfördes under sextioalet till fem nya linjer som var tre- eller fyraåriga: humanistisk-, samhällsvetenskaplig-, ekonomisk-, naturvetenskaplig- och teknisk linje (4-årig).

Yrkesskolan hade vid sextioalet ingång också sina rötter i flera skoltyper: centrala verkstadsskolor och centrala yrkesskolor, kommunala yrkesskolor, enskilda yrkesskolor samt företagsskolor och industriskolor. Beredningen för den gymnasiala yrkesskolan föreslog att yrkesutbildningen i princip skulle bli tvåårig. De olika yrkena och yrkesfamiljerna sammanfördes nu i tre breda sektorer: social-, ekonomisk resp. teknisk sektor.

Den skolform som kallades för fackskolan hade också tillkommit under sextioalet. Skolformen omfattade två år och hade en i huvudsak teoretisk inriktning. Den var avsedd för dem som inte önskade gå i gymnasiet och inte heller ville gå in i direkt yrkesförberedande utbildning.

Läroplan för gymnasiet 1970

Mot slutet av sextiotalet hade således de tre skolformer som följde på grundskolan utretts i perspektivet av att kunna integreras i en enda skolform, vilket skedde vid sjuttioalets början genom tillkomsten av Lgy 70. Gymnasieskolan fick från början 22 linjer: de fem tidigare gymnasielinjerna, de tre tidigare fackskolelinjerna ekonomisk, social och vårdlinje samt övriga yrkesinriktade linjer. Till dessa kom ett antal specialkurser av varierande längd, cirka 400 stycken. Senare tillkom ytterligare fyra linjer; vid linjegymnasiet slut fanns därför 26 linjer och minst 500 specialkurser. I den gemensamma läroplanen, dvs. Lgy 70, fanns den dubbla målsättningen att förbereda för både yrke och för vidare studier.

De olika skolformer som sammanfördes under en gemensam läroplan i Lgy 70 hade kvar mycket av sin särprägel. Linjegymnasiet var därför mycket svåröverskådligt och det var en grannliga uppgift att informera om alla valmöjligheter. Därför fick studie- och yrkesvägledningen en förstärkt roll i Lgy 70. Man kan dock säga att valsystemet i linjegymnasiet till större delen var konstruerat som ett successivt val mellan fasta alternativ, där vissa alternativ gav fler valmöjligheter, och inte efter »smörgåsbordprincipen«, dvs. en egen komposition av ämnen. Undervisningen var konstruerad i ämnen och ämnesblock som ofta sträckte sig över flera år. Den tid som en elev kunde göra ett eget ämnesval var ganska liten, normalt 3 timmar per vecka.

Av betydelse för elevernas möjligheter att välja till och inom gymnasieskolan var också dimensioneringen av gymnasieskolan. Dimensioneringen var inte fri. Staten dimensionerade utbildningarna i gymnasieskolan genom länskolnämnderna. Endast ett begränsat antal orter hade fullständiga gymnasieskolor. Dimensioneringen var en politisk förhandlingsprocess där kommuner, politiker och avnämare deltog. Det vägledande i processen skulle vara kommunernas önskemål, tillgängliga resurser, årskullarnas storlek, sökandetryck samt arbetsmarknadens behov.

Programgymnasiets intentioner

I propositionen Växa med kunskaper 1990/91:85 föreslogs en ny gymnasieskola som skulle vara treårig. Skolministern ansåg att det var en likvärdighetsfråga att alla ungdomar skulle erbjudas en treårig utbildning. Målsättningen för gymnasieskolan var fortfarande att erbjuda alla ungdomar en kvalificerad utbildning som skulle ge grund för både yrkesverksamhet och fortsatt utbildning. Men möjligheten för alla att gå vidare till högre studier skulle i den nya gymnasieskolan vara mera reella. Därför skulle de yrkesinriktade utbildningarna också ge en god allmän grund för fortsatta studier. Gymnasieskolan sågs nu också tydligare som en etapp i det livslånga lärandet.

Propositionen föreslog att all gymnasieutbildning skulle samlas i 16 nationella treåriga program. De 16 programmen skulle alltså motsvara samtliga gymnasielinjer inklusive de s.k. ÖGY-linjerna som då fanns på försök samt flertalet av de 500 specialkurserna. Dessutom föreslogs ett individuellt program som kunde ha varierad längd. Det nya programgymnasiet var till stor del ett försök till lösning på problem som man ansåg fanns i linjegymnasiet. Förändringarna innebar inte bara en övergång från en struktur till en annan. Besluten och utformningen av den efterföljande läroplanen och andra författningar – skollag och gymnasieförordning – skulle möjliggöra den omläggning som gällde för offentlig förvaltningsverksamhet, dvs. en decentralisering av ansvaret och ökat inflytande och ansvar för dem som närmast berördes (Ansvaret för skolan prop. 1990/91:18).

Reformeringen av gymnasieskolan innebar att två förändringar skulle genom-

föras samtidigt. Ansvarspropositionen syftade till att decentralisera skolan och öppna den för lokala initiativ för att på så sätt utveckla den. Gymnasiepropositionen syftade till att åstadkomma en högre kvalitet i utbildningen och en ökad flexibilitet i skolans organisation. Sådana förändringar ansågs nödvändiga med tanke på de allt snabbare omvärldsförändringarna. I korthet kan intentionerna i den nya gymnasieskolan beskrivas i följande punkter:

- Alla ungdomar skulle erbjudas en treårig gymnasieutbildning av god kvalitet och med hög tillgänglighet antingen inom de sexton nationella programmen eller inom ett individuellt program.
- Antalet utbildningsplatser skulle anpassas efter elevernas önskemål, dvs. en tydlig betoning läggas vid elevernas valmöjligheter i fråga om program, grenar och kurser.
- Istället för ämnen skulle eleverna studera kurser, så långt som möjligt påbyggbara. Även detta skulle öppna för en större valfrihet, genom att eleverna kunde kombinera olika kurser. Kurserna skulle också ge möjlighet att läsa i olika studietakt. Kurssystemet skulle också öppna upp för möjligheten att elever från olika program skulle kunna samläsa. Även en samordning mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen blev möjlig.
- Alla program skulle ha en gemensam kärna av kunskaper, s. k. kärnämnen, men i övrigt skulle kurssystemet och timplanekonstruktionen, med angiven garanterad undervisningstid för eleverna, ge stort utrymme för individuell variation. Programkonstruktionen skulle underlätta elevernas valfrihet.
- Eleverna skulle få möjlighet att tillsammans med läraren planera innehåll och uppläggning av utbildningen. Begreppet kunskap betonades och gavs en innebörd av individens eget lärande genom sökande efter kunskap.
- Kommunerna fick rätt att starta gymnasieutbildningar och utforma utbudet av nationella program, men också rätt att besluta om att inrätta specialutformade program, lokala grenar och lokala kurser.
- På program med yrkesämnen skulle 15 procent av studietiden fullföljas på en arbetsplats, s.k. arbetsplatsförlagd utbildning (APU). Inläringen på en arbetsplats och i skolan skulle sammanlänkas via kurssystemet. Tanken var att samarbetet med arbetslivet skulle påverka inte bara innehållet utan också pedagogiken i skolan. Omvandlingstrycket i arbetslivet skulle långsiktigt påverka skolans undervisning.

LINJEGYMNASIET KONTRA PROGRAMGYMNASIET — NÅGRA KONSEKVENSER FÖR ELEVERNA

Utbudsförändringar och tillgänglighet

I och med kommunaliseringen av gymnasieskolan kunde kommunerna fritt starta nya gymnasieskolor samt inrätta specialutformade program och lokala grenar. Denna rättighet har utnyttjats av kommunerna. Under 1990-talet startade ett drygt 60-tal kommuner nya gymnasieskolor och drygt 8 000 elever per årskurs studerade på ett specialutformat program vid nittioalets slut. Hösten år 2001 saknade endast 12 av landets 289 kommuner egen gymnasieutbildning. Utbudet och tillgängligheten till gymnasial utbildning i allmänhet ökade i och med programgymnasiets tillkomst. Men det är främst de studieförberedande programmen som blivit mer spridda. Samma relativa spridning har inte skett av program med yrkesämnen. Det kan hänga samman med att flera av de

nya gymnasierna är mycket små och har ett begränsat utbud av program. Skolverkets specialstudier tyder också på att kommunerna använder ett alltför snävt perspektiv vid sin planering, dvs. den egna kommunens nytta, vilket kan leda till att de var för sig genomför förändringar som utarmar studieutbudet i en hel region.

Trots att utbudet av gymnasieutbildning i stort har ökat är därför tillgängligheten till ett visst program i den egna kommunen mycket olika för skilda elevkategorier i vårt land. Det finns exempel på att vissa program med yrkesämnen blivit svårare att nå i programgymnasiet än de var i linjegymnasiet.

Valmöjligheter och mönster

I stora drag består den tydliga könsstruktur som fanns i det gamla linjegymnasiet. Alla de pojkdominerade linjerna har i stort sett motsvarigheter i programgymnasiet och har samma ensidiga dominans av pojkar. När det gäller flickdominerade linjer har antalet utbildningar i programgymnasiet reducerats, tydligast när det gäller de yrkesförberedande utbildningsvägarna. Linjer som benämndes social, konsumtion, social service, distribution och kontor har inte någon direkt motsvarighet i det nya programgymnasiet. De mest flickdominerade programmen idag är omvårdnadsprogrammet, hantverksprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Inom hantverksprogrammet dominerar frisörutbildning och floristutbildning. Dessa program är volymmässigt små. Det samhällsvetenskapliga programmet har ökat mest. Ett mindre utbud av program för flickornas del har således fått till följd att flickorna i en allt större utsträckning väljer det samhällsvetenskapliga programmet.

Av Skolverkets utvärderingar framgår också att den sociala bakgrunden på det samhällsvetenskapliga programmet har blivit alltmera heterogent, och därmed också deras prestationer. Det naturvetenskapliga programmet har under 1990-talet alltmera fått karaktären av det program som rekryterar den prestationsmässiga eliten. De »nya« programmen, dvs. de som endast delvis hade någon motsvarighet i linjegymnasiet, är barn- och fritidsprogrammet och medieprogrammet. Också det estetiska programmet som delvis byggde på en tidigare försöksverksamhet skulle kunna räknas dit.

De valbara kurserna är avsedda att ge eleverna möjlighet att själva till en del forma sin utbildning. Omfattningarna av detta är olika eftersom programmen utformats på olika sätt. Flera av de yrkesförberedande programmen har stort utrymme för val av grenar / inriktningar och kurser, medan sådana valmöjligheter är begränsade inom andra program. Utvecklingen under 1990-talet har gått från att skolorna i reformens inledningsskede erbjöd relativt stor frihet att komponera sin utbildning till att många skolor idag erbjuder eleverna färdiga kurspaket. Detta för att garantera en viss gruppstorlek. Detta leder till att eleverna ofta måste acceptera kurser som de inte valt och inte heller vill läsa. Utvecklingen har gått mot någonting som påminner om linjegymnasiets system, dvs. val mellan fasta alternativ.

Intagningsbestämmelserna ändrades i det nya programgymnasiet. Tidigare baserades intagningen på medelbetyget. Sökandetrycket till olika linjer var väl känt och eleverna sökte ofta utbildningar som var realistiska för dem att komma in på. I programgymnasiet ska programutbudet i möjligaste mån anpassas till elevernas val. Betygen har dock en konkurrensbetydelse fortfarande. Antagningen är sedan 1998 också baserad på behörighet (vilket är godkända betyg i matematik, svenska/svenska som andra språk och engelska från grundskolan). När denna bestämmelse infördes ökade det individuella programmet kraftigt, vilket tyder på att många elever som inte uppnått målen i grundskolan tidigare hade tagits in på gymnasiet.

Av betydelse för elevernas strategiska val är också förändringar inom den kommunala vuxenutbildningen. Tidigare utgjorde komvux ett eget system med egna kurser. I och med programgymnasiets tillkomst fick komvux på gymnasienivå samma kurser som gymnasieskolan. Tidigare fanns också enbart möjligheten att behörighetskomplettera på komvux, medan på nittioalet tillkom rätten att höja sina betyg från gymnasieskolan genom prövning eller studier i komvux, dvs. konkurrenskomplettera. Det har visat sig att elever redan under sin gymnasietid strategiskt räknar med att kunna höja sitt betyg senare genom studier i komvux för att kunna nå attraktiva högskoleutbildningar. I linjegymnasiet var strategin för att nå en attraktiv högskoleutbildning istället att gå en tvåårig utbildning och sedan behörighetskomplettera i komvux.

Genom att vuxenutbildning och gymnasieskola har fått samma kurser har man stadfäst principen att det gymnasiala kursutbudet är norm för studier över grundskolenivå. Detta tydliggörs ytterligare när man likställer kunskaper och färdigheter som inhämtats i annat sammanhang än genom gymnasiestudier, s.k. validering.

Sammanfattningsvis kan man se ett par huvudlinjer i skillnaderna mellan linjegymnasiet och programgymnasiet. Genom sin organisation har programgymnasiet blivit alltmera teoretiskt inriktat, genom att alla får en större volym av kärnämnen. Även yrkeskurser har fått ökade inslag av teoretiska moment. En större andel av eleverna väljer också studieförberedande utbildningar i programgymnasiet. Detta är särskilt markant för kvinnor, där de yrkesförberedande alternativen blivit färre.

Det individuella programmet

Gymnasiereformen och förordningen om det individuella programmet trädde i kraft den 1 juli 1992. Då infördes också en skyldighet för kommunerna att erbjuda alla ungdomar gymnasieutbildning fram till den 30 juni det år de fyllde 20 år. Därmed markerades ett åtgärdsansvar med starkare inriktning på utbildning än tidigare. Motiven för det individuella programmet var kompensatoriska för de elever som saknade tillräckliga kunskaper, motivationsskapande och vägledande för de elever som var omotiverade för studier eller osäkra i sitt studieval och stödjande för de elever som inte tagits in eller avbrutit sin gymnasieutbildning.

Vid programgymnasiets start gick runt 5% av en årskull direkt från grundskolan till det individuella programmet. År 1998 inträffade en markant höjning till 8%. Anledningen till detta var de nya behörighetsreglerna till gymnasieskolan, dvs. kraven på godkända betyg i svenska/svenska som andra språk, matematik och engelska.

Det individuella programmet har förändrats under åren, bl.a. genom nya behörighetsbestämmelser, rätten att utfärda grundskolebetyg, tillkomsten av programinriktat individuellt program (PRIV), särskilda uppföljningsuppdrag etc. I programgymnasiets början lanserades det individuella programmet tydligare som ett alternativ till de nationella programmen, dvs. som ett sjuttonde program. Men i och med förändrade bestämmelser har karaktären av »reparationsprogram» markerats. Att programmets stora volym har varit föremål för en politisk debatt kan också ha medverkat till attitydbildning kring programmet.

Läsanvisningar, empiri samt resultat hela gymnasieskolan

I detta kapitel ges läsanvisningar till figurerna. Här beskrivs vilken empiri vi använt och vad läsaren bör vara observant på när det gäller tillförlitlighet. I den vänstra spalten kommenteras varje figur och redovisas hur utvärderingen har gjorts och på vilka fakta den bygger. I kommande avsnitt återkommer figurerna redovisade för varje gymnasieprogram. Enda undantagen är individuella programmet, specialutformade program eller international bac-

calaureate som inte ingår i denna utvärdering.

I den högra spalten sammanfattas undersökningens centrala frågeställningar för hela gymnasieskolan. Redovisningen sker på APU-program, som har krav på arbetsplatsförlagd utbildning (APU), och Ej APU-program, som är samhälls- och naturvetenskapsprogrammen samt estetiska programmet. De två sista åren ingår även teknikprogrammet i denna grupp.

OM FIGUR 1

Alla uppgifter till figurer med nummer 1 är sammanställningar av tidigare publicerade siffror från Skolverket. Uppgifterna är totalräkning av individer. Statistik för läsåret 2001/02 redovisas i Skolverkets rapport nr 214, »Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2002. Del 2«. Alla sifferuppgifterna kan också läsas på Skolverkets hemsida www.skolverket.se/statistik.

I figur 1 för alla gymnasieprogrammen redovisas vilken typ av program elever från år 9 i grundskolan studerade på hösten samma år som grundskolan avslutades. De programvisa redovisningarna, som följer i kommande avsnitt, avser alla personer som respektive år sökt ett program i första hand och som studerade på programmet i årskurs 1 samma år. Eftersom årskullarna varierar i storlek något över åren redovisas uppgifterna som procentandelar.

VILKA PROGRAM GICK ELEVERNA PÅ?

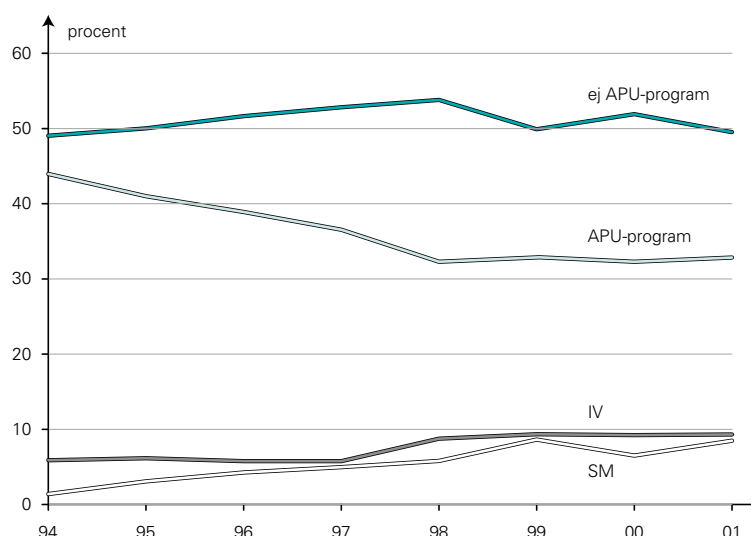
Under de åtta år som utvärderingen gäller har andelen elever i APU-program minskat markant, från 44 procent år 1994 till 33 procent år 2001. Efter det att nya behörighetskrav infördes år 1998 har APU programmens andel stabiliserats kring 33 procent. Programmen utan krav på APU har alla åren lockat omkring 50 procent av de studerande.

Stora skillnader i gymnasieval finns mellan könen, i olika regioner samt i avseende på etnisk bakgrund. Kvinnor studerar oftare än män på program utan APU. Ungdomar i gles- och landsbygd utbildar sig betydligt oftare på program med APU. Det individuella programmet är mer än dubbelt så vanligt bland unga vuxna som är födda utomlands.

Såväl individuellt- (IV) som specialutformat program (SM) har ökat. Störst har ökningen för de specialutformade programmen varit, från drygt 1 procent år 1994 till strax över 8 procent år 2001.

Figur ALLA1:

Andel elever som börjat år 1 på gymnasieskolan åren 1994–2001. Redovisning efter typ av program. Procent.

OM FIGUR 2

Alla uppgifter till figurer med nummer 2 baseras på registeruppgifter sammanställda i en databas hos Skolverket. I registret finns avidentifierade uppgifter om alla personer bosatta i Sverige vid årskiftet 2000/01 som är födda åren 1978, 1979 eller 1980.

Varje årskull var i stort sett 100 000 personer. Alla individer som påbörjat en gymnasieutbildning har tilldelats ett program enligt följande: om individen har erhållit ett slutbetyg från ett program gäller detta i första hand, personer utan slutbetyg har tilldelats det program som man började studera på, personer utan påbörjade gymnasiestudier ingår inte i denna utvärdering. Prioriteringarna innebär att individer som bytt program räknas till det nya programmet om man erhållit slutbetyg från detta. Den som bytt program utan att erhålla ett slutbetyg räknas till det program som man först började studera på.

I varje årskull finns ett mindre antal personer som inte studerat i svensk gymnasieskola. Andelen varierar mellan 3,1 och 4,7 procent. Hälften av alla som inte studerat i gymnasieskolan hade invandrat till Sverige efter 15 års ålder. I de undersökta kullarna har individer som studerat normalårigt i grundskolan haft 5, 6 respektive 7 läsår på sig att erhålla ett slutbetyg från gymnasiet. Gymnasietiden har därmed så gott som passerat för alla.

För att erhålla ett slutbetyg med grundläggande behörighet till högskolestudier krävs att individen fått minst godkänt i åtminstone 90 procent av kurspoängen för programmet. Dessutom ska specialarbetet vara godkänt.

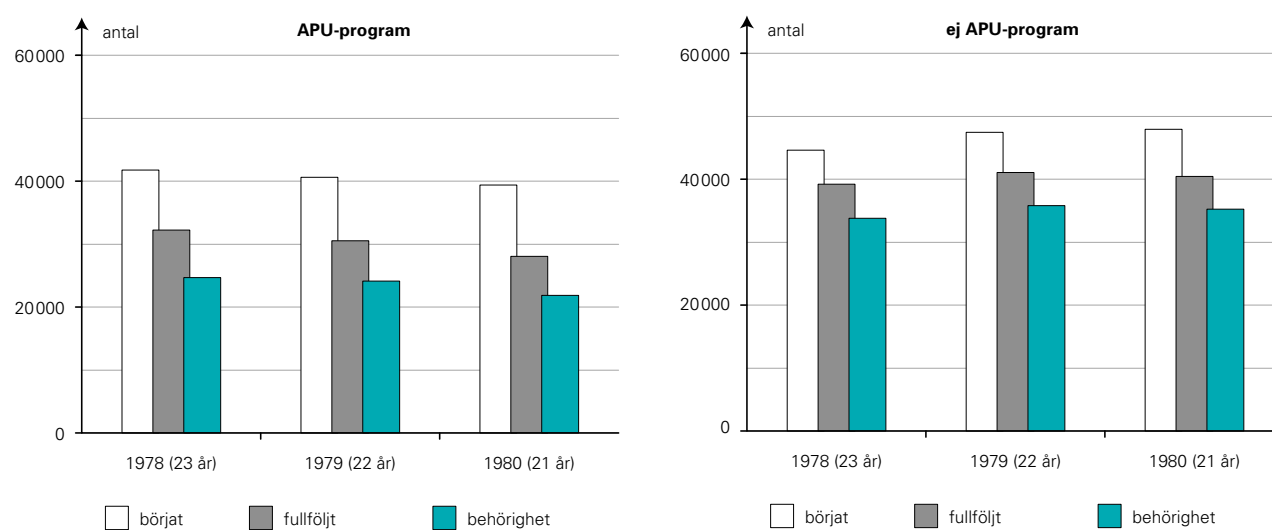
HUR MÅNGA FULLFÖLJDE?

Antalet personer som studerat på program med krav på APU har minskat med 2 300 i de undersökta åldrarna. Störst var minskningen för kvinnor, 1 640 färre. Kvinnorna utgjorde 45 procent av de som börjat ett APU-program i ålderskullen födda 1978. Motsvarande andel för födda 1980 var 43 procent.

Inom APU-programmen har andelen som fullföljt utbildningen och erhållit ett slutbetyg sjunkit från 77 till 72 procent. Männerna hade lägre andel och deras fullföljandegrad hade också minskat mest. I åldersgruppen födda 1980 var andelen med slutbetyg 75 procent för kvinnorna resp. 69 procent för männen. Andelen med ett slutbetyg innefattande grundläggande behörighet för högskolestudier minskade i motsvarande grad. Bland dem som är födda 1980 hade 62 procent av kvinnorna och 51 procent av männen uppnått behörighetskraven.

Studieresultaten var betydligt bättre för de som gått ett program utan krav på APU. Fullföljandegraden hade sjunkit med 3 procentenheter och var för kullen födda 1980 86 procent för kvinnor resp. 82 procent för män. Andelen som fått ett slutbetyg med grundläggande behörighet minskade något för männen i de undersökta ålderskullarna. Bland 21-åringarna (födda 1980) hade 78 procent av kvinnorna och 68 procent av männen erhållit grundläggande behörighet i sitt slutbetyg.

För hela ålderskullen födda 1980, oavsett typ av program, hade 75 procent erhållit ett slutbetyg och 62 procent nått behörighetskraven. I denna siffra ingår även IV-, SM- och IB-programmen.

Figur ALLA2: Antal som börjat, resp. fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning efter typ av

program för tre årskullar.

OM FIGUR 3

Alla uppgifter till figurer med nummer 3 bygger på uppgifter som är insamlade via postenkäter. SCBs program för utbildning och arbetsmarknad gör återkommande uppföljningar bland personer som avslutat sin utbildning. Våren år 2000 genomfördes en sådan enkät till ett urval personer som fullföljt sin gymnasieutbildning våren 1997. I normalfallet är dessa individer födda år 1978.

Enkäten tillsändes ett representativt urval om cirka 6 000 personer där program och kön var urvalsgrund. Svar erhöles från cirka 63 procent av de tillfrågade. Andelen svarande var något högre bland de som gått ett program utan krav på APU än bland de som gått ett APU-program.

I figur 3 redovisas de svarandes egen bedömning av vilken huvudsaklig verksamhet man hade i mars 1998, mars 1999 och mars 2000, dvs. 1, 2 resp 3 år efter det att man erhållit ett slutbetyg från gymnasiet. Denna självvärdering av verksamhet kan avvika något från annan officiell statistik framförallt vad avser arbetslöshet eller i arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Personer som studerar i avvaktan på ett arbete redovisas vanligen som studerande.

Läsaren bör också uppmärksammas på att bortfallet i enkätundersökningen kan vara skevt. I detta sammanhang torde de som det gått mindre bra för vara överrepresenterade i bortfallet, varför redovisade uppgifter i någon mån ger en bättre bild än det faktiska förhållandet. För närmare beskrivning av undersökningens genomförande och tillförlitlighet se SCBs statistiska meddelande UF 83 SM001.

HUR MÅNGA ARBETADE?

De som studerat på ett program med krav på arbetsplatsförlagd utbildning (APU) återfanns ofta i arbete kort tid efter gymnasietiden. Andelen i arbete ökade samtidigt som andelen i studier minskade över tid. Tre år efter gymnasiestudierna arbetade två av tre, eller 67 procent. Cirka 10 procent uppgav att de var arbetslösa och nästan 20 procent att de studerade.

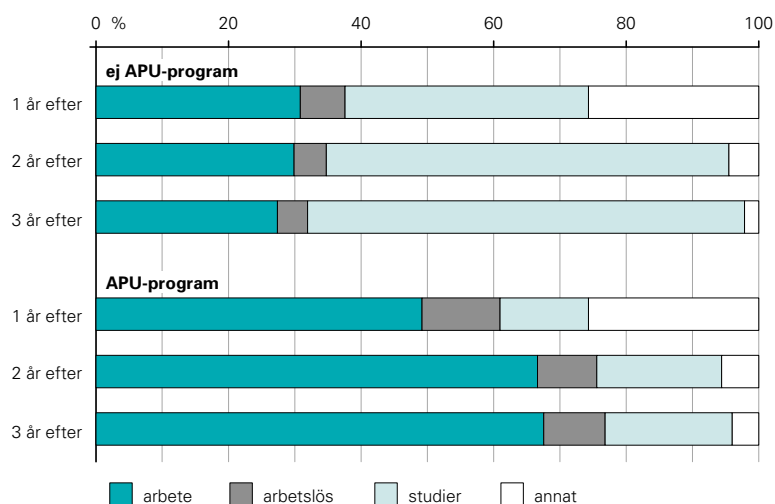
Unga vuxna som i gymnasiet studerat på ett program utan krav på APU arbetade i mindre omfattning de närmaste åren. Studier var den dominerande verksamheten. Tre år efter gymnasiet studerade två av tre, eller 67 procent. Cirka 28 procent arbetade medan 4 procent uppgav att de var arbetslösa.

I den undersökta gruppen var alltså värdnplikts vanlig för män året efter gymnasiestudierna, därav den förhållandevis höga andelen »annat«.

Betydande skillnader mellan könen uppmättes för de som studerat på ett program med krav på APU. Andelen som uppgav arbete som huvudsaklig verksamhet 3 år efter gymnasiet var för kvinnor 58 procent och för män 75 procent. Motsvarande andelar för studier var 25 procent för kvinnor resp 14 procent för män. Andelen arbetslösa var 10 procent för båda könen. Annat uppgav 7 procent av kvinnorna och 1 procent av männen.

Andelen i arbete, oavsett typ av program, var 3 år efter gymnasiet 45 procent. Cirka 40 procent studerade.

Figur ALLA3:
Huvudsaklig verksamhet åren efter studier i gymnasieskolan. Redovisning efter typ av program. Procent.

OM FIGUR 4

Alla uppgifter till figurer med nummer 4 och den tabell över vanliga yrken som redovisas i anslutning till figur 4 bygger på den postenkät som tidigare beskrivits (se föregående sida »Om figur 3«).

De som tillfrågades ombads först uppge sin huvudsakliga verksamhet. Alla som hade ett arbete, oavsett om detta var den huvudsakliga verksamheten eller ej, fick sedan själva bedöma om arbetsuppgifterna anknöt till den gymnasieutbildning de genomgått. Personer som i självvärderingen uppgav att arbetsuppgifterna tre år efter gymnasieutbildningen anknöt till gymnasiestudierna bedöms i figur 4 ha ett målyrke.

I tabellen redovisas de vanligaste yrkena som den undersökta gruppen hade tre år efter gymnasiet. Yrkesuppgiften angavs av den tillfrågade och klassificerades sedan i yrkesgrupper enligt nu gällande standard. Yrkesindelningen finns beskriven i SCBs publikation MIS 1998:3 SSKg6 Standard för svensk yrkesklassificering 1996.

VAD ARBETADE DE MED?

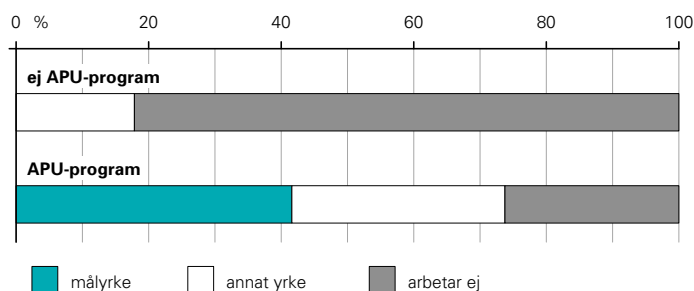
De som studerat på ett program utan krav på arbetsplatsförlagd utbildning hade i ganska liten utsträckning ett arbete tre år efter gymnasietiden. De som väl hade ett arbete hade många gånger svårt att besvara frågan om målyrke.

Drygt 40 procent av dem som utbildats på ett program med APU uppgav att de hade ett målyrke. Ytterligare 32 procent svarade att de hade ett annat yrke. Männerna bedömde något oftare att de hade ett målyrke än kvinnorna. Cirka 45 procent av männen uppgav ett målyrke jämfört med 38 procent för kvinnorna. Skillnaderna mellan programmen och mellan könen på respektive APU-program var betydande, vilket framgår av de följande avsnitten.

Kontorsarbete, försäljare i detaljhandel samt vård- och omsorgsarbete var vanliga yrken för båda typerna av program. Inom programmen med krav på APU uppgav var tredje kvinna att hon arbetade inom vård och omsorg.

Figur ALL4:

Arbetsuppgifter tre år efter studier i gymnasieskolan. Andel i målyrke respektive annat yrke. Redovisning efter typ av program. Procent.

Tabell ALL4:

Vanligaste yrken tre år efter studier i gymnasieskolan. Andel bland de som hade arbete. Redovisning efter typ av program. Procent.

Ej APU-program %		APU-program %	
Kontorsarbete	17	Vård- och omsorgsarbete	18
Vård- o omsorgsarbete	13	Maskin- o monteringsarbete	11
Försäljare, detaljhandel	13	Försäljare, detaljhandel	9
Storhushålls- /Restaurangarbete	7	Bygg- och anläggningsarbete	8
Maskin- o monteringsarbete	6	Kontorsarbete	8
Datatekniker, m.fl.	6	Storhushålls- /Restaurangarbete	7
Kundinformatörer	5	Reparatör, metallhantverk	7
Kassapersonal	4	Transport- o maskinförararbete	5
Annat yrkesområde	30	Annat yrkesområde	25

OM FIGUR 5

Även figur 5 bygger på den postenkät som tidigare beskrivits. De som hade ett arbete tre år efter gymnasieskolan ombads uppskatta i vilken utsträckning arbetet krävde olika färdigheter. Till sist skulle också en bedömning göras om hur väl gymnasieskolan hade rustat dem i dessa färdigheter. Läsaren bör uppmärksamma att all redovisning bygger på självskattningar och flera faktorer kan förklara hur personen värderar situationen. Det kan således vara vanskligt att jämföra resultaten mellan olika grupper. Likaså kan färdigheter som värderas lågt tre år efter skolan komma att efterfrågas senare i arbetslivet.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH SKOLANS INSATS?

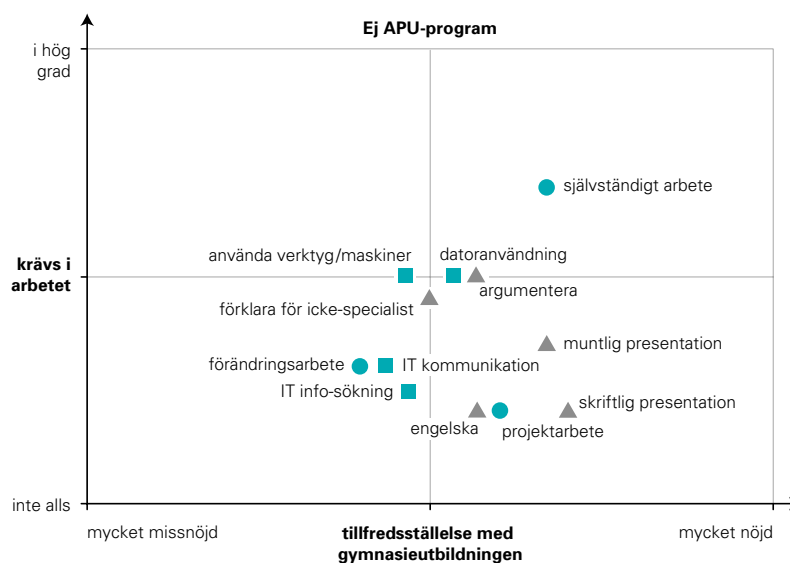
De som gått program utan APU skattade självständigt arbete som viktigaste färdigheten i arbetslivet. Att använda maskiner, datorer och att kunna argumentera var också bra färdigheter på arbetet.

Många unga vuxna som hade gått program med krav på APU var av åsikten att viktigast i arbetet var att kunna arbeta självständig samt att använda verktyg och maskiner. Skolan hade förberett dem bra. I viss mån behövde man kunna argumentera och det hade skolan också klarat bra (se figur 5B).

Färdighetskraven var låga i engelska och skriftlig presentation i båda typerna av gymnasieprogram.

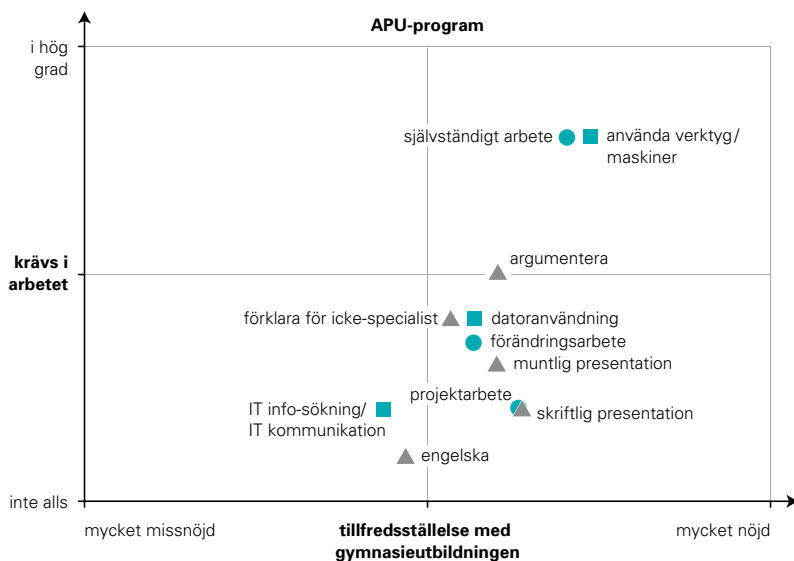
Figur ALLA5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som utbildades på ett program utan APU.

Figur ALLA5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som utbildades på ett program med krav på APU.

OM FIGUR 6

Uppgifterna i alla figurer med nummer 6 bygger på den databas Skolverket sammanställt. Landets samtliga komvux-skolor lämnar terminsvis uppgifter om sina elever. Skolornas rapportering avser såväl termin som kurser och betyg.

I figur 6 redovisas hur stor andel som påbörjat minst en kurs inom komvux. I genomsnitt börjar varje elev fem kurser under ett läsår. Kurser ges både på grundskole- och gymnasienivå. Ett fåtal studerar s.k. påbyggnadsutbildningar, vilka i allmänhet kräver avklarade gymnasiekurser först.

Tiden fram till första kursstart redovisas i förhållande till de som gått grundskola och gymnasieskola som normalåriga. Detta betyder att 1 år efter gymnasietiden avser höstterminen det år personerna fyller 19 år samt följande vårtermin. De som är födda 1978 och som normalt slutade gymnasiet våren 1997 räknas som komvux-studerande 1 år efter om de påbörjat komvuxstudierna hösten 1997 eller våren 1998. De vanligaste orsakerna till att unga vuxna studerar på komvux är att de saknar betyg från gymnasiet, vill få bättre betyg, har bytt intresse/ inriktning eller studerar i avvaktan på ett arbete.

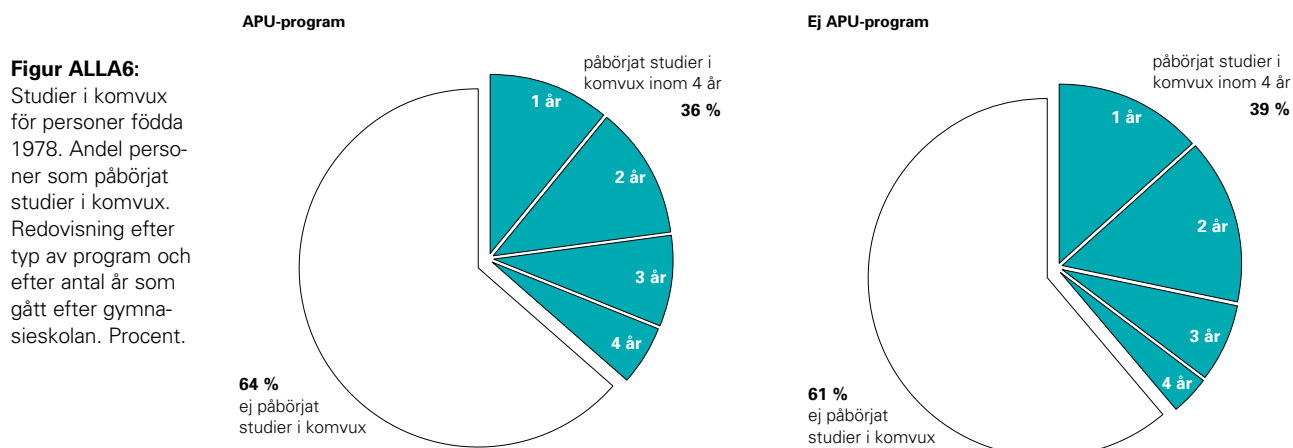
HUR MÅNGA STUDERADE PÅ KOMVUX?

Mer än var tredje person påbörjade kort tid efter gymnasiet studier inom komvux. Någon större skillnad mellan program med eller utan krav på APU uppmättes inte. I de tre årskullar som denna utvärdering följer hade följande andelar påbörjat komvuxstudier inom 4 år efter gymnasietiden, oavsett typ av gymnasieprogram.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	12%	26%	34%	38%
1979	13%	26%	34%	
1980	13%	26%		

Kvinnor och de som inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet var överrepresenterade. I årskullen födda 1978 hade 45 procent av kvinnorna och 32 procent av männen börjat i komvux inom 4 år. I samma kull hade 45 procent av dem utan slutbetyg och 37 procent av dem med slutbetyg studerat i komvux. Kvinnor som inte erhållit ett slutbetyg från ett program utan krav på APU återfanns till en andel om 58 procent i komvux inom en fyraårsperiod.

OM FIGUR 7

Uppgifterna i alla figurer med nummer 7 bygger på den databas Skolverket sammanställt. Landets samtliga högskolor och universitet lämnar terminsvis uppgifter om sina elever. Lärosätenas rapportering avser såväl utbildningens innehåll som avklarade poäng per termin.

I figur 7 redovisas hur många eller hur stor andel som påbörjat en högskole- eller universitetsutbildning. Varje lärosäte fastställer sina inträdeskrav. Flera sk kvotgrupper finns varav gymnasiebetyg i allmänhet är den största. Gymnasiebetyg kan erhållas eller förbättras i konvux. Folkhögskola och högskoleprov är andra kvotgrupper. Redovisningen i figur 7 tar inte hänsyn till vilken väg eller kvotgrupp personerna tagits in på.

Tiden fram till första kursstart redovisas i förhållande till de som gått grundskola och gymnasieskola som normalåriga. Detta betyder att 1 år efter gymnasietiden avser höstterminen det år personerna fyller 19 år samt följande vårtermin. De som är födda 1978 och som normalt slutade gymnasiet våren 1997 räknas som studerande på högskola 1 år efter om de påbörjat studierna hösten 1997 eller våren 1998.

HUR MÅNGA STUDERADE PÅ HÖGSKOLA?

Nära nog två av tre som studerat på ett program utan krav på APU påbörjade kort tid efter gymnasiet studier på högskola eller universitet. Endast var nionde som utbildats på ett program med krav på APU fortsatte till högskola. I de tre årskullar som denna utvärdering följer hade följande andelar påbörjat högskolestudier inom 4 år efter gymnasietiden.

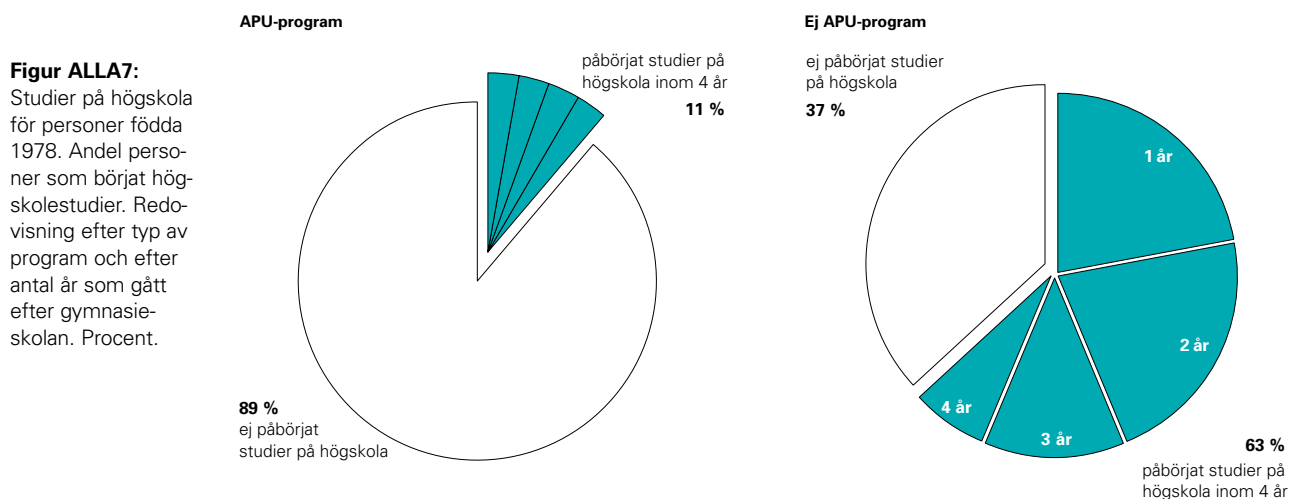
HÖGSKOLA FÖR DEM FRÅN PROGRAM UTAN APU:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	22%	44%	56%	63%
1979	22%	42%	55%	
1980	21%	42%		

HÖGSKOLA FÖR DEM FRÅN PROGRAM MED APU:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	3%	6%	8%	11%
1979	3%	5%	8%	
1980	3%	5%		

Kvinnor och de som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet från gymnasiet var överrepresenterade. I årskullen födda 1978 hade 41 procent av kvinnorna och 31 procent av männen börjat på högskola inom 4 år, oavsett typ av program i gymnasiet.

OM FIGUR 8

Uppgifterna i alla figurer med nummer 8 bygger på den databas Skolverket sammanställt. Sysselsättning har inhämtats från SCBs register om årlig sysselsättning som i sin tur bygger på kontrolluppgifter från arbetsgivare. Alla individer som i november månad år 2000 hade en inkomst från arbete har i figur 8 klassificerats som arbetande. Den läsare som vill veta mera om sysselsättningsregistret kan finna detta i SCBs publikation Statistiskt meddelande AM32 SM 0201.

Personer som saknade arbetsinkomst har i de fall de registrerats som elever i komvux eller på högskola under höstterminen år 2000 klassificerats som studerande. Detta betyder att i figur 8 prioriteras arbete före studier om personen bedrivit båda verksamheterna samtidigt. Till gruppen annat räknas andra former av studier (t ex folkhögskola och kvalificerad yrkesutbildning) samt arbetslöshet eller arbete i hemmet.

Alla uppgifter i figur 8 baseras på totalräkningar för de årskullar utvärderingen omfattar.

TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

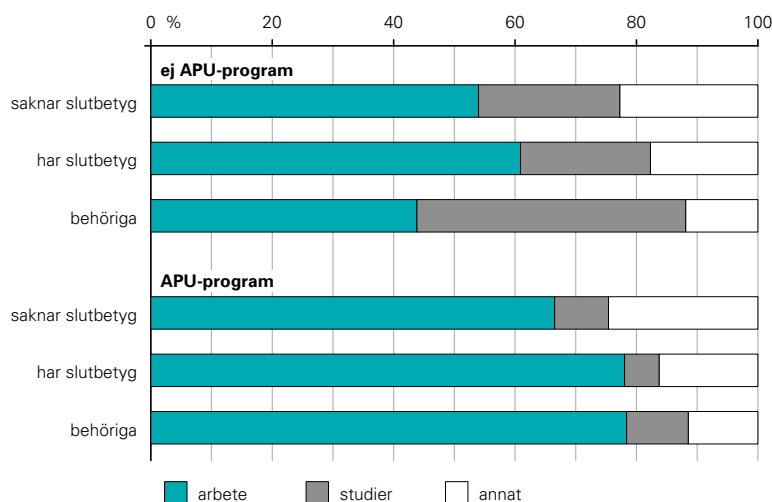
Tre och ett halvt år efter gymnasiestudierna hade de som studerat på ett program med krav på arbetsplatsförlagd utbildning (APU) oftare ett arbete än de som gått andra program. Nästan 80 procent av de som utbildats på ett program med APU och fått ut ett slutbetyg därifrån hade ett arbete. Ungdomar som i gymnasiet studerat på ett program utan krav på APU var i gengäld oftare i studier 3 år efter gymnasiet.

Av utvärderingen kan utläsas att ju bättre studieresultatet varit i gymnasiet desto större var sannolikheten för att de unga vuxna var i arbete eller studier. Nästan en fjärdedel av de som gått ut gymnasiet utan slutbetyg återfanns varken i arbete eller studier. Andel »annat« var i stort sett lika stor för de två typerna av program. Resultaten följde samma mönster avseende den kull som var född 1979 och vars verksamhet 2 år efter gymnasiet kunde undersökas.

Stora könsskillnader uppmättes för de som utbildats på ett program med krav på APU. I kullen som är född 1978 var andelen i arbete 10–15 procentenheter högre för män. Störst var skillnaden för de som inte hade ett slutbetyg från gymnasiet.

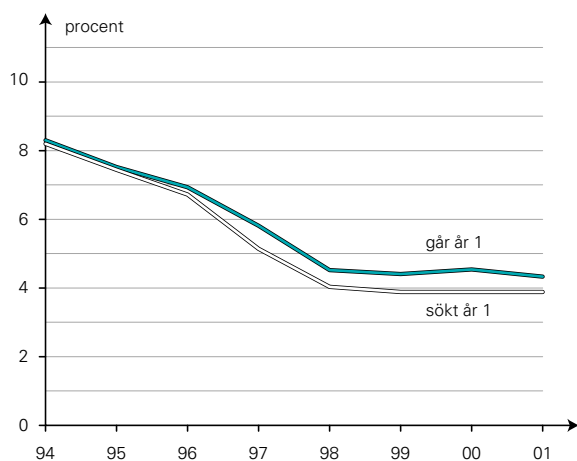
Figur ALLA8:

Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter typ av program och studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

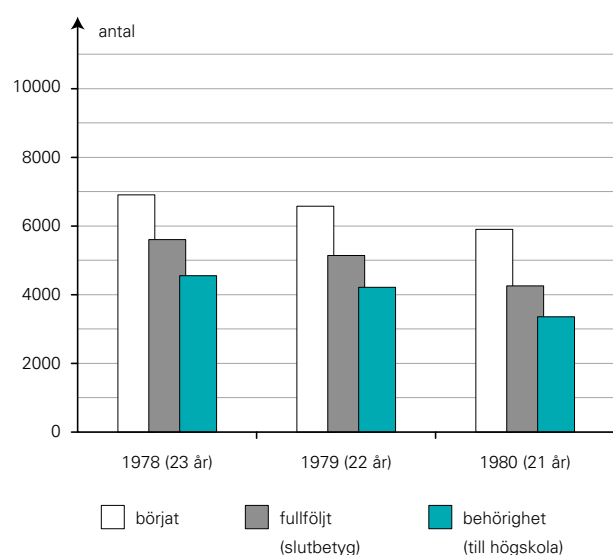

Barn- och fritidsprogrammet – BF

- Tre av fyra studerande var kvinnor
- Var fjärde kvinna och var tredje man erhöll inte slutbetyg
- Hälften av kvinnorna och drygt två tredjedelar av männen hade ett arbete tre år efter utbildningen
- Mindre än en tredjedel arbetade inom ett mål-yrke
- Vård- och omsorgsarbete var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna arbeta självständigt och argumentera var de viktigaste färdigheterna
- Varannan kvinna och var tredje man började på komvux inom fyra år
- Var femte kvinna och var tionde man påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur BF1: Barn- och fritidsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur BF2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

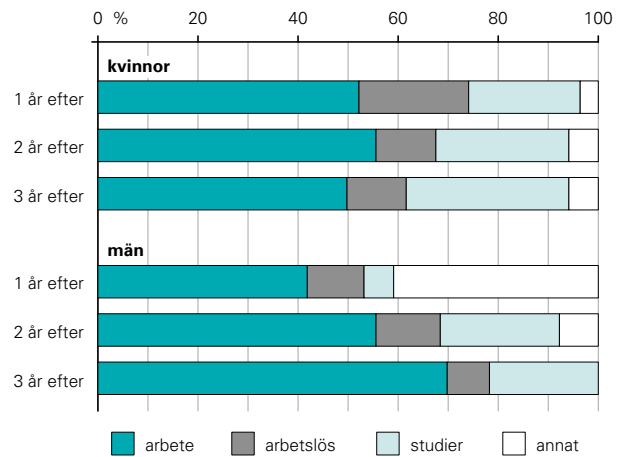
HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

Barn- och fritidsprogrammet har inte någon direkt motsvarighet i det gamla linjegymnasiet. Antalet elever som i första hand söker till barn- o fritidsprogrammet har minskat sedan starten. År 1994 sökte drygt 9 000 till programmet. År 2001 sökte endast 4 100 till utbildningen i första hand. Elever som påbörjar barn- och fritidsprogrammet har minskat i motsvarande antal. Kvinnorna dominerar på utbildningen. Under de senaste åren har andelen kvinnor varit omkring 75 procent. (Se figur 1)

Barn- och fritidsprogrammet har inte haft några nationella grenar i år 2 och år 3. Ett femtiotal elever i respektive årskurs har studerat på lokala grenar. Idag finns två inriktningar. Läsåret 2001 / 02 återfanns en tredjedel av eleverna i årskurs 2 på inriktningen pedagogik och social verksamhet. Inriktningen fritid hade samma läsår cirka en sjundedel av eleverna. Drygt hälften av eleverna läste år 2 utan inriktning.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

Av unga vuxna idag som är födda 1978 började knappt 7 000 på barn- och fritidsprogrammet. I de följande årskullarna var det färre som började utbildning (se figur 2). Antalet som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg har minskat de senaste åren. Män erhåller slutbetyg i mindre grad än kvinnor. För kullen födda 1980, som fyllt 21 år, var andelen som inte erhållit något slutbetyg 36 procent för män och 25 procent för kvinnor. Andelen som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet till högskolestudier har sjunkit i samma utsträckning. För 23-åringar med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier var andelen 66 procent. Motsvarande andel för 22-åringar var 64 procent och för 21-åringar 57 procent .

Figur BF3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på barn- och fritidsprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut barn- och fritidsprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2 resp 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp 2000.

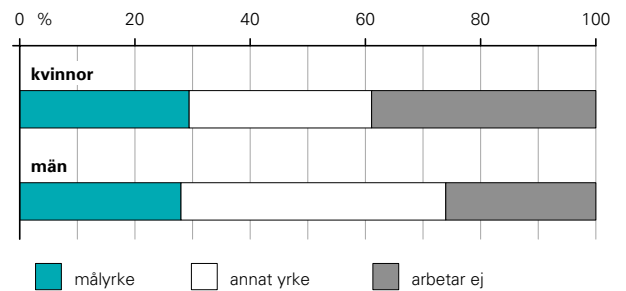
Ett år efter gymnasieskolans slut hade drygt 50 procent av kvinnorna och 40 procent av männen arbete. En viktig förklaring till skillnaden mellan könen är att en stor del av männen gjorde sin värnplikt. Den andel som var arbetslös eller deltog i en arbetsmarknadsåtgärd var 22 procent för kvinnor och 11 procent för män.

Störst andel i arbete uppmättes för kvinnorna två år efter studierna. Andelen män i arbete ökade successivt med tiden efter studierna. Andelen som huvudsakligen ägnade sig åt studier var relativt stor både för kvinnor och män. Bland kvinnorna uppgav nästan en tredjedel att de studerade tre år efter gymnasietiden.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på barn- och fritidsprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte. Det var främst kvinnor som hade arbete vid sidan om någon annan verksamhet.

Av figur 4 framgår att endast en fjärdedel av såväl männen som kvinnorna ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med barn- och fritidsprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Det helt dominerande yrket bland kvinnor var vård- och omsorgsarbete, drygt 50 procent. En tredjedel av männen hade dessa arbetsuppgifter. Av samtliga kvinnor som utbildats på barn- och fritidsprogrammet uppgav endast 30 procent att de arbetade inom utbildningens målyrke. Män återfanns vanligen i yrken med liten anknytning till utbildningen.

Figur BF4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på barn- och fritidsprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Vård- och omsorgsarbete	52	Vård- och omsorgsarbete 32
Kontorsarbete	8	Bygg- o anläggningsarbete 8
Kassapersonal	6	Försäljare, detaljhandel 8
Försäljare, detaljhandel	6	Transport- o maskinförararbete 8
Fritidsledare	5	Kontorsarbete 7
Maskin- o monteringsarbete	5	Maskin- o monteringsarbete 7
Annat yrkesområde	18	Annat yrkesområde 30

Tabell BF: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i barn- och fritidsprogrammet, och 5 B andra arbeten.

De som arbetade inom ett målyrke ansåg att arbetet ställde höga krav på självständigt arbete och på en förmåga att argumentera. De hade också behov av att kunna förklara för icke-specialist samt av muntlig presentation. De var i stort sett nöjda med den utbildning

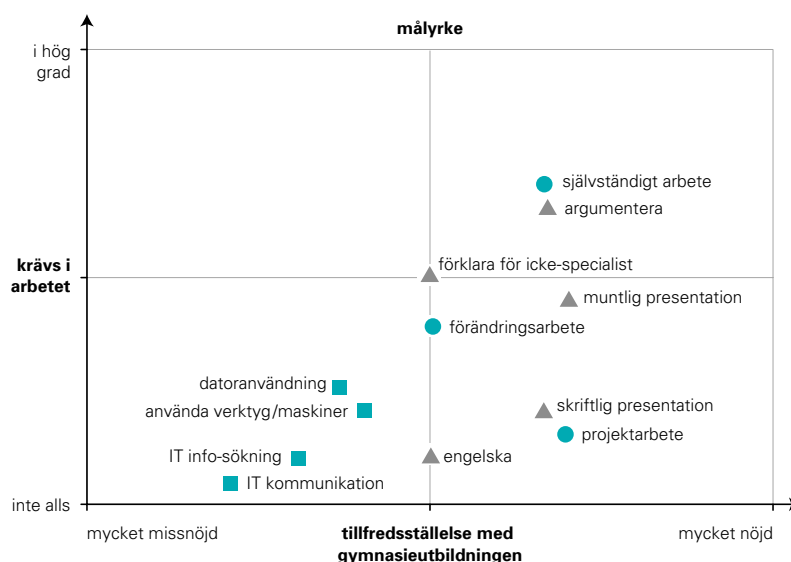
de fått i dessa färdigheter.

De som hade andra arbeten ansåg också att arbetet ställde höga krav på självständighet men även på att kunna använda verktyg/maskiner. Här var de nöjda med utbildningen ifråga om självständigt arbete men mindre nöjda ifråga om verktygsanvändning.

Alla de som hade arbeten ansåg att arbetet ställde låga krav på IT-kunskaper och engelska. Man var också ganska missnöjd med skolans IT-utbildning. Däremot var samtliga nöjda med utbildningen i skriftlig presentation och projektarbete.

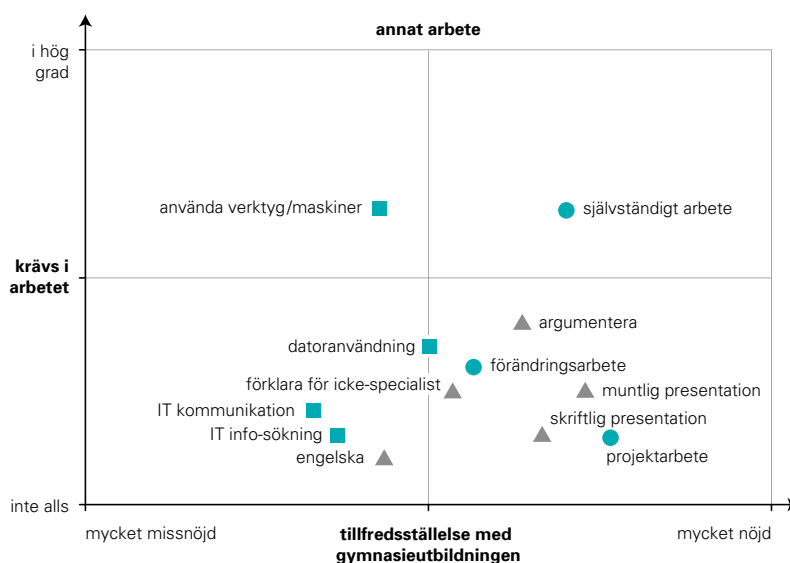
Figur BF5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur BF5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Många tidigare elever på barn- och fritidsprogrammet fortsätter studera kort tid efter gymnasietiden. Snart nog hälften (46 procent) påbörjade komvuxstudier inom 4 år. Se figur 6.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	14%	29%	40%	46%
1979	13%	28%	37%	
1980	13%	27%		

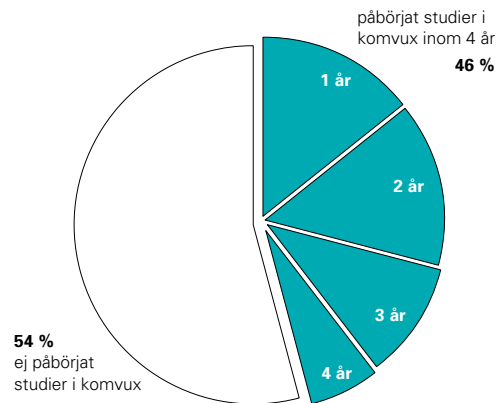
Kvinnor återfanns i komvux i större omfattning än män, 48 procent respektive 38 procent inom fyra år efter normalt gymnasieavslut. Det var i stort sett lika vanligt att studera på komvux oavsett om man erhållit ett slutbetyg i gymnasiet eller inte.

En inte obetydlig andel av de som studerat på barn- och fritidsprogrammet påbörjar en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen. Av dem som är födda 1978 hade 17 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod. Se figur 7. Kvinnor började högskola i dubbelt så stor omfattning som män, 19 respektive 9 procent. För de två följande födelsekullarna, födda 1979 samt 1980, hade övergången till studier på högskola eller universitet ökat några procentenheter.

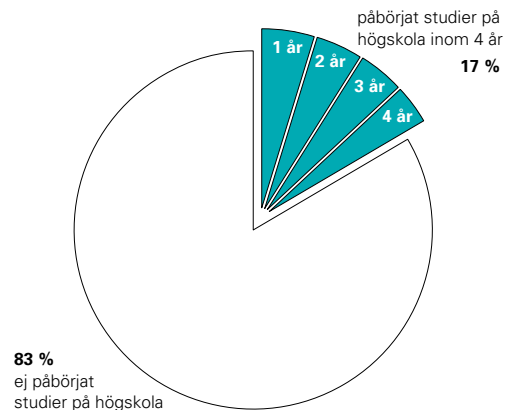
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. För dem som är födda 1978 ökade andelen i arbete med bättre studieresultat. De som erhållit ett slutbetyg som innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier uppmätte en andel om 74 procent i arbete. Motsvarande andel var för dem med slutbetyg utan högskolebehörighet 70 procent och för dem utan slutbetyg 60 procent. Männerna arbetade oftare än kvinnorna. Bland dem som saknar slutbetyg var skillnaden störst, 69 procent av männen arbetade medan motsvarande andel för kvinnorna var 56 procent.

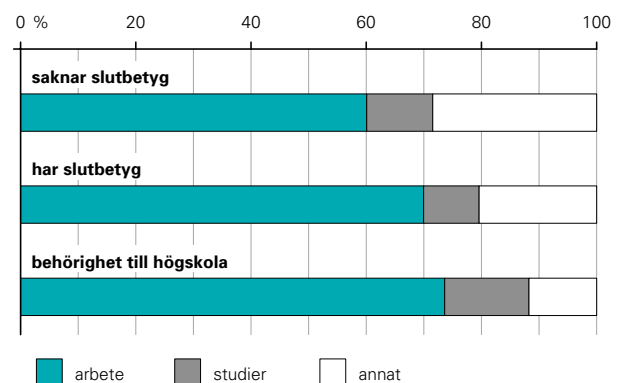
Kvinnor deltog oftare i studier än män, 14 respektive 10 procent. Både för kvinnorna och männen var studier lika fördelade mellan komvux och högskola.

Figur BF6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

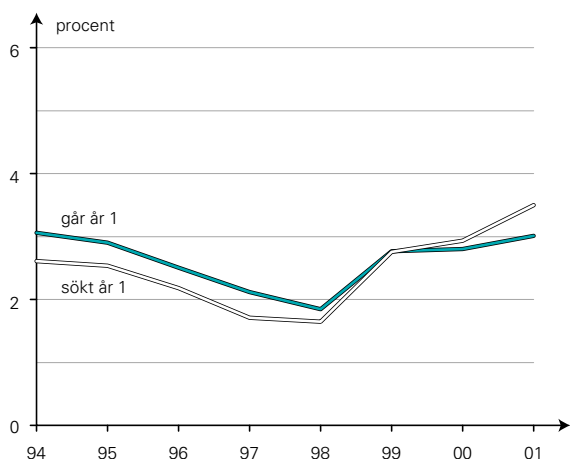
Figur BF7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

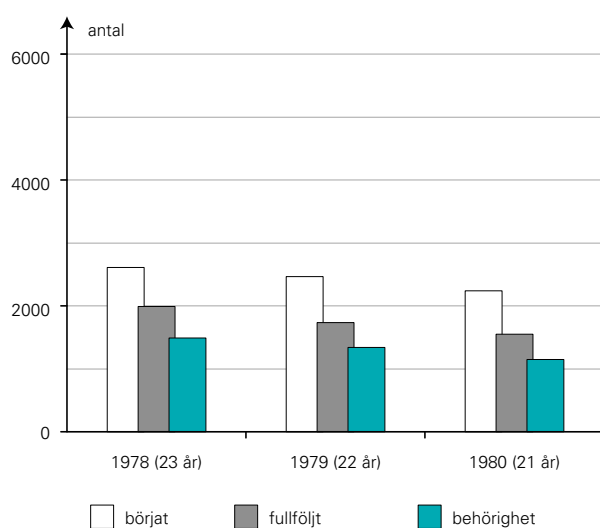
Figur BF8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Byggprogrammet – BP

- Få kvinnor valde programmet
- Fyra av tio kvinnor och tre av tio män erhöll inte slutbetyg
- Hälften nådde grundläggande behörighet
- Fyra av tio arbetade inom ett målyrke
- Bygg- och anläggningsarbete var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner var den viktigaste färdigheten
- Nästan varannan kvinna och var femte man började på komvux inom fyra år
- En procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur BP1: Byggprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur BP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

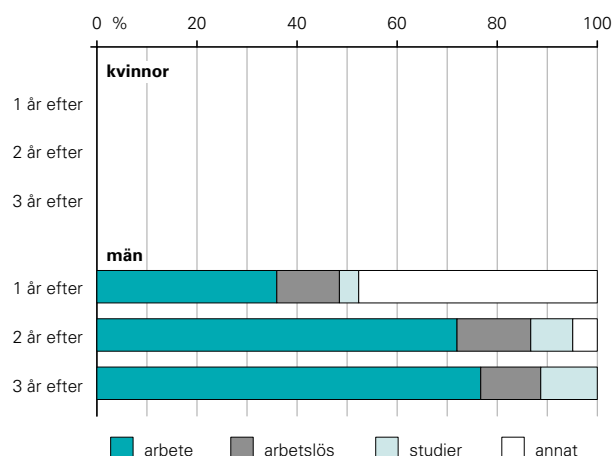
Antalet elever som sökt sig till byggutbildning har över åren varierat med den ekonomiska konjunkturen. I mitten av 1990-talet sjönk intresset för byggprogrammet för att sedan öka kring sekelskiftet. Den lägsta nivån uppmättes år 1998 då endast 1 800 påbörjade byggutbildning. År 2001 sökte 3 804 till utbildningen i första hand. Drygt 500 färre bereddes plats att börja studera. Programmet domineras helt av manliga studerande, 97–98 procent är män. Knappt 100 kvinnor påbörjar byggutbildning varje år (se figur 1).

Byggprogrammet hade tidigare tre nationella grenar. Tre fjärdedelar studerade på grenen hus och anläggning. De övriga eleverna fördelades på grenarna måleri och plåtslageri. Idag har programmet fyra inriktningar, där husbyggnad har den största volymen och omfattar drygt 70 procent av de studerande.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 var intresset för byggprogrammet i avtagande. Antalet som började utbildningen minskade från 2 600 till 2 200 (se figur 2). Antalet som fullföljde byggutbildningen och erhölet ett slutbetyg minskade också från 76 procent för kullen födda 1978 till 71 procent för de yngsta. Kvinnor fullföljde inte utbildningen i samma utsträckning som män. Bland männen har andelen som inte erhåller ett slutbetyg ökat från 24 procent till 29 procent. Motsvarande andelar för kvinnor var 35 respektive 44 procent.

Andelen som erhölet ett slutbetyg från byggprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också sjunkit några procentenheter. För 23-åringar var andelen 56 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 53 procent. Drygt hälften av de kvinnor som påbörjade en byggutbildning nådde inte ett slutbetyg innefattande högskolebehörighet.

Figur BP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på byggprogrammet. Redovisning för män. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

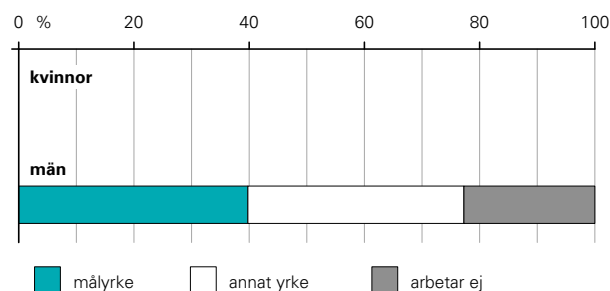
Figur 3 visar vad unga vuxna som gått ut byggprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000. Urvalet kvinnor i undersökningen är så litet att det inte kan redovisas.

Ett år efter gymnasieskolan var värnplikten den vanligaste sysselsättningen. Mycket därför var andelen förvärvsarbetande låg. Under år 2 och 3 ökade andelen förvärvsarbetande kraftigt. De som var arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder utgjorde 15 procent de första åren och 10 procent det tredje året. Studier förekom i liten omfattning.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på byggprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att 40 procent ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med byggprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Drygt hälften arbetade med bygg- och anläggningsarbete. En ganska stor del av de övriga återfanns inom maskinoperatörs- och monteringsarbeten eller andra tillverkningsarbeten.

Figur BP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på byggprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning för män. Procent.

Män	%
Bygg- och anläggningsarbete	54
Maskin- o monteringsarbete	15
Annat arbete inom tillverkning	8
Transport- och maskinförararbete	6
Kontorsarbete	5
Annat yrkesområde	12

Tabell BP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning för män. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i byggprogrammet, och 5B andra arbeten.

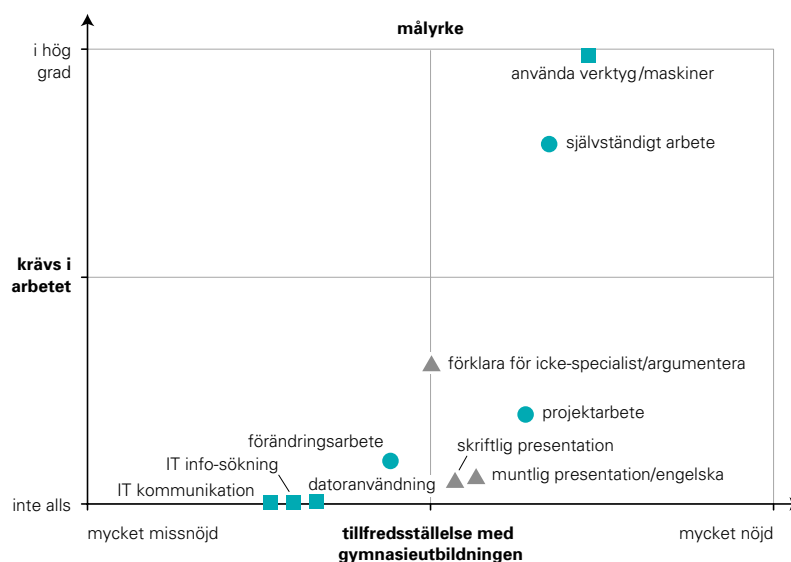
De som arbetade inom ett målyrke ansåg att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner och höga krav på självständigt arbete. De var nöjda med den utbildning de fått i dessa färdigheter. Arbetet ställde för övrigt mycket låga krav, t ex uppgav

man att arbetet inte ställde några krav på IT-kunskaper och dataanvändning, en utbildning som man också var ganska missnöjd med.

De som hade andra arbeten ansåg också att arbetet ställde höga krav på såväl användning av verktyg och maskiner som på självständigt arbete. Övriga krav var också här relativt låga, även om man upplevde att vissa behov fanns, såsom att argumentera, att jobba med förändringsarbete samt att använda dator. Även för dem med dessa arbeten var behoven av IT-kunskaper låga och det fanns ett missnöje med utbildningen i detta liksom i ett antal andra färdigheter.

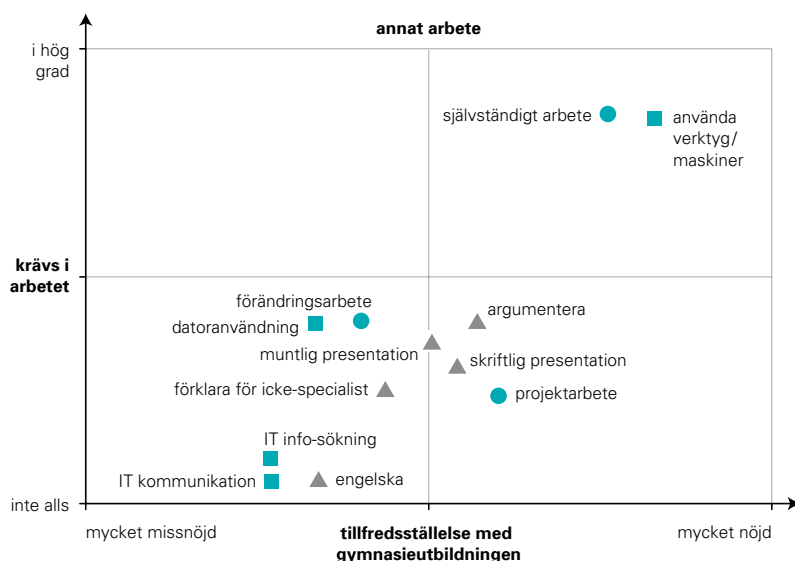
Figur BP5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur BP5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Var femte av de som studerat på byggprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns betydligt oftare i komvux än män. Av de som var födda 1978 hade 19 procent av männen och 44 procent av kvinnorna påbörjat studier i komvux inom fyra år efter gymnasiet. Se figur 6.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	4%	10%	15%	19%
1979	4%	10%	15%	
1980	4%	8%		

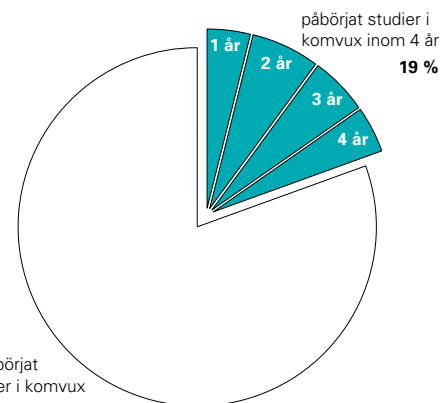
De som inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet studerade dubbelt så ofta i komvux. Av dem som fyllt 23 år och saknade slutbetyg var andelen som påbörjat komvux 27 procent för män och 55 procent för kvinnor. De som erhöll ett slutbetyg studerade i komvux i ungefär lika stor omfattning vare sig slutbetyget innehöll grundläggande behörighet till högskolestudier eller ej.

Ett fåtal av dem som studerat på byggprogrammet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen. Nästan alla som gått vidare till högskola hade dessförinnan studerat i komvux. Se figur 7.

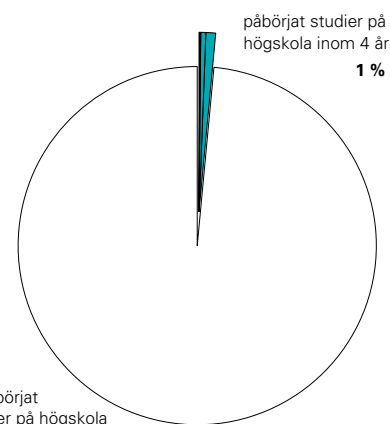
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. En stor andel av dem som utbildats inom byggprogrammet hade ett arbete. För årskullen 1978 uppmättes en högre andel i arbete ju bättre studieresultat man uppnått i gymnasiet. Detta förhållande gällde också för de två följande årskullarna. I alla de tre undersökta åldersgrupperna hade männen högre sysselsättningsgrad än kvinnorna.

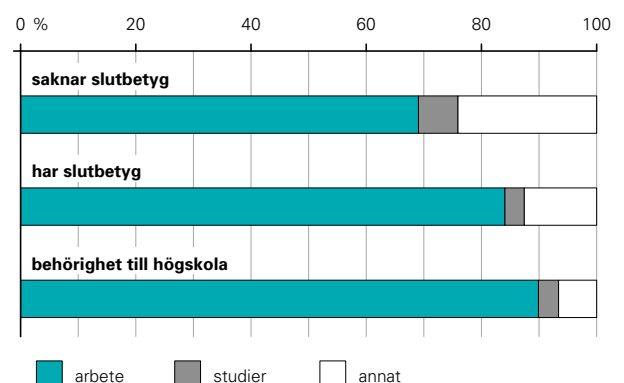
De som inte erhållit något slutbetyg från gymnasiet studerade oftare tre och ett halvt år efter gymnasietiden, cirka 7 procent. Detta gällde framförallt kvinnorna. För de kvinnor som fyllt 23 år vid undersökningstillfället och saknade slutbetyg var andelen i studier 14 procent. Samtliga studerade på kommunal vuxenutbildning.

Figur BP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

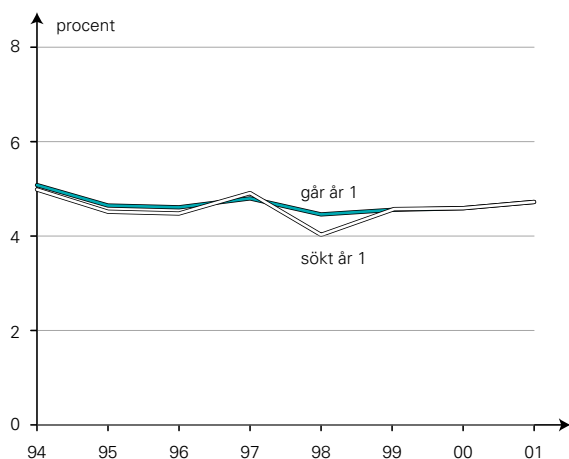
Figur BP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

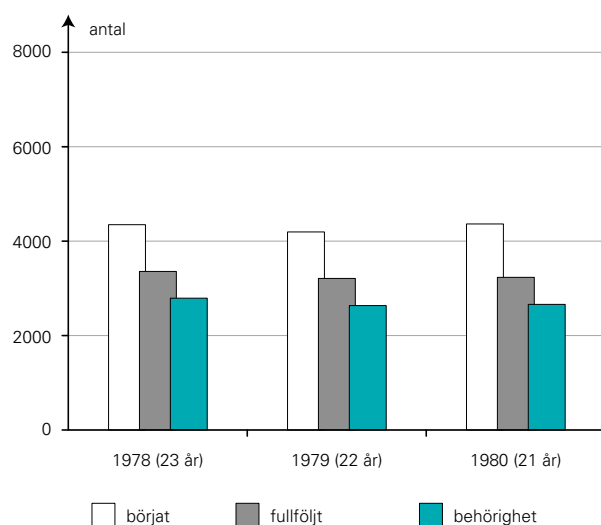
Figur BP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Elprogrammet – EC

- Få kvinnor valde programmet
- Var tredje kvinna och var fjärde man erhöll inte slutbetyg
- Drygt tre av fyra hade ett arbete tre år efter utbildningen
- Drygt hälften arbetade inom ett målyrke
- Installationselektriker var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Var tredje började på komvux inom fyra år
- Var tionde påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur EC1: Elprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur EC2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

Elprogrammet har under 1990-talet årligen haft 4 000–5 000 förstahandssökande och i stort sett lika många som påbörjat utbildningen. Elprogrammet domineras helt av manliga studerande, 98–99 procent är män. Endast ett 50-tal kvinnor påbörjar elutbildning varje år (se figur 1).

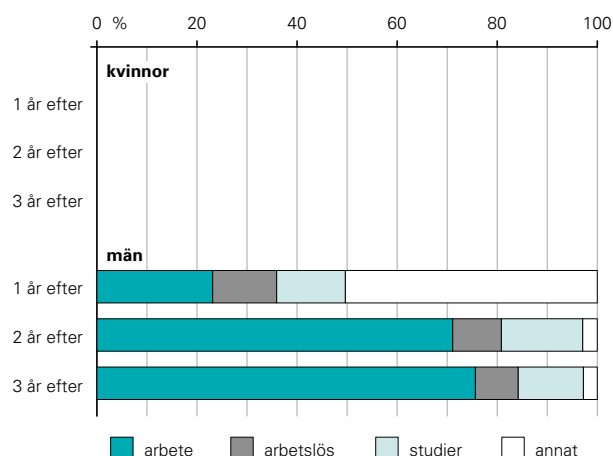
Elprogrammet hade tidigare tre nationella grenar. Elektronik och installation var de största med drygt 40 procent vardera av elevantalet. Grenen för automatik har haft cirka 10 procent av utbildningsvolymen.

År 2001 sökte 5 100 personer till elprogrammet varav 100 var kvinnor. Idag har elprogrammet fyra inriktningar där datorteknik och elteknik är de två som lockar flest studerande.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I var och en av årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började omkring 4 300 på elprogrammet (se figur 2). Antalet som har fullföljt utbildningen och erhållit ett slutbetyg har minskat något de senaste åren. Andelen som tagit ut ett slutbetyg var för kullen födda 1980 75 procent. Kvinnor fullföljde inte utbildningen i samma utsträckning som män. För den yngsta gruppen, som fyllt 21 år, var andelen som inte erhållit något slutbetyg 25 procent för män och 35 procent för kvinnor.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från elprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också minskat något. För 23-åringar var andelen 64 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 62 procent.

Figur EC3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på elprogrammet. Redovisning för män. Procent.

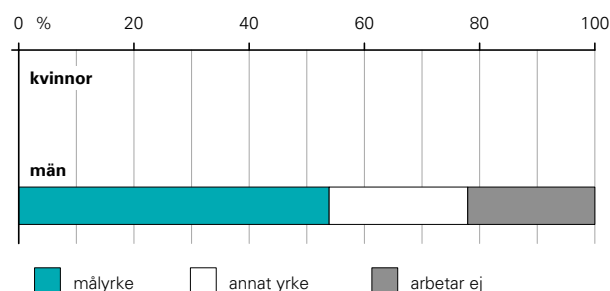
HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad unga vuxna som gått ut energiprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. år 3 efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000. Urvalet kvinnor i undersökningen är så litet att det inte kan redovisas.

Ett år efter gymnasieskolans slut var andelen arbetande låg. Under det året gjorde många sin värnplikt. Efter år 2 hade 70 procent arbete och antalet var ännu något högre efter år 3. Knappt 10 procent var arbetslösa eller deltog i arbetslöshetsåtgärder de två sista åren av perioden. Ca 15 procent bedrev vidare studier.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på energiprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att drygt hälften av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med elprogrammets utbildning, 24 procent hade ett annat arbete och 22 procent arbetade inte. Vanliga yrken bland dem som gått på elprogrammet var installationstekniker (inom byggverksamhet), el- och telemontör (inom tillverkningsindustrin) och el- och telereparatörer (anläggningar och maskiner).

Figur EC4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på elprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning för män. Procent.

Män	%
Installationselektriker	25
Montörer, El- och tele	15
Maskin- o monteringsarbete	12
El- och telereparatörer	11
Datatekniker o -operatörer	6
Försäljare, detaljhandel	6
Maskin- o motorreparatörer	4
Eltekniker	4
Annat yrkesområde	17

Tabell EC: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning för män. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i elprogrammet, och 5B andra arbeten.

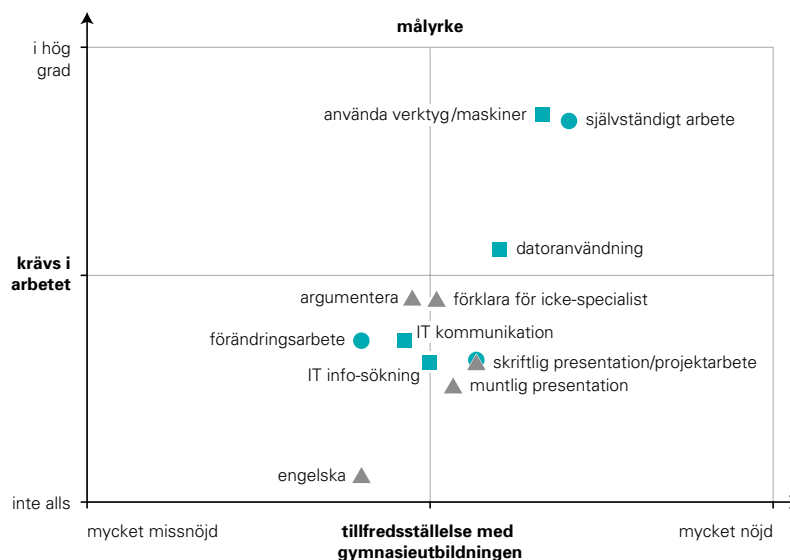
De som arbetade inom ett målyrke ansåg att arbetet ställde höga krav på såväl användning av verktyg och maskiner som på självständigt arbete. I arbetet hade de också ganska stora behov av att använda dator liksom att kunna argumentera och förklara för icke-specialist. De

var nöjda med den utbildning de fått i dessa. I arbetet hade de också vissa behov av samtliga i enkäten efterfrågade färdigheter, utom de i engelska, där de också var ganska missnöjda med utbildningen.

De som hade andra arbeten ansåg också de att arbetet ställde höga krav på självständigt arbete samt på att använda verktyg och maskiner. De hade också användning för dator liksom behov av att argumentera samt förklara för icke-specialist. De var genomgående ganska eller mycket nöjda med den förberedelse skolan hade gett i samtliga färdigheter.

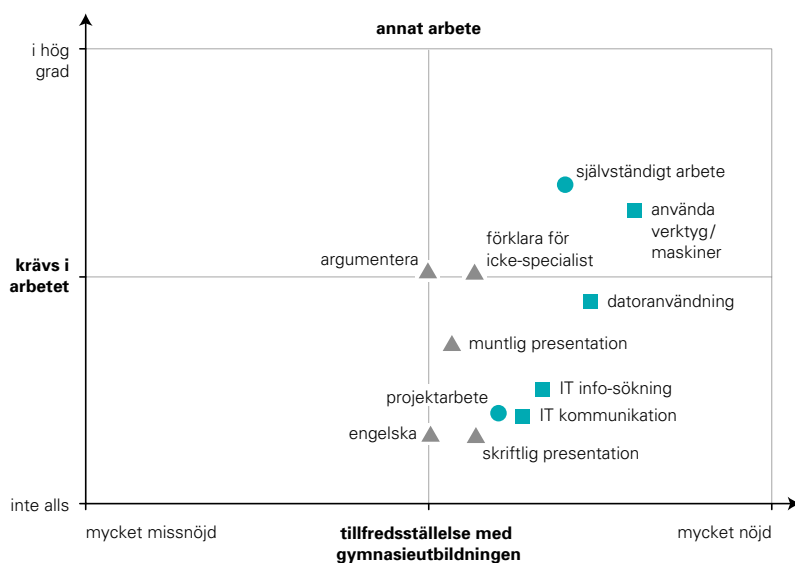
Figur EC5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur EC5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Drygt var tredje tidigare elev på elprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Flertalet påbörjade komvuxstudier 1 eller 2 år efter gymnasiet. Se figur 6.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	13%	25%	32%	36%
1979	13%	24%	29%	
1980	12%	23%		

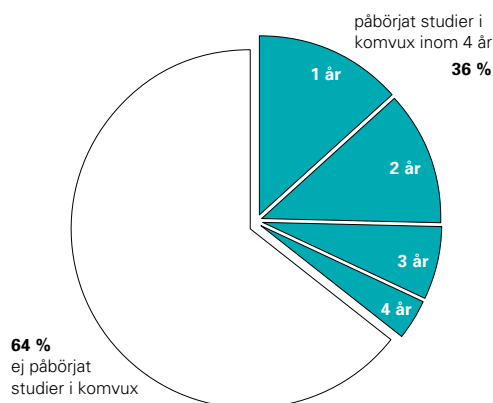
Det var i stort sett lika vanligt att studera på komvux oavsett om man erhållit ett slutbetyg i gymnasiet eller inte. För två av de tre födelsekullarna återfanns större andel kvinnor än män i komvux. Störst var skillnaden för den yngsta gruppen, 21-åringar. I denna kull hade 44 procent av kvinnorna respektive 23 procent av männen börjat komvuxstudier inom en tvåårsperiod.

Var tionde som studerat på elprogrammet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen. Av de som är födda 1978 hade 11 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod. Se figur 7. Trots att kvinnorna inte fullföljde elutbildning i samma omfattning som männen var det lika stor andel kvinnor som fortsatte studera på högskola.

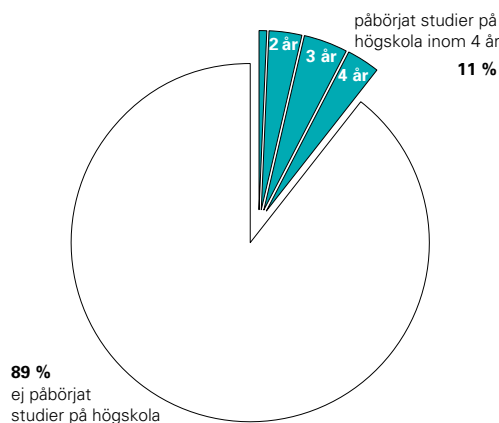
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Av de som utbildats inom elprogrammet hade en förhållandevis stor andel arbete oavsett om studierna fullföljts eller inte. För kullen 1978 uppmättes en något högre andel i arbete för dem med slutbetyg än för dem utan. Likaså var männen sysselsatta i något större utsträckning än kvinnorna, 80 procent för männen och 76 procent för kvinnorna. Kvinnor och män deltog i stort sett lika ofta i studier.

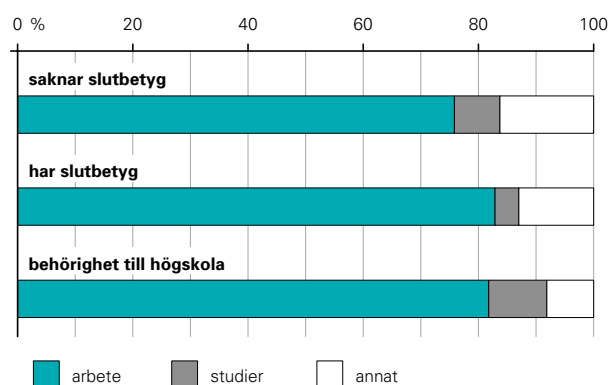
För de yngre, födda 1979 respektive 1980, var skillnaderna mellan könen större. Kvinnor deltog betydligt oftare i studier än män. Detta gällde såväl kommunal vuxenutbildning som högskola.

Figur EC6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

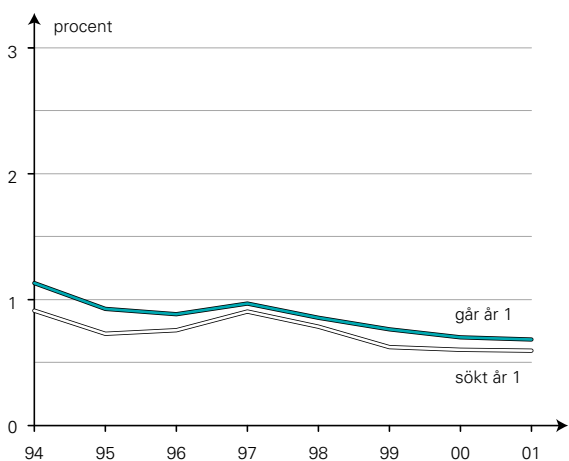
Figur EC7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

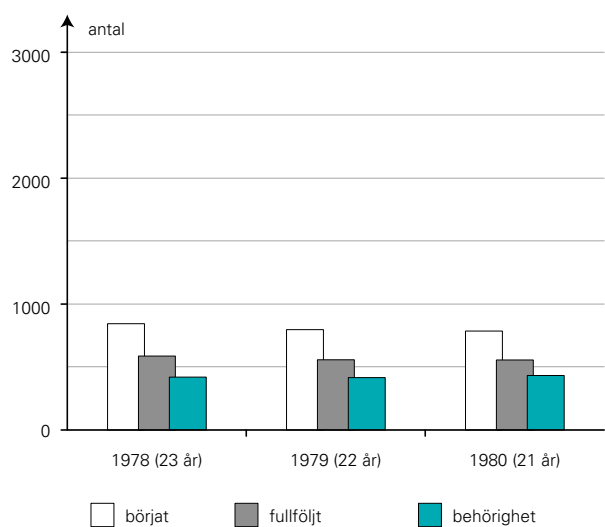
Figur EC8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Energiprogrammet – EN

- Få kvinnor valde programmet
- Hälften av kvinnorna och tre av tio av män erhöll inte slutbetyg
- Två av tre hade ett arbete tre år efter utbildningen
- Drygt hälften arbetade inom ett målyrke
- VVS-montör var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Knappt tre av tio män och fem av tio kvinnor började på komvux inom fyra år
- Mer än var tionde påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur EN1: Energiprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur EN2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

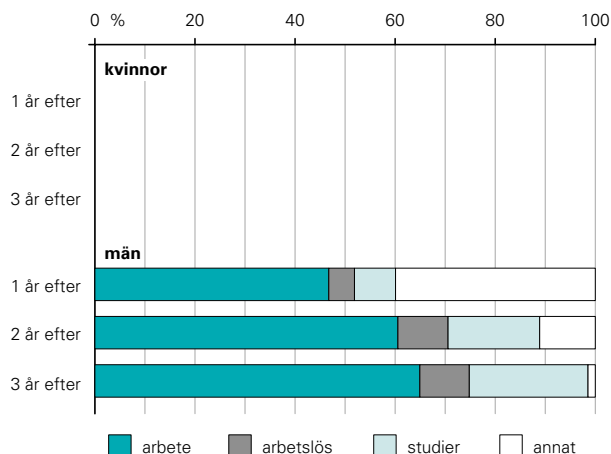
Energiprogrammet är en av de till omfånget minsta utbildningarna i gymnasieskolan. Antalet förstahandssökande har minskat under 1990-talet, från knappt 1 000 personer till drygt 600. Knappt ett 100-tal fler än förstahandssökande påbörjar varje år energiutbildningen. Programmet domineras helt av manliga studerande, 97–98 procent är män. Endast ett 20-tal kvinnor påbörjar energiutbildning varje år (se figur 1)

Energiprogrammet hade tre nationella grenar. Nästan hälften studerade på grenen VVS och de övriga eleverna fördelades ungefär lika på grenarna energi och fartygsteknik. År 2001 sökte 614 personer till energiprogrammet varav 24 var kvinnor. Idag har programmet tre inriktningar där VVS- och kylteknik har den största volymen.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I var och en av årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började omkring 800 på energiprogrammet (se figur 2). Antalet som har fullföljt utbildningen och erhållit ett slutbetyg har varit oförändrat omkring 70 procent. Kvinnor fullföljde inte utbildningen i samma utsträckning som män. Bland männen var andelen som inte erhållit ett slutbetyg i stort sett 30 procent för alla tre årskullarna. För kvinnor däremot hade andelen utan slutbetyg ökat. Endast hälften av kvinnorna i den yngsta gruppen, som fyllt 21 år, hade fullföljt sin utbildning.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från energiprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier hade ökat något. För 23-åringar var andelen 50 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 55 procent. Eftersom kvinnor inte fullföljer sin utbildning i samma utsträckning som män, var andelen kvinnor med ett slutbetyg innefattande högskolebehörighet mindre.

Figur EN3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på energiprogrammet. Redovisning för män. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad unga vuxna som gått ut energiprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000. Urvalet kvinnor i undersökningen är så litet att det inte kan redovisas.

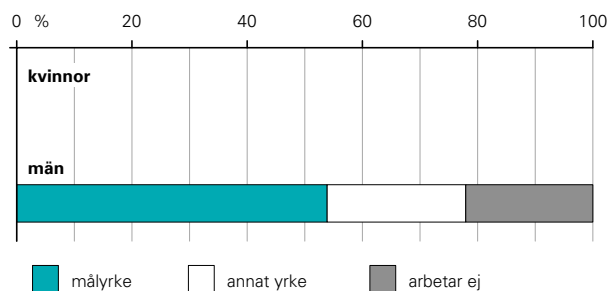
Ett år efter gymnasieskolans slut arbetade drygt 45 procent medan flera ägnade sig åt värnplikt. Efter två år arbetade drygt 60 procent och sedan hade ytterligare en ökning skett efter tre år.

Andelen studerande ökade mycket under de två första åren efter gymnasieskolan. Efter ett år studerade en av tio. Två år senare studerade så många som en fjärdedel, vilket skiljer detta program från andra liknande.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på energiprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att hälften av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med energiprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Fyra av tio arbetade inom bygg- och anläggningsarbete – de flesta som VVS-montörer.

Figur EN4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på energiprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning för män. Procent.

Män	%
VVS-montörer	30
Maskin- o monteringsarbete	12
Bygg- o anläggningsarbete, (ej VVS)	10
Gjutare, svetsare, plåtslagare	7
Maskinförare	7
Däckspersonal	7
Annat yrkesområde	27

Tabell EN: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning för män. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

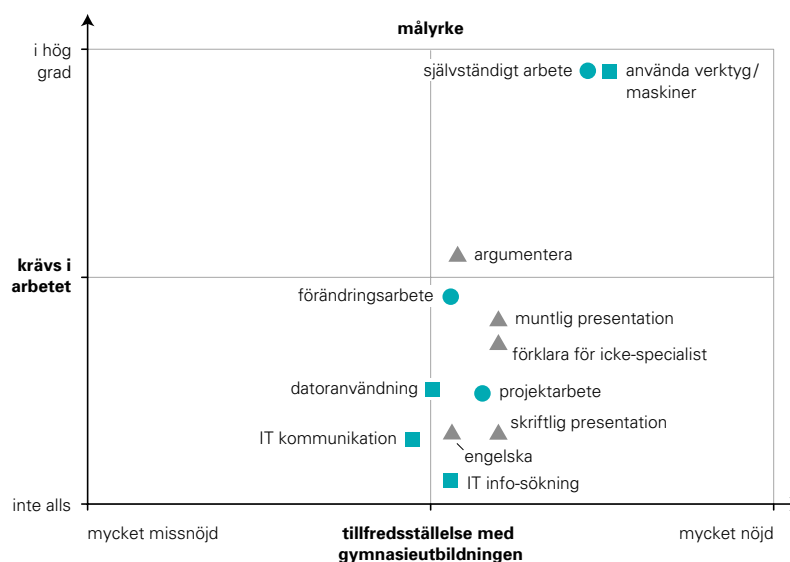
I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i energiprogrammet, och 5B andra arbeten.

De som arbetade inom ett målyrke ansåg att arbetet ställde synnerligen höga krav på att använda verktyg och maskiner samt på självständigt arbete. De var nöjda med den förberedelse skolan gett.

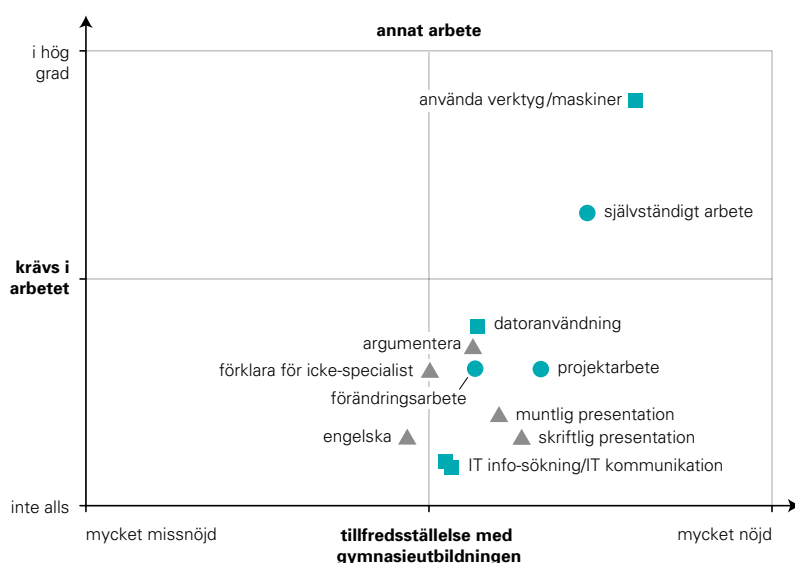
De med andra arbeten hade främst behov av att använda verktyg och maskiner men också i ganska hög utsträckning av att jobba självständigt. Också de var nöjda med den utbildning de fått i skolan.

Arbetet ställde nästan inga krav på IT-kunskap eller på engelska för någon av grupperna. Båda grupperna gav dessutom genomgående en positiv bild av den färdighetsträning de fått i skolan.

Figur EN5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur EN5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

En fjärdedel av männen och nästan hälften av kvinnorna som studerat på energiprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Av de som var födda 1978 hade 27 procent av männen och 46 procent av kvinnorna påbörjat studier i komvux inom fyra år efter gymnasiet. Se figur 6.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	6%	17%	23%	28%
1979	6%	16%	22%	
1980	7%	15%		

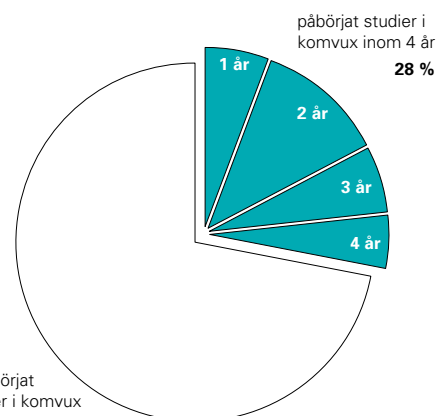
Det var något vanligare att studera på komvux om man inte erhållit ett slutbetyg i gymnasiet. Bland dem med slutbetyg var det nästan lika vanligt att bygga på utbildning inom komvux vare sig slutbetyget innehöll grundläggande behörighet till högskolestudier eller inte.

Var åttonde av dem som studerat på energiprogrammet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen. Av dem som är födda 1978 hade 13 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod. Se figur 7. Det var i huvudsak endast de med slutbetyg som fortsatte studera på högskola.

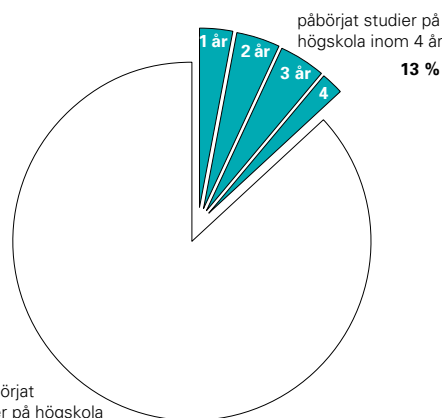
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. De som utbildats inom energiprogrammet hade alla, oavsett studieresultat, en förhållandevis stor andel i arbete. För kullen 1978 uppmättes en högre andel i arbete för dem med slutbetyg än för dem utan. Männen var sysselsatta i större utsträckning än kvinnorna, 78 procent för männen och 61 procent för kvinnorna. Kvinnor och män deltog i stort sett lika ofta i studier.

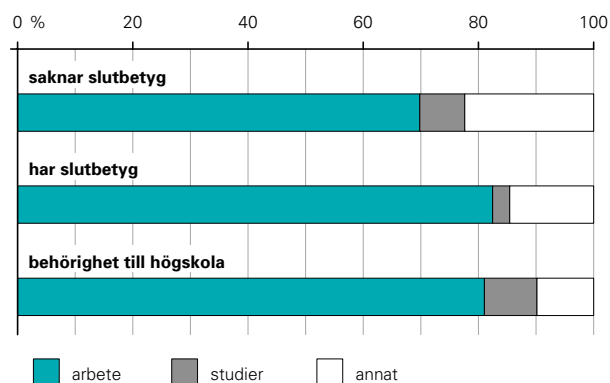
För de yngre, födda 1979 respektive 1980, återfanns samma könsskillnader i avseende på arbete. Kvinnornas deltagande i studier var i dessa åldersgrupper större än männens. Framför allt gällde detta för studier i kommunal vuxenutbildning.

Figur EN6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

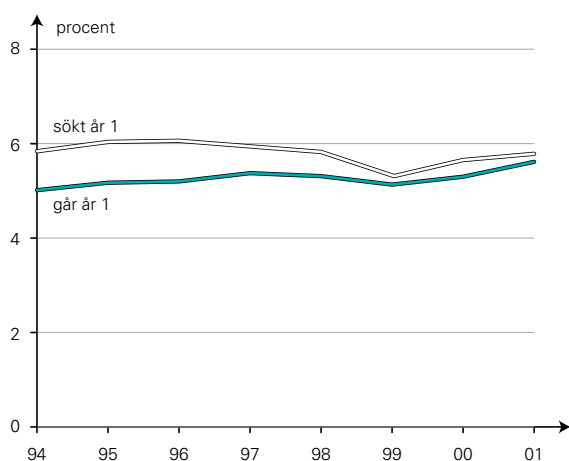
Figur EN7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

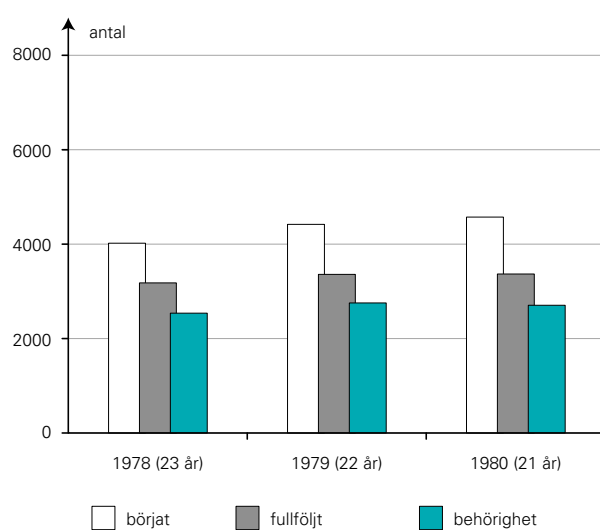
Figur EN8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Estetiska programmet – ES

- Nästan dubbelt så många kvinnor som män valde programmet
- Var fjärde kvinna och var tredje man erhöll inte slutbetyg
- Var tredje kvinna och nästan varannan man hade ett arbete tre år efter utbildningen
- Nästan hälften studerade tre år efter gymnasietiden
- Försäljare i detaljhandel samt vård- och omsorgsarbete var de vanligaste yrkesområdena för kvinnor
- Maskin- och monteringsarbete samt kontors- och kundservicearbete var vanligast bland män
- Att kunna arbeta självständigt var den viktigaste färdigheten
- Hälften av kvinnorna och fyra av tio män började på komvux inom fyra år
- Var tredje påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur ES1: Estetiska programmet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur ES2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

Antalet elever som börjat studera på estetiska programmet har under de senaste åtta åren ökat med ungefär 1 000 elever, från 5 000 elever läsåret 1994/95 till 6 000 läsåret 2001/02 (se figur 1). Antalet förstahandssökande till utbildningen har under de gångna åren varit fler än antalet nybörjare. Kvinnorna dominerar på programmet och har varit i stort sett dubbelt så många som männen. År 2001 sökte 6 236 till utbildningen i första hand. Nästan 6 000 bereddes plats att börja studera, varav 4 350 var kvinnor.

Det estetiska programmet hade tidigare tre nationella grenar. Grenarna musik samt konst och formgivning var ungefär lika stora och lockade drygt en tredjedel var av eleverna. De övriga eleverna fördelades på grenen dans och teater samt ett tiotal lokala grenar. Idag har programmet fyra inriktningar där grenen för dans och teater har delats upp i två inriktningar.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

Mellan årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 ökade intresset för det estetiska programmet. Antalet som började utbildningen ökade från 4 000 till 4 600 (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg minskade dock, från 79 procent för kullen födda 1978 till 73 procent för de yngsta. Både män och kvinnor hade en minskande andel som fullföljt utbildningen. Bland kvinnorna har andelen som erhåller ett slutbetyg minskat från 81 procent till 75 procent. Motsvarande andelar för männen var från 77 procent till 68 procent.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från estetiska programmet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också sjunkit några procentenheter. För 23-åringar var andelen 63 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 59 procent. Nära nog hälften av de män som påbörjade estetisk utbildning erhöll inte ett slutbetyg innefattande högskolebehörighet.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

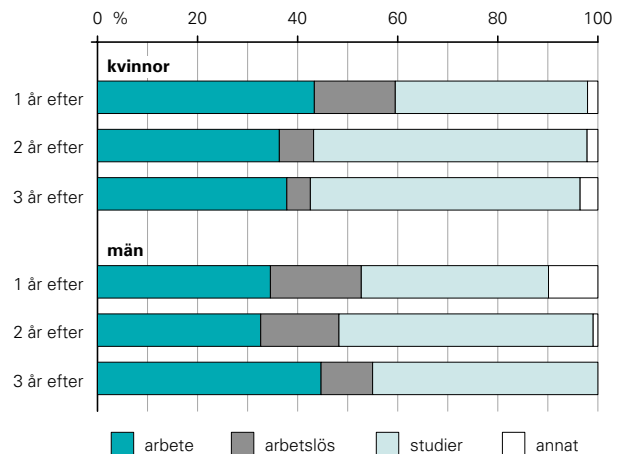
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut estetiska programmet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolans slut hade cirka 1 300 kvinnor och 600 män ett arbete. Mycket få arbetade inom yrken som deras utbildning var inriktad emot. Många ansåg att utbildningen inte var yrkesförberedande. Det var inte arbete utan studier som dominerade. Bilden var densamma för båda könen alla tre åren. Kvinnor studerade oftare än män. Andelen arbetslösa eller i åtgärder var hög, i förhållande till andelen förvärvsarbetande, men minskade i slutet av perioden. Intressant att notera är att andelen män som gör värnplikt var liten bland dem som gått detta program.

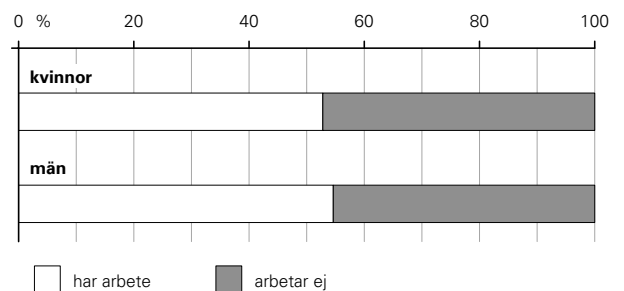
Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på estetiska programmet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att efter tre år arbetade drygt hälften av både män och kvinnor.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Yrkena som förekom anknöt nästan inte alls till utbildningens innehåll. Vanliga yrken bland kvinnor var t.ex. försäljare i detaljhandeln eller vård- och omsorgsarbete. Bland männen var det inget yrke som dominerade i samma utsträckning. Vanligast var maskinoperatörs- och monteringsarbete. Den personlighetsutvecklande utbildning som programmet har kan ändå säkert på många sätt berika i arbetslivet, t.ex. inom vård och omsorg, fritidsverksamhet och pedagogisk verksamhet.

Figur ES3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på estetiska programmet. Redovisning efter kön. Procent.

Figur ES4: Andel av de som tre år efter studier på estetiska programmet, hade ett arbete, som huvudsyssla eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor	%	Män	%
Försäljare, detaljhandel	35	Maskin- o monteringsarbete	17
Vård- och omsorgsarbete	24	Kontors- o kundservicearbete	15
Kontors- o kundservicearbete	9	Försäljare, detaljhandel	13
Fritidsledare	5	Andra lärare och instruktörer	11
Annat yrkesområde	27	Vård- och omsorgsarbete	11
		Datatekniker/programerare	9
		Annat yrkesområde	24

Tabell ES: Vanligaste yrken tre år efter gymnasietiden. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

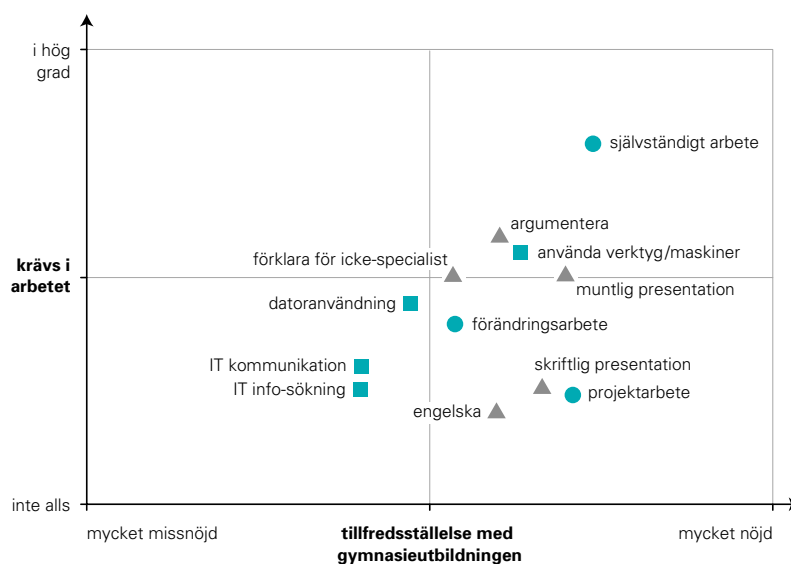
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det estetiska programmet gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

De unga vuxna skattade förmågan att arbeta självständigt som det högsta kravet i arbetet. I arbetet fanns också behov av att kunna förklara för icke-specialister, att kunna argumentera och göra muntliga presentatio-

ner samt att använda verktyg/maskiner och datorer. De var i stort nöjda med den förberedelse skolan gett i dessa färdigheter liksom med utbildningen i skriftlig presentation och projektarbete, färdigheter som dock inte efterfrågades i arbetet.

Engelska efterfrågades allra minst i arbetet. I sina arbeten hade de unga vuxna också relativt små behov av IT-kunskap, ett område där de inte var nöjda med skolans insatser.

Figur ES5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Nästan hälften eller 47 procent av de som studerat på det estetiska programmet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. Av de som var födda 1978 hade 40 procent av männen och 50 procent av kvinnorna påbörjat studier i komvux inom fyra år efter gymnasiet. Se figur 6.

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	13%	29%	40%	47%
1979	12%	29%	38%	
1980	12%	27%		

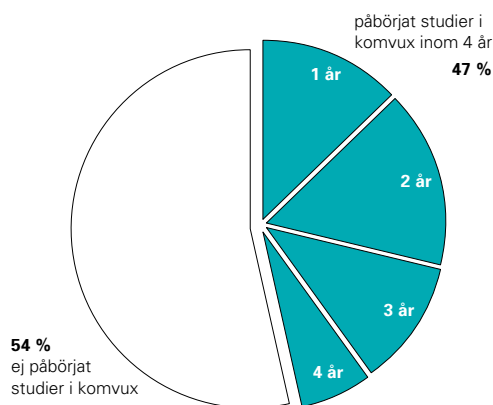
De som inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet återfanns oftare som studerande i komvux. Av dem som fyllt 23 år och saknade slutbetyg var andelen som påbörjat komvux 60 procent för kvinnor och 47 procent för män. Kvinnor som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet till högskolestudier påbörjade komvuxstudier i påfallande hög grad, 46 procent inom en fyraårsperiod efter gymnasietiden.

Nästan var tredje av dem som studerat på estetiska programmet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen (se figur 7), kvinnor oftare än män. Flertalet sökte sig till ämnesområdet humaniora på högskolorna, 42 procent.

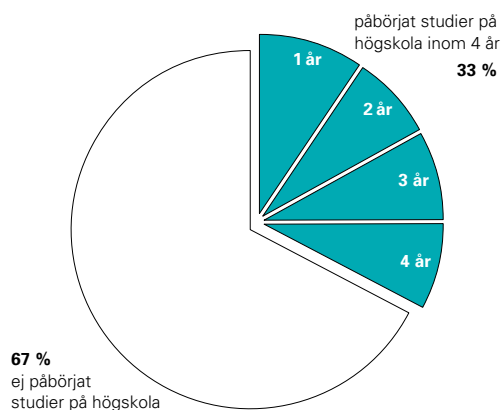
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Drygt hälften av dem som utbildats inom det estetiska programmet hade ett arbete. Någon skillnad beroende på studieresultat i gymnasiet kunde inte uppmätas. Detta förhållande gällde också för de två följande årskullarna. I alla de tre undersökta åldersgrupperna var sysselsättningsgraden i stort sett densamma för kvinnor och män.

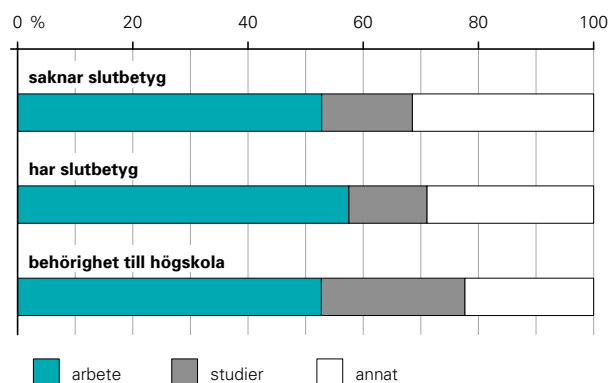
De som erhållit ett slutbetyg från gymnasiet med grundläggande behörighet till högskolestudier studerade oftare tre och ett halvt år efter gymnasietiden, cirka 25 procent. Studierna för dessa avsåg i huvudsak högskolestudier. De utan slutbetyg studerade i allmänhet på kommunal vuxenutbildning.

Figur ES6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

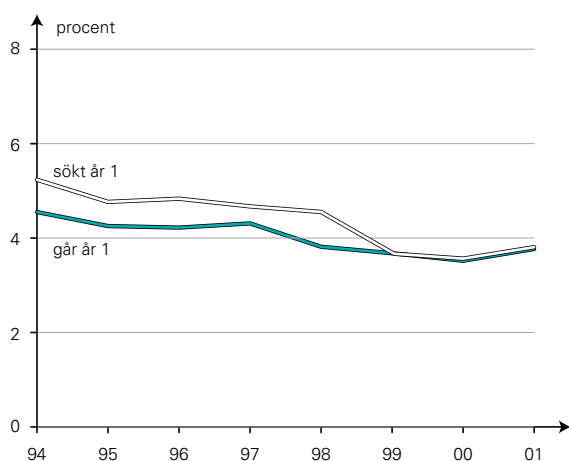
Figur ES7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

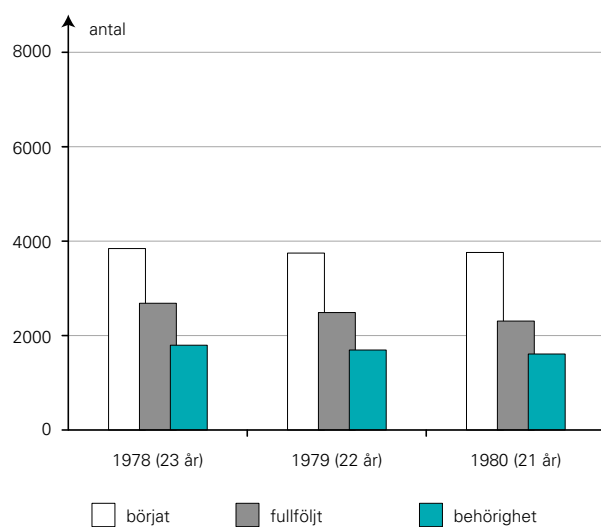
Figur ES8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Fordonsprogrammet – FP

- Två till tre procent av de som valde programmet var kvinnor
- Mer än var tredje elev erhöll inte slutbetyg
- Nästan alla hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Var tredje kvinna och varannan man arbetade inom ett målyrke
- Fordonsförare var det vanligaste yrkesområdet för kvinnor
- Maskin- och motorreparatörer och fordonsförare var de vanligaste yrkesområdena för män
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Var tredje kvinna och var femte man började på komvux inom fyra år
- En procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur FP1: Fordonsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur FP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

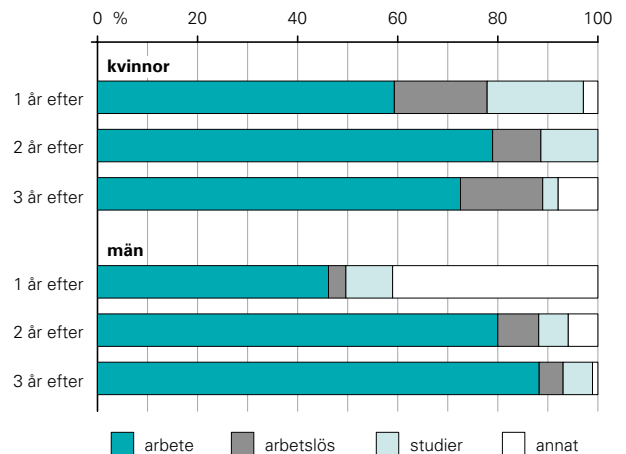
Antalet elever som börjat studera på fordonsprogrammet har minskat under de senaste åtta åren. En viss återhämtning skedde inför det sista läsåret som ingår i denna redovisning (se figur 1). Antalet förstahandssökande till utbildningen har under de gångna åren varit fler än antalet nybörjare. Männerna dominerar helt på programmet och har varit 97–98 procent av eleverna. År 2001 sökte 4 200 till utbildningen i första hand. Nästan alla bereddes plats att börja studera, varav drygt 200 var kvinnor.

Fordonsprogrammet hade tidigare fyra nationella grenar. Grenarna fordonsteknik och transport var ungefär lika stora och lockade vardera drygt 40 procent av eleverna. De övriga eleverna fördelades på grenarna flygteknik och karosseri. Idag har programmet fem inriktningar där grenen för fordonsteknik har delats upp i två inriktningar, en inriktning för personbiltsteknik samt en för maskin- och lastbiltsteknik.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I var och en av årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började ungefär 3 800 att studera på fordonsprogrammet (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg minskade från 69 procent för kullen födda 1978 till 61 procent för de yngsta. Både män och kvinnor hade en minskande andel som fullföljt utbildningen. Kvinnor erhöll inte ett slutbetyg i samma omfattning som män. För 23-åringar uppmättes en fullföljandegrad om 70 procent för män. Motsvarande andel för kvinnor var 53 procent.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från fordonsprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också sjunkit några procentenheter. För 23-åringar var andelen 46 procent och för 21-åringar 42 procent.

Figur FP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på fordonsprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut fordonsprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

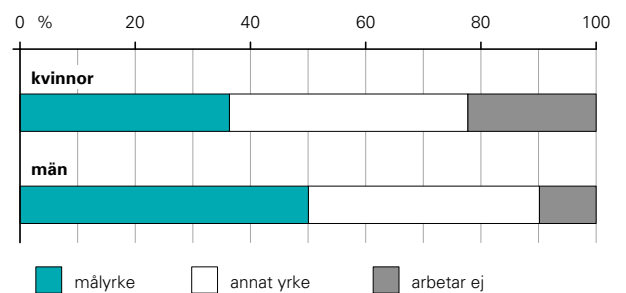
Ett år efter gymnasieskolans slut hade 60 procent av kvinnorna och 45 procent av männen ett arbete. Andelen förvärvsarbetande kvinnor ökade mycket efter 2 år. Nästan samma stora ökning skedde också bland männen, även om värnplikten till en början hade en bromsande effekt på andelen förvärvsarbetande. Efter år 2 gick männen om kvinnorna och låg fortsatt högre under den resterande delen av perioden. Så många som 90 procent hade arbete. Kvinnornas arbetsmarknad var sämre inte bara med avseende på andelen förvärvsarbetande. Det var vanligare att kvinnor var arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder.

Varken män eller kvinnor ägnade sig åt studier i någon större omfattning. Framför allt inte män.

Alla som hade arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller ej, fick tre år efter studierna på fordonsprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller ej.

Av figur 4 framgår att en tredjedel av kvinnorna och hälften av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med fordonsprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade som tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. En fjärdedel av männen var maskin- eller fordonsreparatörer. Däremot var andelen kvinnor i denna yrkesgrupp lägre. Fordonsförare var det vanligaste yrket bland kvinnorna, och detta var även ett vanligt yrke bland männen.

Figur FP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på fordonsprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Fordonsförare	25	Maskin- o motorreparatörer 26
Kundinformatörer	11	Fordonsförare 20
Lager- o transportassistenter	8	Maskin- o monteringsarbete 13
Försäljare, detaljhandel	8	Lager- o transportassistenter 10
El- och telereparatörer	8	Maskinförare 5
Städare m.fl.	8	Gjutare, svetsare, plåtslagare 5
Maskin- o motorreparatörer	8	Processoperatörsarbete 3
Annat yrkesområde	24	Annat yrkesområde 18

Tabell FP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i fordonsprogrammet, och 5B andra arbeten.

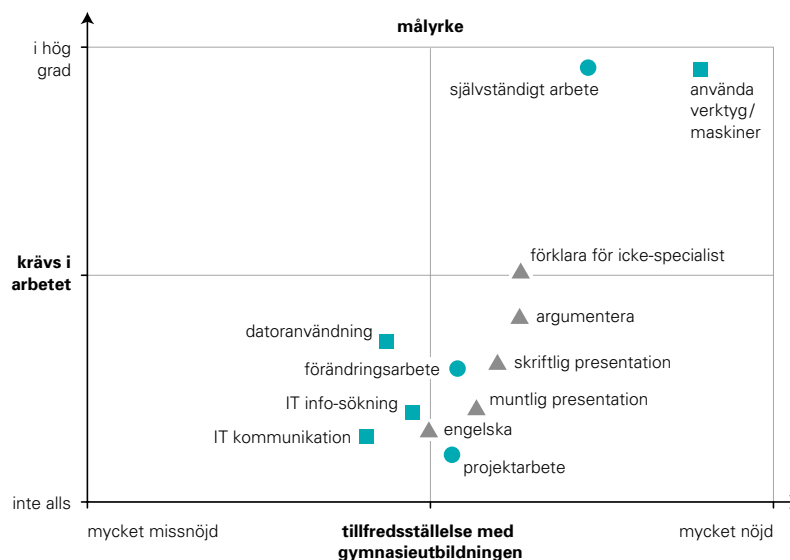
De som arbetade inom ett målyrke ansåg att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner och på självständigt arbete. Vidare bedömde de att förmåga att förklara för icke-specialist samt att kunna

argumentera behövdes i yrket. De ansåg att skolan hade förberett dem väl för dessa krav i arbetslivet.

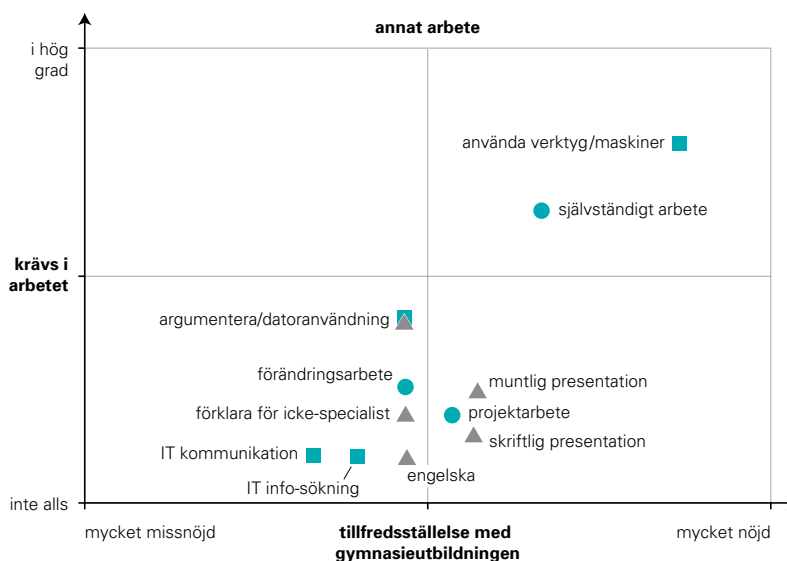
De som hade andra arbeten hade behov av att använda verktyg och maskiner i nästan lika hög utsträckning som de som arbetade inom ett målyrke. Behoven av att arbeta självständigt var också ganska höga. De var nöjda med skolans förberedelse för dessa färdigheter.

Båda grupperna ansåg dessutom att användning av datorer behövdes i viss utsträckning. Däremot såg de just inga behov av IT-kunskaper. De uttryckte dessutom ett visst missnöje med skolans insatser på dessa områden.

Figur FP5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur FP5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

En femtedel eller 19 procent av de som studerat på fordonsprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. Av de som var födda 1978 hade 19 procent av männen och 35 procent av kvinnorna påbörjat studier i komvux inom en fyraårsperiod efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	5%	12%	16%	19%
1979	5%	11%	16%	
1980	5%	10%		

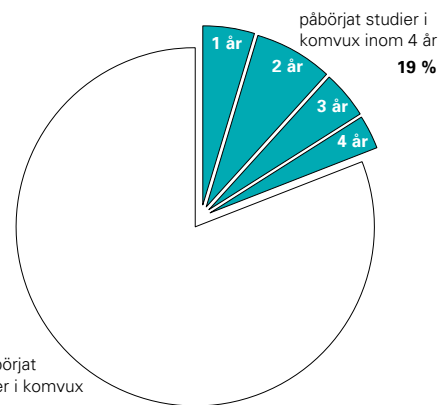
De som inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet återfanns oftare som studerande i komvux. För dem som fyllt 23 år och saknade slutbetyg var andelen som påbörjat komvux 40 procent för kvinnor och 22 procent för män. Störst var skillnaden mellan könen för den grupp som erhållit ett slutbetyg men saknade grundläggande behörighet till högskolestudier. I denna grupp hade 41 procent av kvinnorna och 14 procent av männen påbörjat komvuxstudier inom fyraårsperioden.

Endast 1 procent av de som studerat på fordonsprogrammet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasieutbildningen (se figur 7). Tre fjärdedelar av dessa hade dessförinnan studerat på komvux.

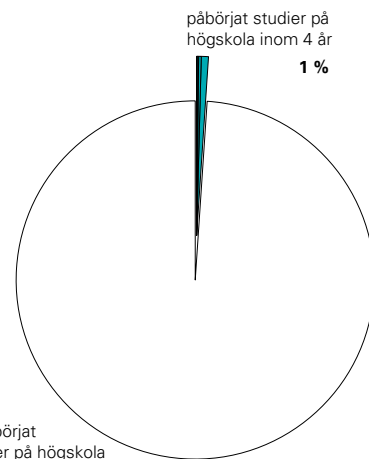
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Nästan alla av dem som utbildats inom fordonsprogrammet hade ett arbete. Ju bättre studieresultat i gymnasiet desto större andel i arbete. Detta förhållande gällde i ännu högre grad för de två följande årskullarna. För alla de tre undersökta åldersgrupperna var sysselsättningsgraden lägre för kvinnor än för män.

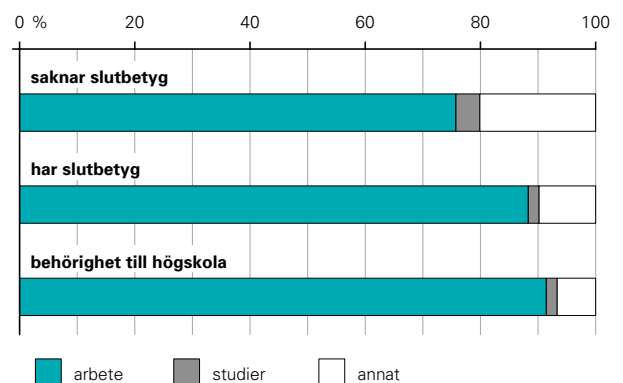
Få av de forna eleverna på fordonsprogrammet studerade tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Studerade gjorde mestadels kvinnor utan slutbetyg eller med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet. Studierna bedrevs nästan uteslutande på komvux.

Figur FP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

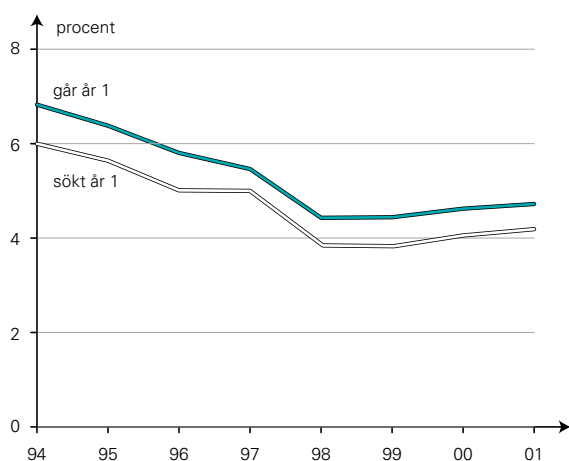
Figur FP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

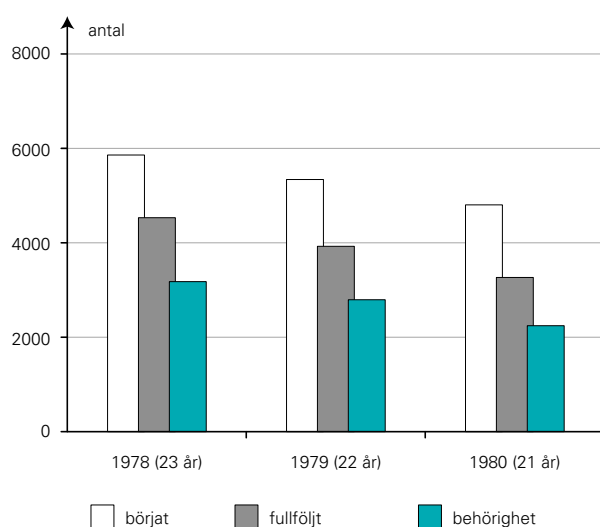
Figur FP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Handels- och administrationsprogrammet – HP

- Sex av tio som valde programmet var kvinnor
- En av fyra kvinnor och en av tre män erhöll inte slutbetyg
- Ungefär två av tre hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Fyra av tio kvinnor och var tredje man arbetade inom ett målrke
- Försäljare i detaljhandel var det vanligaste yrkesområdet både för män och kvinnor
- Att kunna använda datorer och att arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Hälften av kvinnorna och fyra av tio män började på komvux inom fyra år
- Mer än var tionde påbörjar högskolestudier inom fyra år

Figur HP1: Handels- och administrationsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur HP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

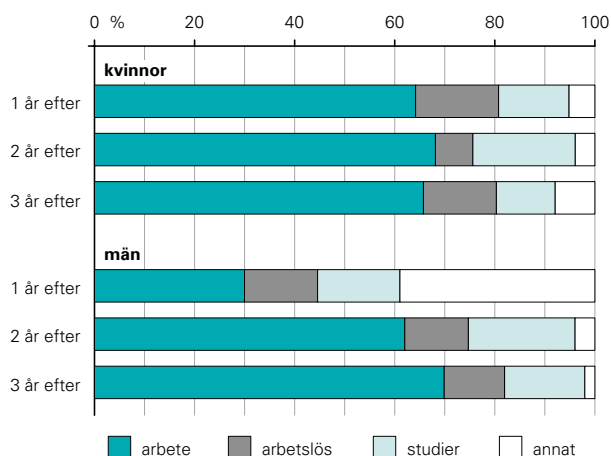
Antalet studerande på handels- och administrationsprogrammet har minskat markant under de senaste åtta åren. En viss återhämtning skedde inför de sista läsåren som ingår i denna redovisning (se figur 1). Antalet första-handssökande till utbildningen har under de gångna åren varit färre än antalet nybörjare. Ungefär lika många män som kvinnor började tidigare på utbildningen. År 2001 sökte 4 600 till utbildningen i första hand och drygt 5 000 började studera. Idag utgör kvinnorna ungefär 60 procent av nybörjarna.

Handels- och administrationsprogrammet har inte haft några nationella grenar. Idag har programmet två inriktningar. Handel och service är störst. Hälften av eleverna väljer den inriktningen. Turism och resor är den andra inriktningen. Många elever går utbildningen utan att välja inriktning.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började allt färre på handels- och administrationsprogrammet. Minskningen uppmättes till drygt 1 000 personer (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg minskade från 77 procent för kullen födda 1978 till 68 procent för de yngsta. Både män och kvinnor hade en minskande andel som fullföljt utbildningen. Män erhöll inte ett slutbetyg i samma omfattning som kvinnor. För 21-åringar uppmättes en fullföljandegrad om 72 procent för kvinnor. Motsvarande andel för män var 64 procent.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från handels- och administrationsprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också sjunkit. För 23-åringar var andelen 55 procent och för 21-åringar 47 procent.

Figur HP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på handels- och administrationsprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

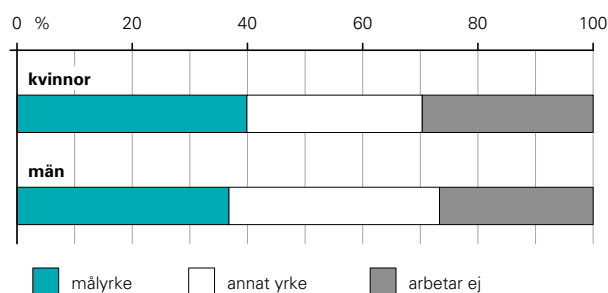
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut handels- och administrationsprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Andelen förvärvsarbetande var betydligt högre bland kvinnorna än männen efter 1 år, eftersom männen troligen gjorde värnplikt. Under resten av perioden var andelen förvärvsarbetande män och kvinnor lika stor. Andelen studerande varierade under perioden men var rätt likartad för båda könen. Efter år 3 minskade antalet studerande kvinnor medan antalet arbetslösa eller i åtgärder steg något.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på handels- och administrationsprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att 40 procent av kvinnorna och drygt 35 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med handels- och administrationsprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Många arbetade inom yrken som utbildningen inriktas mot. Försäljare inom detaljhandel var det vanligaste yrket för både kvinnor och män. För kvinnor följde sedan kontorsarbete (sekreterare, dataregistrerare m.fl.) Kontorsarbete var näst vanligast även bland männen (lager- och transportassistenter ingår i samma huvudgrupp).

Figur HP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på handels- och administrationsprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Försäljare, detaljhandel	24	Försäljare, detaljhandel 34
Kontorsarbete	19	Maskin- o monteringsarbete 16
Kundinformatörer	9	Lager- o transportassistenter 13
Kassapersonal	6	Kontorsarbete 10
Vård- och omsorgsarbete	6	Vård- och omsorgsarbete 5
Städare m.fl.	6	Datatekniker o -operatörer 5
Maskin- o monteringsarbete	4	Annat yrkesområde 17
Försäkringsrepresentanter	4	
Annat yrkesområde	22	

Tabell HP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i handels- och administrationsprogrammet, och 5B andra arbeten.

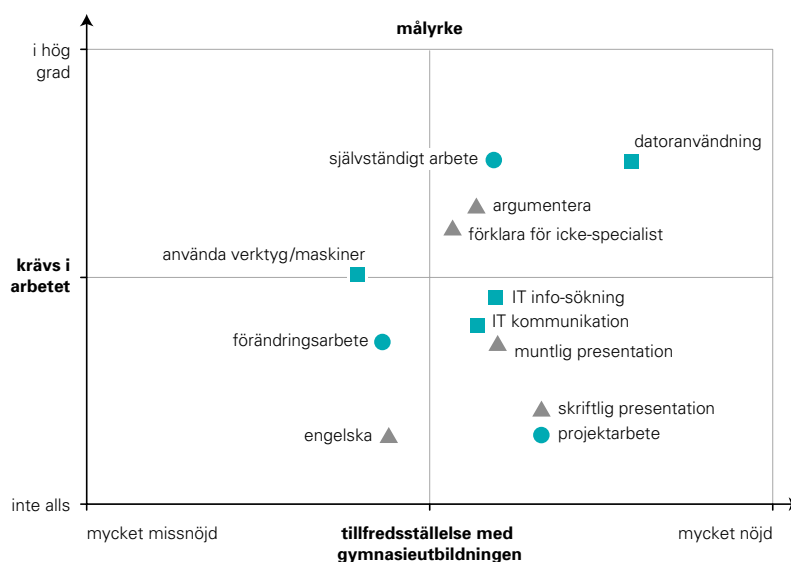
De som arbetade inom ett målyrke bedömde att de största kraven i arbetet var att kunna arbeta självständigt samt att använda datorer. De hade dessutom behov av att kunna argumentera och förklara för icke-specialist. Med skolans insatser på dessa områden var de nöjda, speciellt

med utbildningen i datoranvändning. Även IT-kunskaper fanns behov av för dessa yrken.

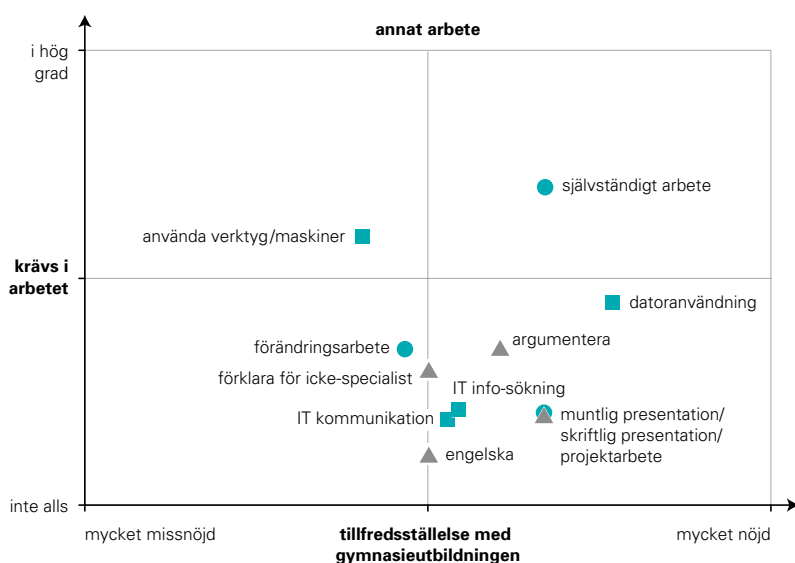
De med andra arbeten lyfte främst arbetets krav på självständigt arbete. De var nöjda med skolans utbildning i detta. I likhet med dem som arbetar inom målyrket är de dock allra mest nöjda med skolans datorutbildning.

Båda grupperna hade relativt stora behov av att använda verktyg/maskiner i arbetet och uttryckte ett visst missnöje med utbildningen. De bedömde också att arbetet ställde mycket blygsamma krav på engelska, skriftlig presentation eller projektarbete.

Figur HP5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur HP5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Nära nog hälften av de som studerat på handels- och administrationsprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. Av de som var födda 1978 hade 52 procent av kvinnorna och 41 procent av männen påbörjat studier i komvux inom en fyraårsperiod efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	16%	31%	41%	47%
1979	15%	31%	40%	
1980	15%	29%		

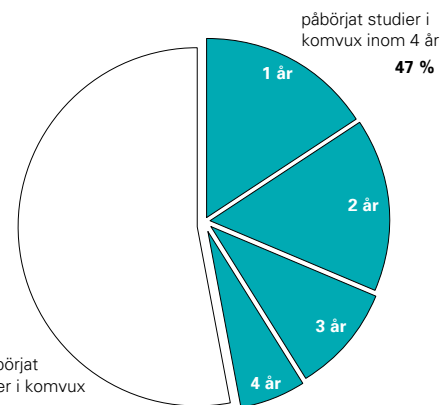
Det var lika vanligt att fortsätta på komvux oavsett om man erhållit ett slutbetyg från gymnasiet eller inte. Om slutbetyget innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier gällde för alla åldersgrupperna att fler deltog i komvuxstudier.

Nästan var åttonde som studerat på handels- och administrationsprogrammet påbörjade en högskoleutbildning kort tid efter gymnasiestudierna. Av dem som är födda 1978 hade 12 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Kvinnor återfanns oftare än män i högskolan och framförallt lockade samhällsvetenskapliga ämnen.

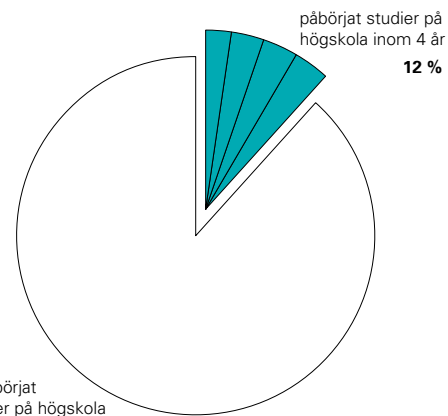
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Omkring 70 procent av dem som utbildats inom handels- och administrationsprogrammet hade ett arbete. Ju bättre studieresultat i gymnasiet desto större andel i arbete. Detta förhållande gällde i ännu högre grad för de två följande årskullarna. I samtliga tre undersökta årskullar uppmättes en högre andel i arbete för männen.

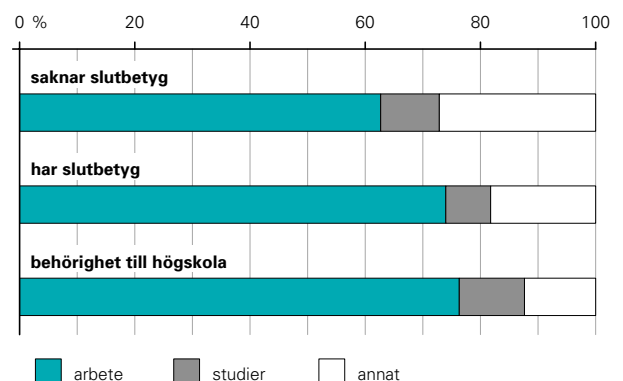
Ungefär 10 procent studerade tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Studerade gjorde mestadels kvinnor med eller utan ett slutbetyg. Studierna bedrevs i stort sett lika ofta på komvux som inom högskolan.

Figur HP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

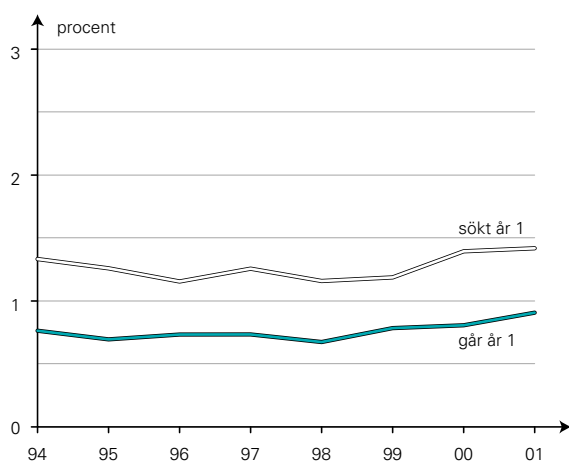
Figur HP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

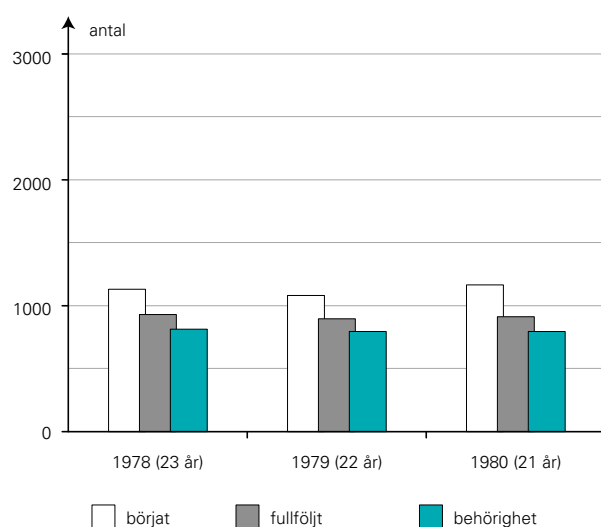
Figur HP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Hantverksprogrammet – HV

- Var sjunde som valde programmet var man
- Två av tio kvinnor och tre av tio män erhöll inte slutbetyg
- Två av tre kvinnor och tre av fyra män arbetade tre år efter avslutad utbildning
- Fyra av tio arbetade inom ett målyrke
- Frisör var det vanligaste yrkesområdet för kvinnor
- Maskin- och monteringsarbete var det vanligaste yrkesområdet för män
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Var tredje kvinna och var fjärde man började på komvux inom fyra år
- Sex procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur HV1: Hantverksprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur HV2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

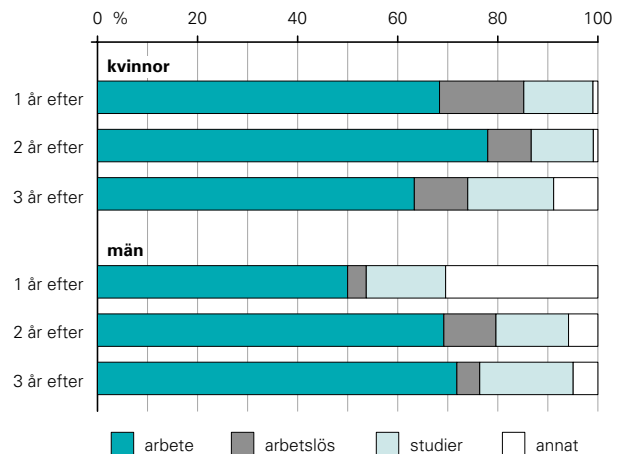
Knappt 3 000 personer söker varje år till hantverksprogrammet. Antalet sökande har i stort sett varit oförändrat sedan programmet tillkom i början på 1990-talet. Av de sökande har mellan hälften och två tredjedelar kunnat beredas plats. År 2001 började nästan 1 900 elever på utbildningen, vilket motsvarade cirka 63 procent av de sökande (se figur 1).

Läsåret 2001/02 gavs undervisning i 87 gymnasieskolor. Ett 10-tal skolor hade lokal inriktning eller lokal gren. I mitten på 1990-talet hade 71 skolor utbildningen. Hantverksprogrammet domineras av frisör- och floristutbildning. Kvinnorna är ojämförligt flest. Läsåret 2001/02 var 85 procent kvinnor.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började omkring 1 100 per kull på hantverksprogrammet. Av dessa var cirka 170 män och 950 kvinnor (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg var förhållandevis stor och varierade kring 80 procent. Högst fullföljandegrad hade kullen födda 1979 med 83 procent och lägst kullen födda 1980 med 79 procent. Andelen som inte fullföljt utbildningen var betydligt större bland männen. Män födda 1980 hade en fullföljandegrad på hantverksprogrammet om 68 procent. Motsvarande andel för kvinnorna var 81 procent.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från hantverksprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har pendlat kring 70 procent. Skillnaderna mellan könen var här större. För 21-åringar var andelen med grundläggande behörighet 53 procent för män respektive 72 procent för kvinnor.

Figur HV3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på hantverksprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

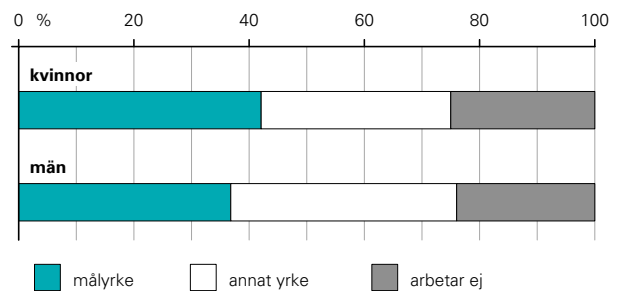
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut hantverksprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan hade två tredjedelar av kvinnorna och hälften av männen ett arbete. En viktig förklaring till skillnaden mellan könen är att männen gjorde värnplikt. Cirka 18 procent av kvinnorna var arbetslösa efter det första året men sedan sjönk andelen följande år. Efter år två var arbetslösheten störst bland män, ungefär 10 procent. Omkring 10 procent studerade under alla år förutom efter år 3 då 20 procent av männen bedrev studier. Det året ägnade sig 10 procent av kvinnorna åt annan verksamhet, t.ex. föräldraledighet.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på hantverksprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att drygt 40 procent av kvinnorna och knappt 40 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med hantverksprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Nästan hälften av kvinnorna arbetade som frisörer. Försäljare inom detaljhandeln var näst vanligaste yrke. Bland männen var maskinoperatörs- och monteringsarbete samt finmekaniker de vanligaste yrkesområdena. Att kvinnors och mäns arbetsmarknad är så olika på hantverksprogrammet beror framför allt på de sinsemellan mycket olika grenarna.

Figur HV4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på hantverksprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Frisörer m.fl.	44	Maskin- o monteringsarbete 23
Försäljare, detaljhandel	18	Finmekaniker 19
Vård- o omsorgsarbete	9	Bygg- o anläggningsarbete 13
Maskinoperatörs- o monteringsarbete	7	Transport- o maskinförararbete 6
Kontorsarbete	5	Jordbruks- o trädgårdsarbete 6
Annat yrkesområde	17	Annat yrkesområde 33

Tabell HV: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i hantverksprogrammet, och 5B andra arbeten.

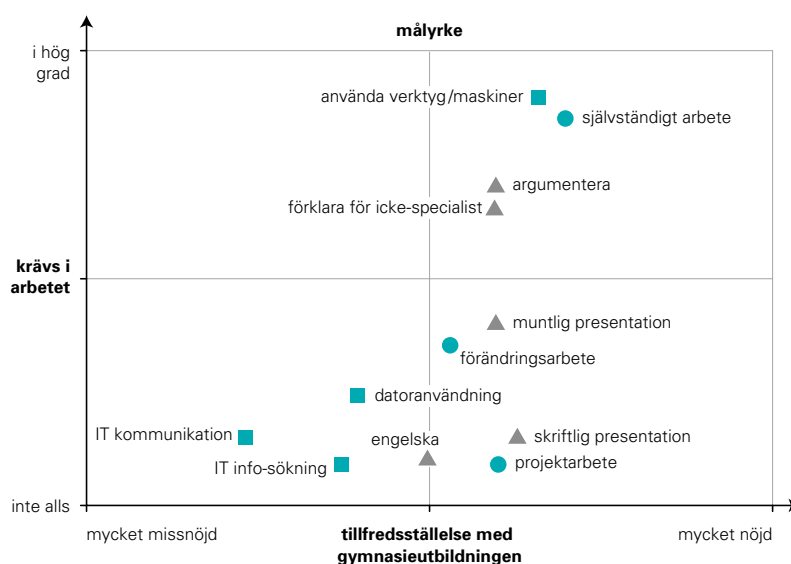
De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner samt på självständighet. Även kraven på att kunna argumentera samt förklara för icke-specialist var

stora. De var nöjda med utbildningen på dessa områden.

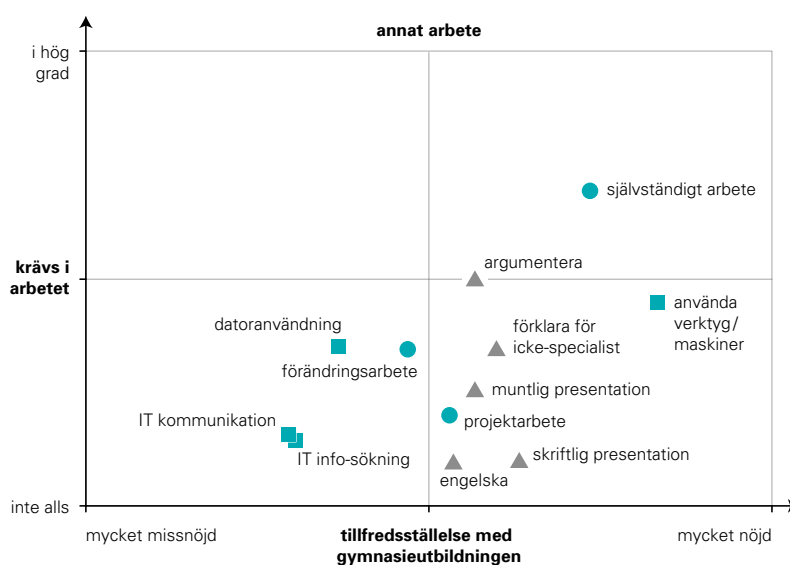
De med andra arbeten ansåg också att arbetet främst ställde krav på självständighet, om än inte i lika hög utsträckning som inom målyrken. Arbetet ställde dessutom vissa krav på att kunna argumentera samt att använda verktyg och maskiner. De unga vuxna var nöjda med utbildningen på dessa områden, allra mest med utbildningen i att använda verktyg och maskiner.

Varken IT-kunskap eller engelska behövdes i arbetslivet. Vad gäller IT och datoranvändning var man missnöjd med skolans insatser.

Figur HV5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur HV5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Var tredje person av dem som studerat på hantverksprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. För dem som var födda 1978 hade 35 procent av kvinnorna och 25 procent av männen påbörjat studier i komvux inom en fyraårsperiod efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	9%	19%	27%	33%
1979	8%	19%	26%	
1980	11%	22%		

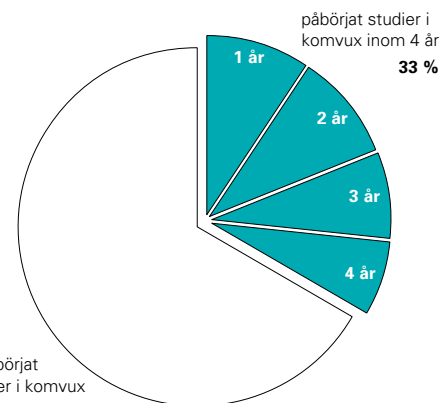
Det var vanligare att fortsätta på komvux om man inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet. I kullen födda 1978 hade 41 procent av dem som inte fullföljt gymnasiestudierna och 32 procent av dem som fullföljt börjat en komvuxutbildning inom fyra år efter gymnasietiden.

Kort tid efter gymnasiestudierna hade endast 6 procent av de utbildade på hantverksprogrammet övergått till högskolestudier (se figur 7). Av dem som är födda 1978 hade 7 procent av kvinnorna och 3 procent av männen påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod.

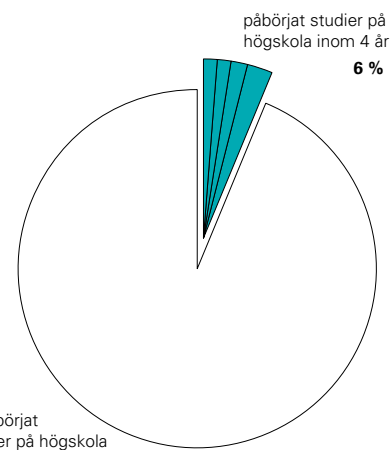
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Mellan 61 och 70 procent av dem som utbildats inom hantverksprogrammet hade ett arbete. Ju bättre studieresultat i gymnasiet desto större andel i arbete. Bland dem som är födda 1980 uppmättes andelen i arbete för personer utan slutbetyg till 51 procent. Av dem med ett slutbetyg som innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier arbetade 69 procent.

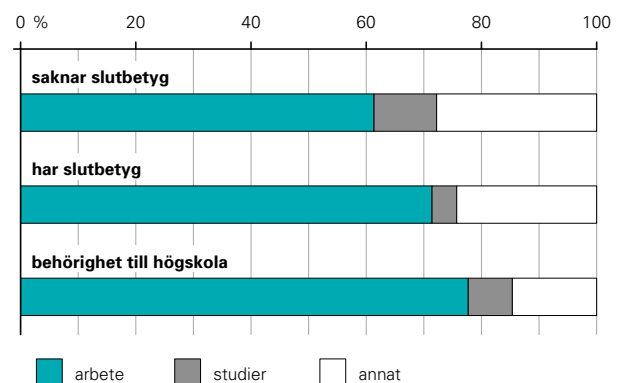
Mellan 4 och 11 procent studerade tre och ett halvt år efter gymnasietiden. De som saknade slutbetyg från gymnasiet studerade oftare än de med slutbetyg. Lägst deltagande i studier tre och ett halvt år efter gymnasiet uppmättes för de som hade slutbetyg men saknade grundläggande behörighet till högskola. Studierna bedrevs huvudsakligen på komvux.

Figur HV6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

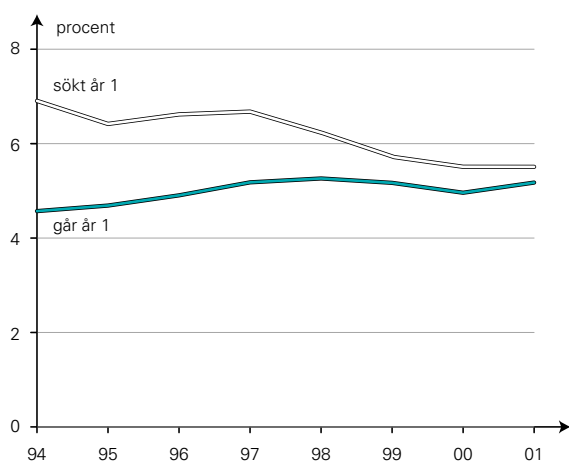
Figur HV7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

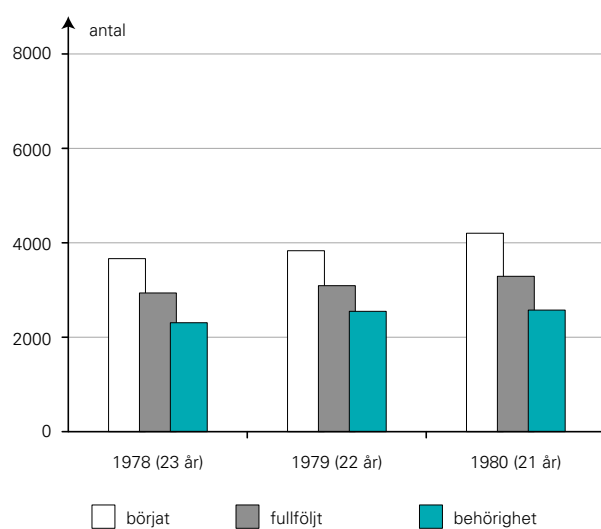
Figur HV8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Hotell- och restaurangprogrammet – HR

- Ungefär lika många kvinnor som män valde programmet
- En av fyra erhöll inte slutbetyg
- Två av tre kvinnor och fyra av fem män hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Knappt hälften arbetade inom ett målyrke
- Storhushålls- och restaurangpersonal var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna arbeta självständigt och använda verktyg/maskiner var de viktigaste färdigheterna
- Fyra av tio kvinnor och var fjärde man började på komvux inom fyra år
- Sex procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur HR1: Hotell- och restaurangprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur HR2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

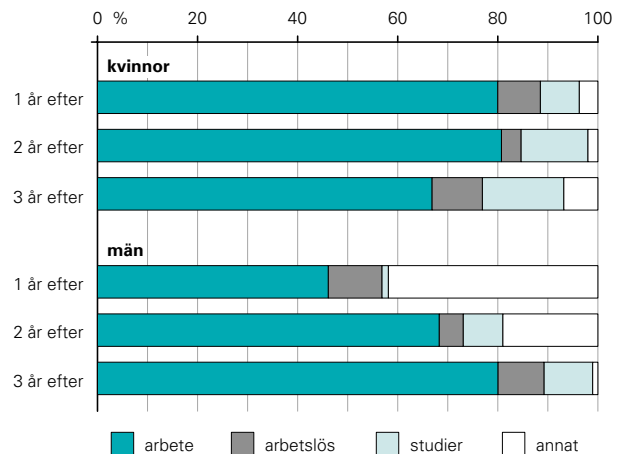
Under de åtta läsår som redovisas i figur 1 har antalet studerande på hotell- och restaurangprogrammet ökat med nästan 1 000 elever. Idag är antalet nybörjare nästan lika stort som antalet förstahandsökande. År 1994 började endast 3 av 5 sökande på utbildningen. Antalet gymnasieskolor som tillhandahåller hotell- och restaurangprogrammet har ökat markant, från 100 år 1994 till 141 år 2001. Utbildningen lockar något fler kvinnor än män. Genom åren har andelen kvinnor på programmet varit i stort sett oförändrad, omkring 56 procentenheter.

Hotell- och restaurangprogrammet hade tidigare tre nationella grenar. Restauranggrenen var den största och utbildade nästan tre fjärdedelar av eleverna. Övriga grenar var hotell och storhushåll. Idag har programmet två inriktningar: hotell samt restaurang- och måltidsservice.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började allt fler på hotell- och restaurangprogrammet. Ökningen uppmättes till knappt 600 personer (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg minskade något från 80 procent för kullen födda 1978 till 77 procent för de yngsta. Det var endast bland männen som andelen fullföljare hade minskat. Män födda 1978 hade en fullföljandegrad om 81 procent. De yngsta männen, födda 1980, redovisade 73 procent med ett slutbetyg.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från hotell- och restaurangprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har också sjunkit något. Även här var det männen som stod för det sämre studieresultatet. För 21-åringar var andelen med grundläggande behörighet 54 procent för män respektive 67 procent för kvinnor.

Figur HR3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på hotell- och restaurangprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

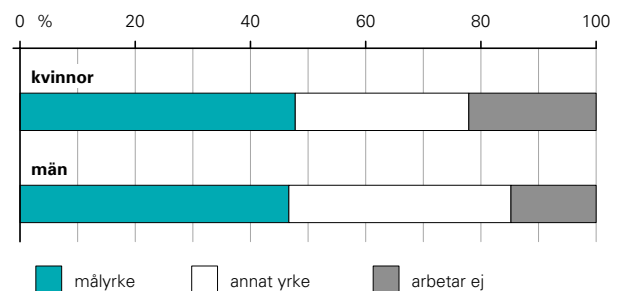
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut hotell- och restaurangprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var på detta program likasom på andra program andelen förvärvsarbetande högre bland kvinnor än män på grund av värnplikten. Efter år 2 var männen uppe i samma andel förvärvsarbetande som kvinnor. Under det sista året i perioden hade andelen förvärvsarbetande sjunkit bland både män och kvinnor, men av olika anledningar. Fler kvinnor gick över till annan verksamhet (t.ex. föräldraledighet) och fler studerade, drygt 20 procent. Bland männen motsvarade den minskade andelen förvärvsarbetande av en ungefär lika stor ökning av andelen som var arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder. Några män studerade också men inte lika många som kvinnorna.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på hotell- och restaurangprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att 61 procent av kvinnorna och 46 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med hotell- och restaurangprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Hälften av kvinnorna jobbade inom restaurangbranschen. Försäljare och kundinformatörer (t.ex. receptionister) var andra vanliga yrken bland kvinnorna. Bland männen dominerade också restaurangbranschen. Näst vanligast var maskinoperatör eller monteringsarbete inom tillverkningsindustrin.

Figur HR4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på hotell- och restaurangprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor %	Män %
Storhushåll/restaurangarbete 47	Storhushåll/restaurangarbete 57
Försäljare, detaljhandel 15	Maskin- o monteringsarbete 12
Kundinformatörer 11	Kontorsarbete 7
Kontorsarbete 7	Transport- o maskinförararbete 6
Kassapersonal 5	Försäljare, detaljhandel 5
Vård- och omsorgsarbete 5	Annat yrkesområde 13
Annat yrkesområde 10	

Tabell HR: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

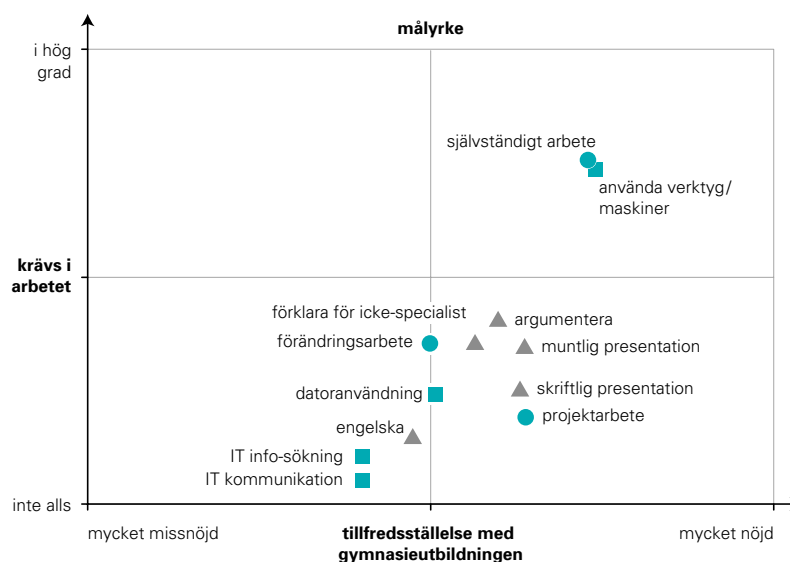
I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i hotell- och restaurangprogrammet, och 5B andra arbeten.

De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde höga krav på att använda verktyg och maskiner samt på självständighet. De var nöjda med skolans förberedelser inom dessa områden. Vissa behov fanns också av

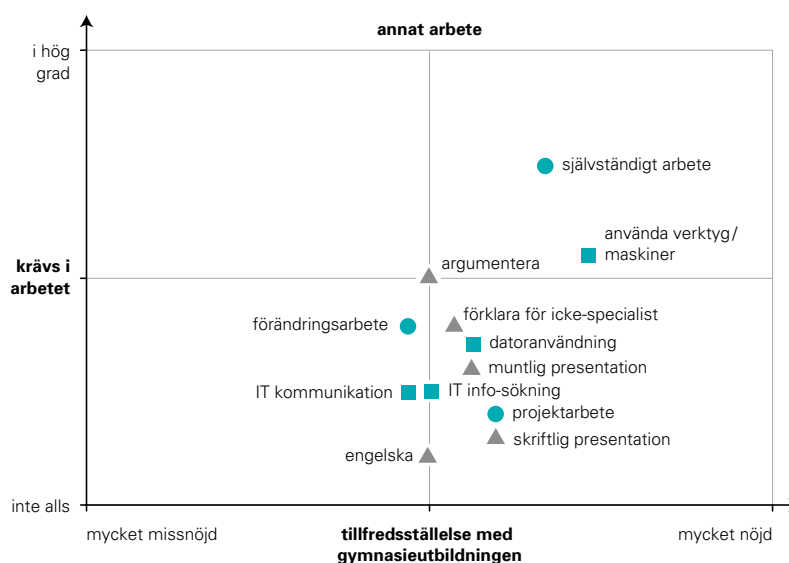
att kunna argumentera, göra muntliga presentationer och förklara för icke-specialister. Minst krav ställde arbetet på IT-kunskap och engelska. I enkäten redovisades ett visst missnöje med skolans insatser på IT-området.

De med andra arbeten ansåg att arbetet främst ställde krav på självständighet. Även krav på att använda verktyg och maskiner samt kunna argumentera och förklara för icke specialist framhöll man. Mest nöjd var man med utbildningen i att använda verktyg. Engelska efterfrågades allra minst i arbetet men i motsats till dem som arbetade inom ett målyrke fanns vissa behov av IT-kunskap.

Figur HR5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur HR5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Var tredje person bland dem som studerat på hotell- och restaurangprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. Av dem som var födda 1978 hade 40 procent av kvinnorna och 26 procent av männen påbörjat studier i komvux inom en fyraårsperiod efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	8%	19%	26%	33%
1979	8%	19%	27%	
1980	8%	18%		

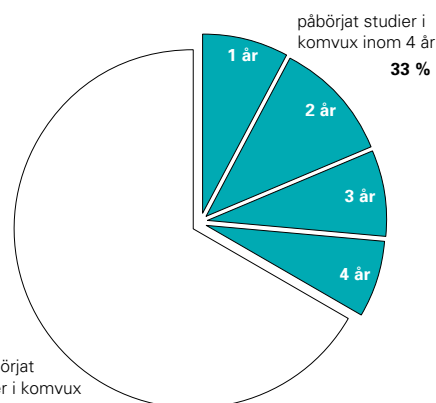
Det var något vanligare att fortsätta på komvux om man erhållit ett slutbetyg från gymnasiet som innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier.

Kort tid efter gymnasiestudierna hade endast några hundra av de utbildade på hotell- och restaurangprogrammet övergått till högskolestudier. Av dem som är födda 1978 hade 6 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Andelen var densamma både för kvinnor och män.

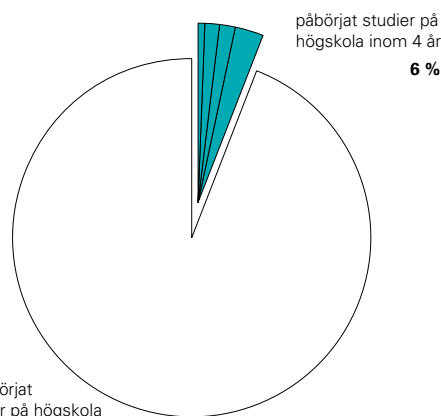
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Mellan 80 och 70 procent av dem som utbildats inom hotell- och restaurangprogrammet hade ett arbete. Ju bättre studieresultat i gymnasiet desto större andel i arbete. Bland dem som är födda 1980 uppmättes andelen i arbete för personer utan slutbetyg till 59 procent. Motsvarande andel för dem med ett slutbetyg som innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier var 79 procent.

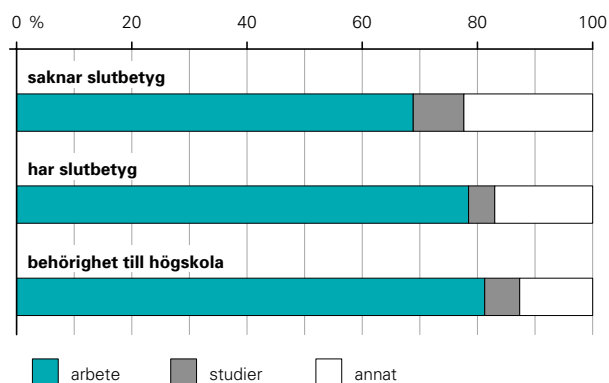
Mellan 5 och 8 procent studerade tre och ett halvt år efter gymnasietiden. Kvinnor studerade oftare än män. Studierna bedrevs huvudsakligen på komvux.

Figur HR6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

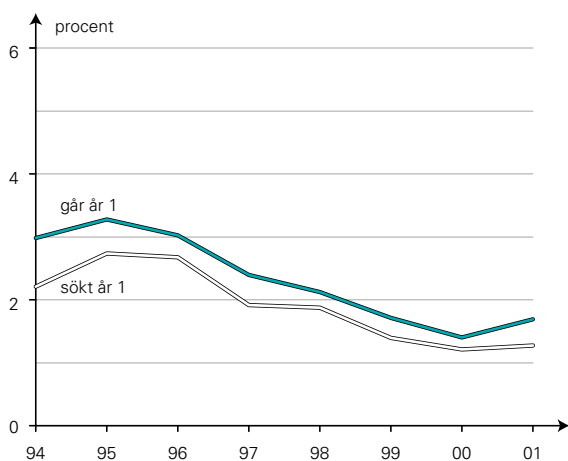
Figur HR7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

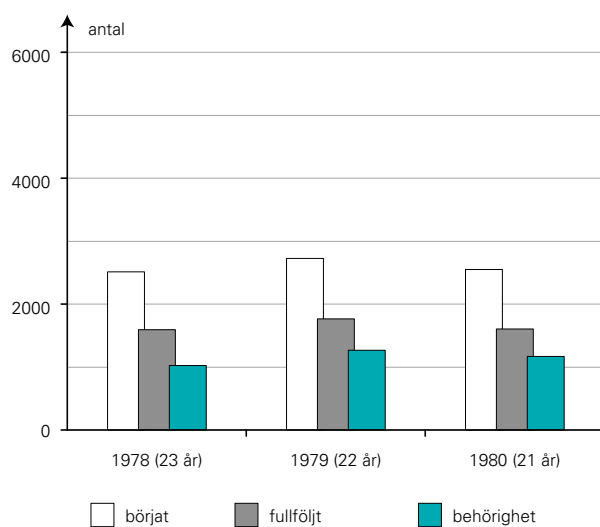
Figur HR8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Industriprogrammet – IP

- Sex procent av de som valde programmet var kvinnor
- En av tre erhöll inte slutbetyg, färre än hälften hade grundläggande behörighet
- Tre fjärdedelar av männen hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- En femtedel av kvinnorna var arbetslösa och hälften hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Maskin- och monteringsarbete var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Fyra av tio kvinnor och var fjärde man började på komvux inom fyra år
- Två procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur IP1: Industriprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur IP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

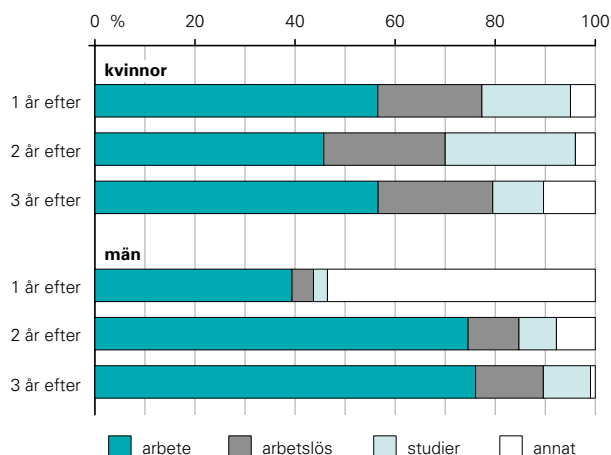
Såväl antalet sökande som antalet studerande på industriprogrammet har minskat kraftigt under 1990-talet. Programmet har under en följd av år haft färre sökande i första hand till utbildningen än som börjat studera. Läsåret 2001/02 sökte knappt 1 400 ungdomar och ungefär 1 750 började studera. Jämfört med läsåret 1994/95 var detta en minskning med 40 procent, för såväl sökande som studerande (se figur 1).

Lsåret 2001/02 gavs undervisning i 149 gymnasieskolor. Åtta år tidigare fanns industriprogrammet i 183 skolor. Idag har 17 skolor en lokal inriktning på programmet. Tidigare fanns nationella grenar för industri, process, trä samt textil och konfektion. Industriprogrammet domineras av manliga studerande. Lsåret 2001/02 var 94 procent män.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 eller 1980 började omkring 2 500 per kull på industriprogrammet. Av dessa var cirka 140 kvinnor och 2 400 män (se figur 2). Andelen som fullföljde utbildningen och erhöll ett slutbetyg var för samtliga årskullar omkring 64 procent. Män hade något lägre fullföljandegrad än kvinnor. Män födda 1980 hade en fullföljandegrad på industriprogrammet om 63 procent. Motsvarande andel för kvinnorna var 70 procent.

Andelen som erhållit ett slutbetyg från industriprogrammet med grundläggande behörighet till högskolestudier har ökat något, men från en låg nivå. För 23-åringar uppmättes andelen med grundläggande behörighet till 41 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 46 procent. Kvinnor hade i större utsträckning än män nått grundläggande behörighet.

Figur IP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på industriprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

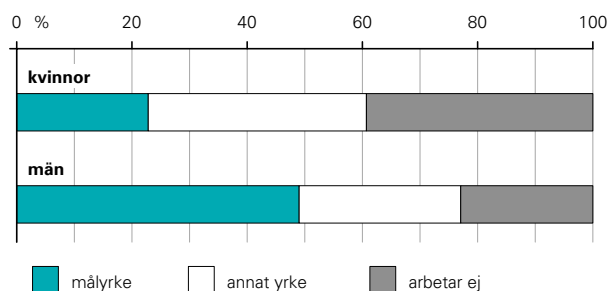
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut industriprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan hade drygt 55 procent av kvinnorna och 40 procent av männen ett arbete. En viktig förklaring till skillnaden mellan könen är att männen gjorde värnplikt. På det hela taget var dock arbetsmarknaden problematisk för kvinnorna och andelen arbetslösa låg högt under hela perioden. Efter år 2 och 3 arbetade två tredjedelar av männen. Andelen arbetslösa var också för männen ganska hög i slutet av perioden. Kvinnorna studerade mer än männen, framför allt i början av perioden, medan de ägnade sig mest åt annat det sista året, t.ex. föräldraledighet.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på industriprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att endast drygt en femtedel av kvinnorna jämfört med hälften av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med industriprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Kvinnorna hade en arbetsmarknad som var uppdelad på många olika yrken. De flesta, även om de inte var så många, arbetade med maskin- operatörs- och monteringsarbete. Bland männen återfanns drygt en tredjedel inom ovan nämnda arbetsuppgifter.

Figur IP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på industriprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor	%	Män	%
Maskin- o monteringsarbete	16	Maskin- o monteringsarbete	37
Vård- och omsorgsarbete	11	Gjutare, svetsare, plåtslagare	9
Kontorsarbete	10	Bygg- o anläggningsarbete	8
Processoperatörsarbete	8	Smeder, verktygsmakare m.fl.	8
Försäljare, detaljhandel	8	Processoperatörsarbete	8
Frisörer m.fl.	8	Transport- o maskinförararbete	5
Annat yrkesområde	39	Försäljare, detaljhandel	5
		Annat yrkesområde	20

Tabell IP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i industriprogrammet, och 5B andra arbeten.

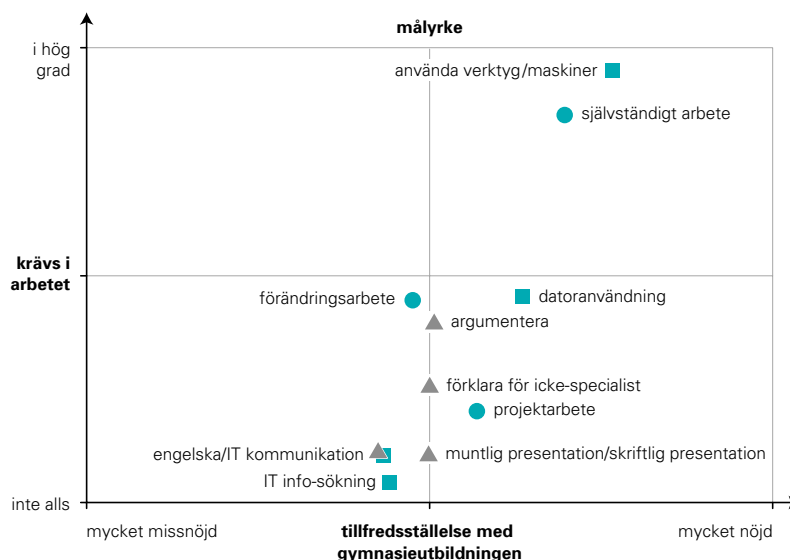
De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner samt höga krav på självständighet. De var nöjda med den utbildning de fått på dessa områden.

De med andra arbeten ansåg också att arbetet främst ställde krav på självständighet samt på att använda verktyg och maskiner, om än inte i lika hög utsträckning som inom målyrkena. De var mycket nöjda med utbildningen.

För båda grupperna ställde arbetet dessutom vissa krav på datoranvändning och på att kunna argumentera. Båda grupperna var dessutom ganska missnöjda med IT-utbildningen, en utbildning som inte behövdes alls i målyrket. Inte heller engelska behövde någon av grupperna i sitt arbete.

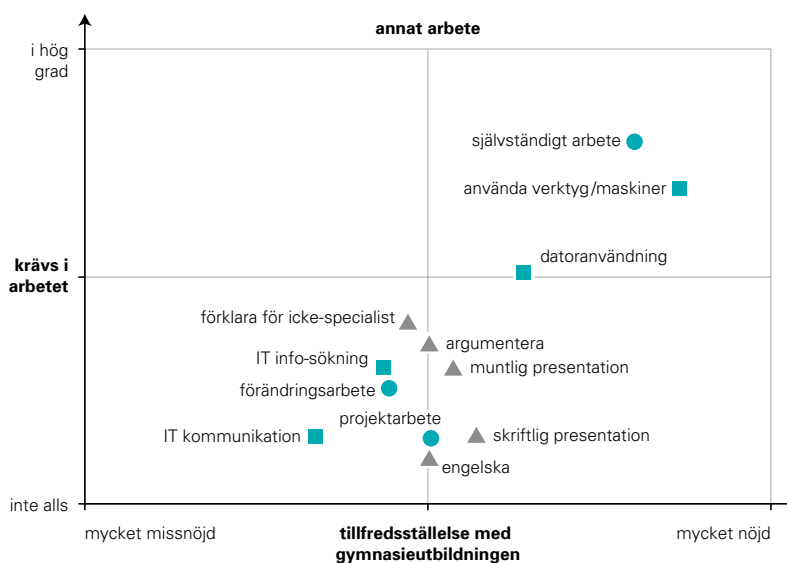
Figur IP5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur IP5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Var fjärde person av dem som studerat på industriprogrammet fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden. Kvinnor återfanns oftare i komvux än män. För dem som var födda 1978 hade 41 procent av kvinnorna och 23 procent av männen påbörjat studier i komvux inom en fyraårsperiod efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	5%	13%	20%	24%
1979	6%	13%	18%	
1980	6%	14%		

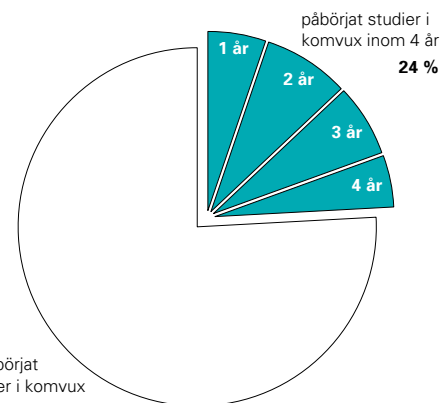
Det var något vanligare att fortsätta på komvux om man inte erhållit ett slutbetyg från gymnasiet. I kullen födda 1978 hade 27 procent av dem som inte fullföljt gymnasiestudierna och 22 procent av dem som fullföljt börjat en komvuxutbildning inom fyra år efter gymnasietiden.

Kort tid efter gymnasiestudierna hade endast 2 procent eller 24 personer av de som är födda 1978 utbildade på industriprogrammet övergått till högskolestudier (se figur 7). Av kvinnorna hade 4 procent och av männen 2 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod.

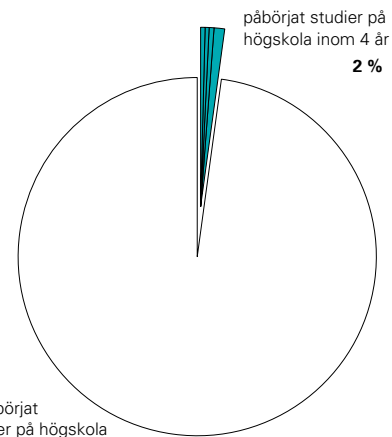
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000, tre och ett halvt år efter gymnasietiden. De som utbildats på industriprogrammet hade ett arbete i hög utsträckning. Ju bättre studieresultat i gymnasiet desto större andel i arbete. Bland dem som är födda 1978 uppmättes andelen i arbete för personer utan slutbetyg till 70 procent. De med ett slutbetyg som innefattade grundläggande behörighet till högskolestudier noterades för 87 procent. Sambandet mellan studieresultat och andel i arbete återfanns också för de två yngre årskullarna.

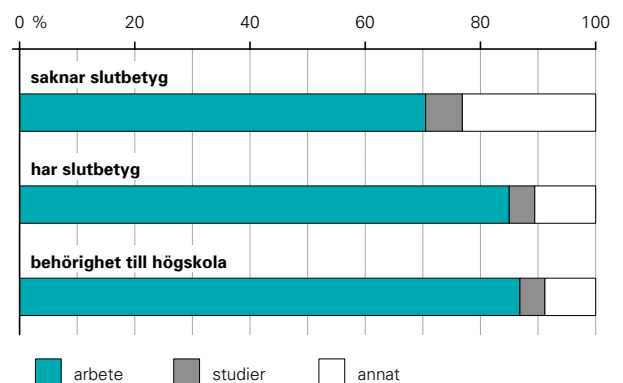
Ungefär 5 procent studerade tre och ett halvt år efter gymnasietiden. De som saknade slutbetyg från gymnasiet studerade något oftare än de med slutbetyg. Studier-na bedrevs huvudsakligen på komvux.

Figur IP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

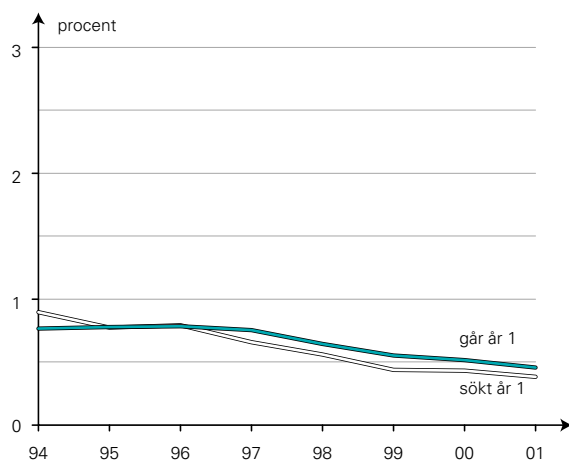
Figur IP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

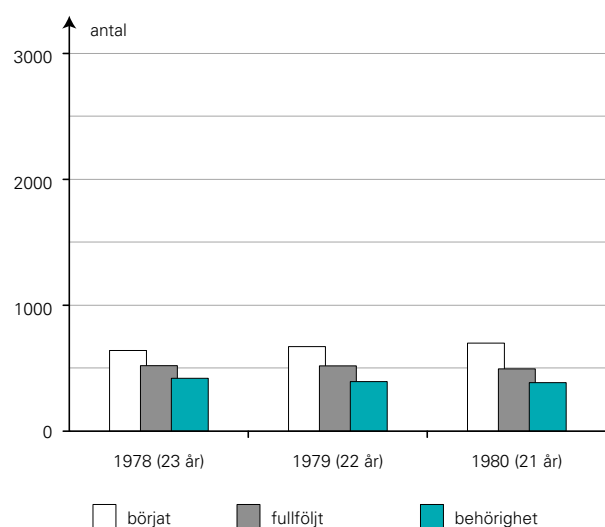
Figur IP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Livsmedelsprogrammet – LP

- Dubbelt så många kvinnor som män valde programmet
- Var tredje man och var fjärde kvinna erhöll inte slutbetyg
- De flesta hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Var tredje kvinna och varannan man arbetade inom ett målyrke
- Bagare/konditor var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Knappt hälften av kvinnorna och tre av tio män började på komvux inom fyra år
- Tre procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur LP1: Livsmedelsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur LP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

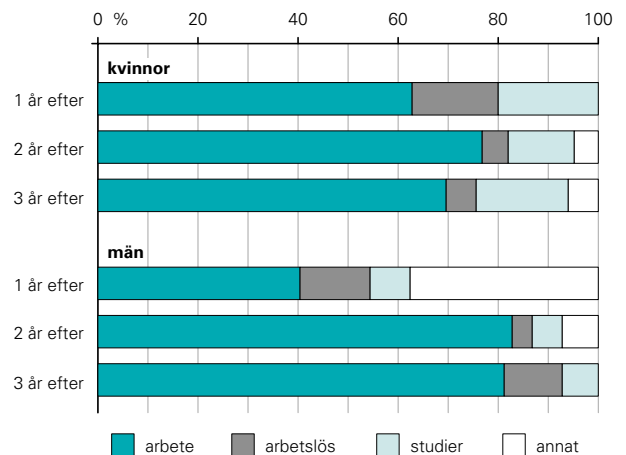
Antalet elever som varje hösttermin började på livsmedelsprogrammet har minskat något de senaste åtta läsåren. Antalet sökande till programmet i första hand har minskat från cirka 1 000 år 1994 till knappt 400 år 2001. Idag är det fler som börjar utbildningen än som sökt i första hand. Till hösten 2001 sökte 399 personer utbildningen i första hand och 500 påbörjade studierna (se figur 1).

Livsmedelsprogrammet lockade i början av 1990-talet ungefär lika många män som kvinnor. År 2001 var det dubbelt så många kvinnor som började utbildningen, dvs. 340 kvinnor och 160 män.

Läsåret 2001/2002 fanns för årskurs 3 två nationella grenar och fem lokala grenar. Störst var grenen bagerikonditori där 70 procent av eleverna i årskurs 3 gick. Grenen kött-charkuteri utbildade var fjärde elev som gick i årskurs 3. Efter gymnasieredivningen 2000 har programmet inga nationella inriktningar utan endast lokala.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

Av unga vuxna idag, som är födda 1978, 1979 och 1980, har knappt 700 i varje årskull börjat studera på livsmedelsprogrammet (se figur 2). Antalet som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg har minskat något de senaste åren. Män avbryter utbildningen oftare än kvinnor. I kullen födda 1980, som fyllt 21 år, var andelen som inte erhållit något slutbetyg 34 procent för män och 27 procent för kvinnor. Andelen som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har sjunkit i samma utsträckning. För 23-åringar med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier var andelen 64 procent. Motsvarande andel för 22-åringar var 59 procent och för 21-åringar 55 procent.

Figur LP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på livsmedelsprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD ARBETAR DE?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut livsmedelsprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2 resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

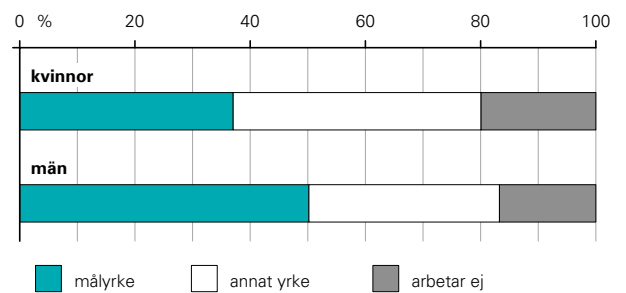
Ett år efter gymnasieskolans slut hade drygt 60 procent av kvinnorna och 40 procent av männen arbete. En viktig förklaring till skillnaden mellan könen är att en stor del av männen gjorde sin värnplikt. Den andel som var arbetslös eller deltog i en arbetsmarknadsåtgärd var 15 procent både för kvinnor och män.

Störst andel i arbete uppmättes två år efter studierna. Både för kvinnor och män sjönk andelen några procentenheter till det tredje året. Bland kvinnorna ökade istället framförallt studier. För männen ökade arbetslöshet eller sysselsättningsåtgärder.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på livsmedelsprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte. Det var främst kvinnor som hade arbete vid sidan om någon annan verksamhet.

Av figur 4 framgår att hälften av alla män och en tredjedel av alla kvinnor ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med livsmedelsutbildningen.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Vanligaste yrket både bland kvinnor och män var bagare eller konditor. Försäljning inom detaljhandeln var också ett vanligt yrke. För kvinnorna det näst vanligaste och bland männen det tredje vanligaste yrket.

Figur LP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på livsmedelsprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Bagare/Konditor	28	31
Försäljare, detaljhandel	17	16
Vård- och omsorgsarbete	11	11
Maskin- / Monteringsarbete	11	10
Storhushåll / Restaurangarbete	10	7
Städare m fl	6	5
Annat yrkesområde	17	20

Tabell LP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i livsmedelsprogrammet, och 5B andra arbeten.

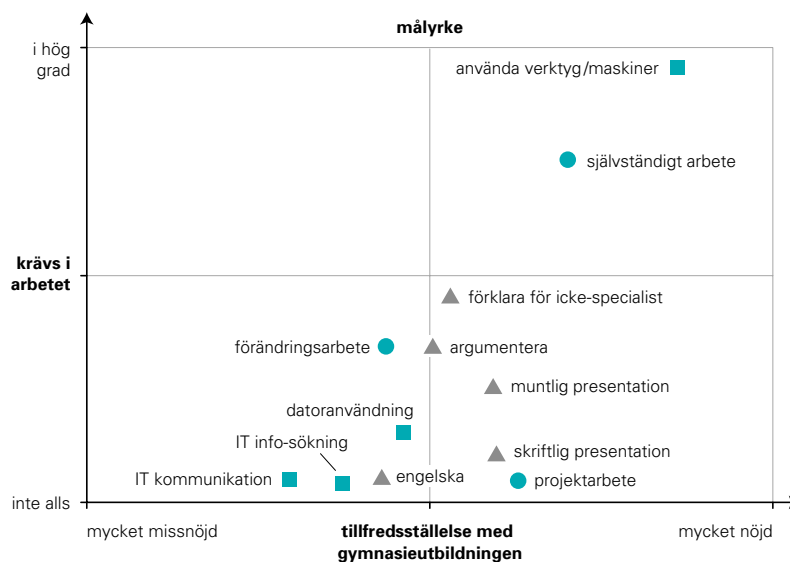
De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner samt höga krav på självständighet. De var nöjda med utbildningen de fått på dessa områden. Arbetet ställde också vissa krav på att kunna förklara för icke-specialist.

De med andra arbeten ansåg också att arbetet främst ställde krav på självständighet samt på att använda verktyg och maskiner, om än inte alls i lika hög utsträckning som inom målyrkena. De var mycket nöjda med utbildningen på dessa områden.

Inom båda grupperna fanns ett missnöje med skolans insatser på ett antal områden, främst IT-kunskap och datoranvändning, men det fanns även ett visst missnöje med utbildningen i engelska. För dem med arbete inom ett målyrke ställde arbetslivet inga krav på IT eller engelska, medan de med andra yrken i begränsad utsträckning mött dessa krav.

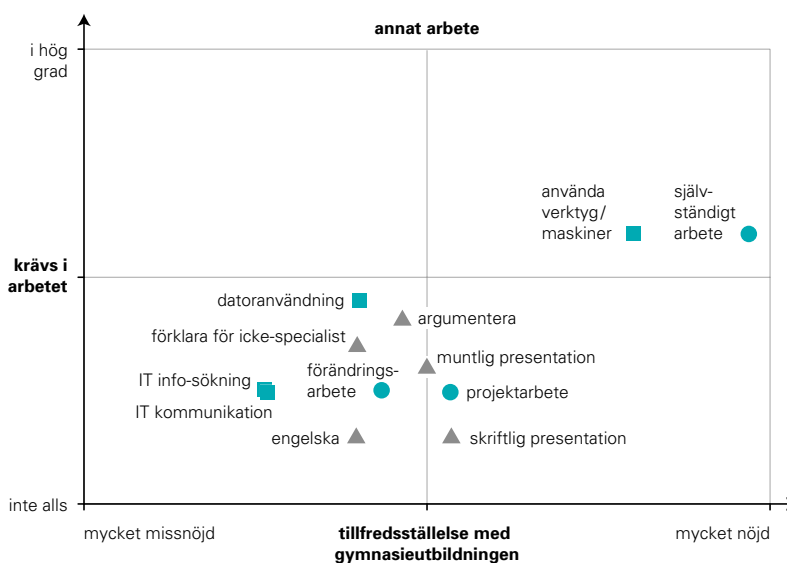
Figur LP5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur LP5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Många tidigare elever på livsmedelsprogrammet fortsatte studera kort tid efter gymnasietiden. Mer än var tredje, 38 procent, påbörjade komvuxstudier inom 4 år efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	13%	24%	32%	38%
1979	11%	23%	32%	
1980	10%	21%		

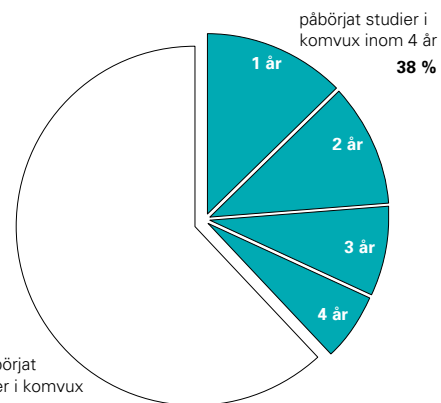
Kvinnor återfanns i komvux i större omfattning än män, 46 procent respektive 29 procent inom fyra år efter normalt gymnasieavslut. Personer som inte erhållit ett slutbetyg i gymnasiet fortsatte oftare till komvux än de som fått ett slutbetyg, 44 procent respektive 37 procent.

Få personer fortsatte, kort tid efter gymnasieutbildning på livsmedelsprogrammet, att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade endast 3 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Andelen som börjat högskola var också låg för de två följande födelsekullarna, födda 1979 2,5 procent (inom 3 år) samt födda 1980 1,3 procent (inom 2 år).

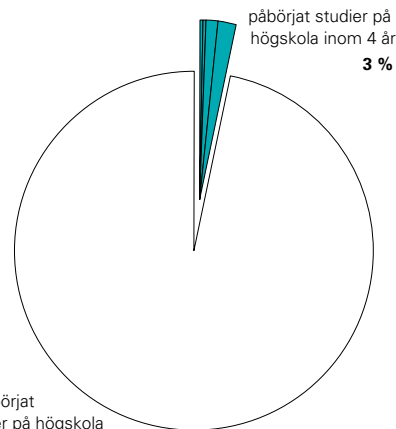
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000. För de som är födda 1978 ökade andelen i arbete med bättre studieresultat. De som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet till högskolestudier uppmätte en andel om 78 procent i arbete. Motsvarande andel var för dem med slutbetyg utan högskolebehörighet 68 procent och för dem utan slutbetyg 56 procent. De utan slutbetyg från gymnasiet förekom oftast som studerande, drygt 14 procent återfanns i komvuxstudier under hösten 2000.

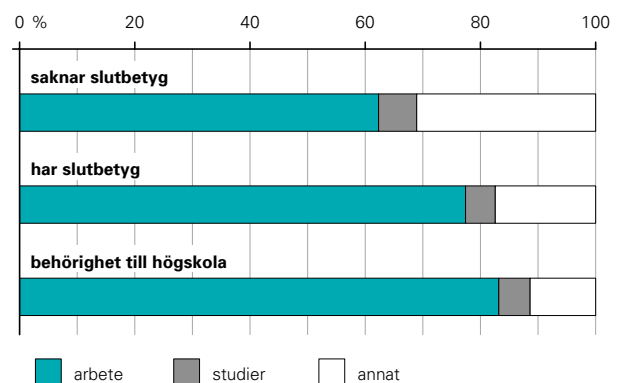
Andelen i arbete varierade också för de yngre årskullarna efter studieresultat. För de som är födda 1980 uppmättes andelen i arbete enligt följande: utan slutbetyg från gymnasiet 52 procent medan för dem med ett slutbetyg innefattande grundläggande behörighet till högskolestudier var andelen i arbete 67 procent i november år 2000.

Figur LP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

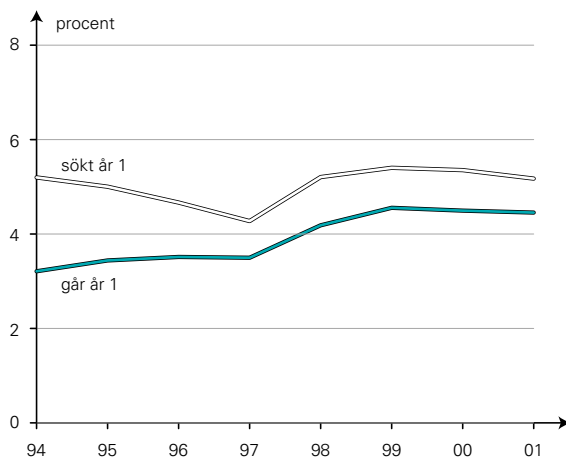
Figur LP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

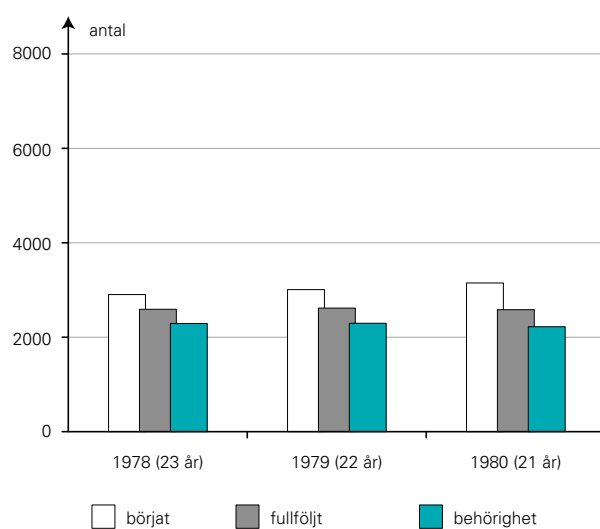
Figur LP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Medieprogrammet – MP

- Något fler kvinnor än män valde programmet
- Var fjärde kvinna och var tredje man erhöll inte slutbetyg
- Drygt hälften hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Var sjunde kvinna och var fjärde man arbetade inom ett målyrke
- Försäljare i detaljhandel samt vård- och omsorgsarbete var de vanligaste yrkesområdena för kvinnor
- Datatekniker, systemerare, webbdesigner var de vanligaste yrkesområdena för män
- Att kunna använda datorer och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Nästan hälften började på komvux inom fyra år
- Mer än var fjärde påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur MP1: Medieprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur MP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

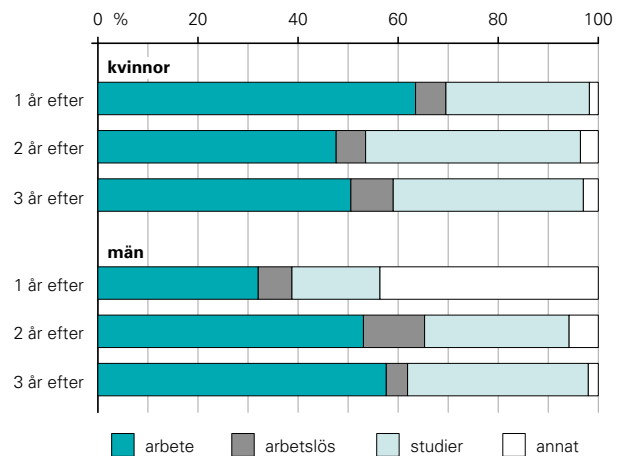
Antalet elever som varje hösttermin började på medieprogrammet har stadigt ökat de senaste åtta läsåren. Antalet sökande till programmet i första hand har varierat något. År 1994 sökte 5 700, år 1997 4 600 och år 2000 5 700. Alla de åtta undersökta åren har det varit fler som sökt i första hand till utbildningen än som beretts plats. Till hösten 2001 sökte 5 550 personer utbildningen i första hand och 4 690 påbörjade studierna (se figur 1).

Medieprogrammet lockar fler kvinnor än män. År 2001 var andelen kvinnor 57 procent bland de som började utbildningen. Undervisning gavs år 2001 i 89 skolor, vilket är 14 fler än år 1994.

Läsåret 2001/2002 fanns för årskurs 3 två nationella grenar och elva lokala grenar. Ojämförligt störst var grenen information och reklam. Efter gymnasieredivisionen år 2000 har programmet två inriktningar, medieproduktion samt tryckteknik.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I var och en av kullarna födda 1978, 1979 och 1980 har omkring 3 000 börjat studera på medieprogrammet (se figur 2). Antalet som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg har minskat något de senaste åren. För kullen födda 1980 var andelen med ett slutbetyg 82 procent. Ingen könsskillnad förelåg. Andelen som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har också sjunkit. För 23-åringar uppmättes en andel med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier om 78 procent. Motsvarande andel för 22-åringar var 76 procent och för 21-åringar 70 procent. Kvinnorna hade bättre betyg och fler nådde behörighetskraven. Bland 21-åringar hade 74 procent av kvinnorna och 65 procent av männen som en gång började medieutbildning erhållit ett slutbetyg som innefattade grundläggande behörighet för högskolestudier.

Figur MP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på medieprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

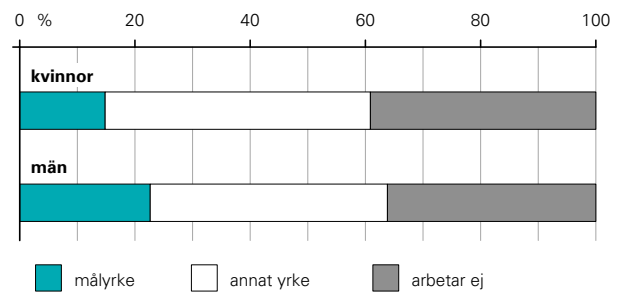
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut medieprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var andelen förvärvsarbetande kvinnor som högst – mer än 60 procent. Därefter låg den på en förhållandevis jämn nivå. Bland männen var andelen förvärvsarbetande, tvärtom, lägst det första året efter gymnasieskolan. Viktigaste förklaringen till detta var pågående värnplikt. Mot slutet av perioden var andelen förvärvsarbetande högre och andelen arbetslösa eller i arbetslöshetsåtgärder lägre bland männen än bland kvinnorna. Jämfört med andra program var det många som ägnade sig åt studier och flest var de som studerade det tredje året efter gymnasieskolans slut.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på medieprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att endast 15 procent av kvinnorna och 23 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med medieprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. I flera yrken var båda könen representerade, som kontorsarbete och försäljare i detaljhandeln. Fler kvinnor än män ägnade sig åt vård- och omsorgsarbete. Flest män fanns i databranschen, där antalet kvinnor var betydligt blygsammare.

Figur MP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på medieprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor %		Män %	
Försäljare, detaljhandel	17	Datatekniker, systemerare, webb-designer	25
Vård- och omsorgsarbete	17	Försäljare, detaljhandel	18
Kontorsarbete	13	Tryckare, bokbindare, grafiker	11
Storhushåll/restaurangarbete	8	Kontorsarbete	11
Säljare, inköpare, agenter m.fl.	8	Säljare, inköpare, agenter m.fl.	7
Kundinformatörer	7	Storhushåll/restaurangarbete	5
Datatekniker, systemerare, webb-designer	7	Vård- och omsorgsarbete	5
Annat yrkesområde	23	Annat yrkesområde	18

Tabell MP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i medieprogrammet, och 5B andra arbeten.

De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde mycket höga krav på datoranvändning och på att arbeta självständigt. De var mycket nöjda med utbildningen på dessa områden. Arbetet ställde också ganska höga krav på bl.a. IT-kunskaper och på att använda verk-

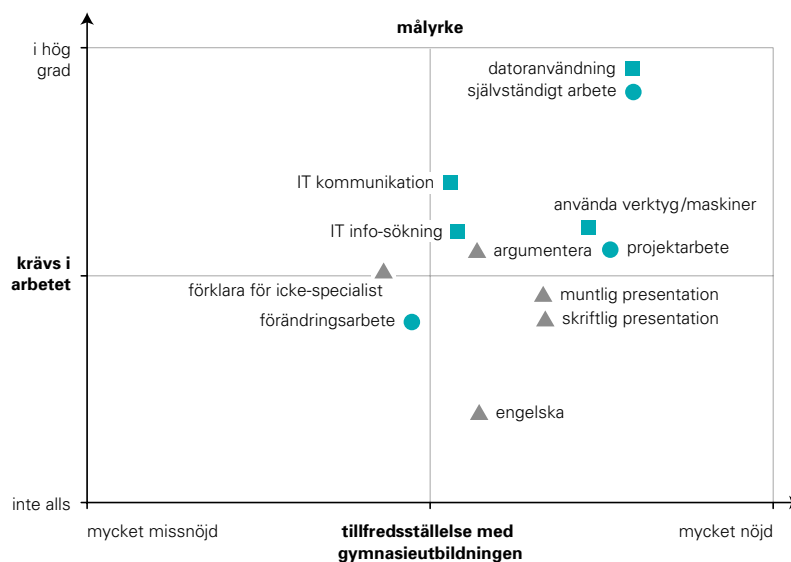
tyg och maskiner samt på att kunna argumentera och förklara för icke-specialist.

De med andra arbeten ansåg också att arbetet främst ställde krav på självständighet samt på datoranvändning, om än inte alls i lika hög utsträckning som inom målyrken. De var mycket nöjda med utbildningen på dessa områden. Arbetet ställde också krav på att kunna argumentera och förklara för icke-specialist.

De som gått medieprogrammet var genomgående mycket positiva till den utbildning de fått, även om inte arbetslivet efterfrågar alla färdigheter.

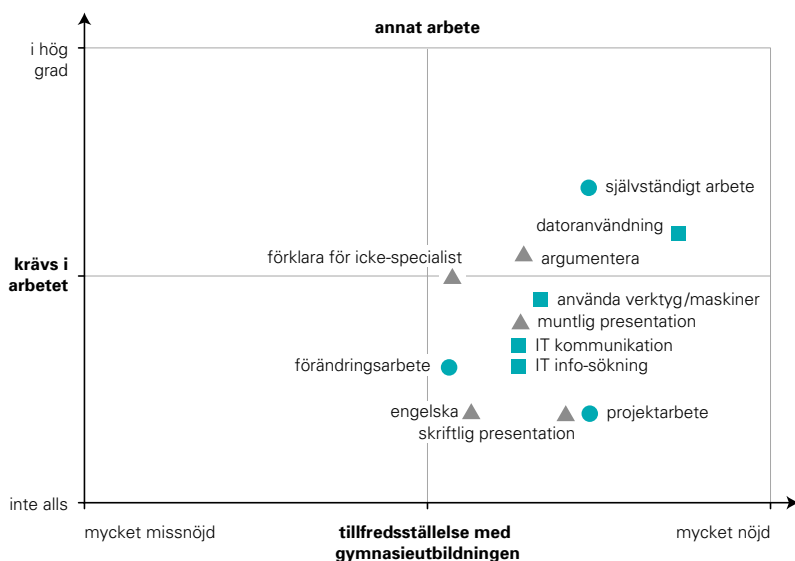
Figur MP5A:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur MP5B:

Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Nästan hälften av de som studerat på medieprogrammet fortsätter studera kort tid efter gymnasietiden. Bland de som är födda 1978 hade 45 procent påbörjade komvuxstudier inom 4 år efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	13%	28%	39%	45%
1979	13%	28%	37%	
1980	11%	27%		

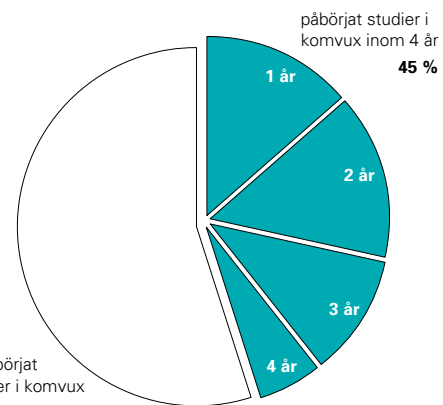
Framförallt var det kvinnorna som återfanns i komvux. Inom en fyraårsperiod efter normalt gymnasieavslut hade 50 procent av kvinnorna och 37 av männen börjat en komvuxutbildning. Personer som inte erhållit ett slutbetyg i gymnasiet fortsatte något oftare på komvux än de som tagit ut ett slutbetyg.

Förhållandevis många fortsätter, kort tid efter gymnasieutbildning på medieprogrammet, att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade 28 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Andelen som börjat högskola var högre för kvinnor än för män, 32 procent respektive 22 procent.

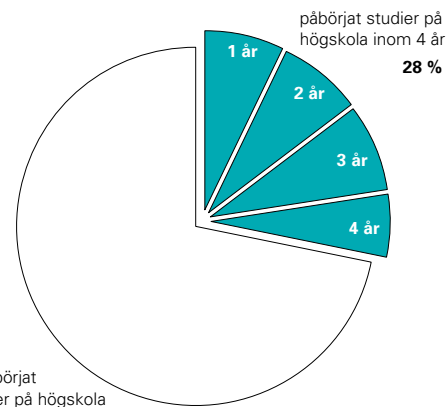
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000. För de som är födda 1978 var andelen i arbete ungefär lika stor oavsett studieresultat i gymnasieskolan. Andelen som bedrev studier varierade mellan 10 och 17 procent. Störst andel hade de som i gymnasiet erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier. Dessa personer studerade också i hög utsträckning på högskola eller universitet, tre och ett halvt år efter gymnasiet. Bland dem som inte erhållit något slutbetyg från gymnasiet och studerade vid tidpunkten för mätningen var komvuxstudier vanligast.

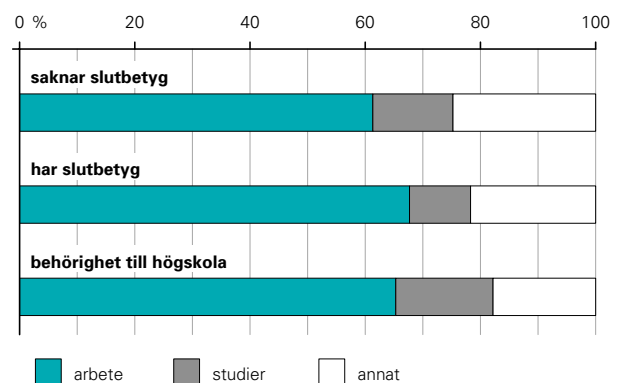
I alla födelsekullarna uppmättes lägre andel kvinnor i arbete jämfört med män. I gengäld hade kvinnorna högre andel som studerade, framförallt på högskolenivå.

Figur MP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

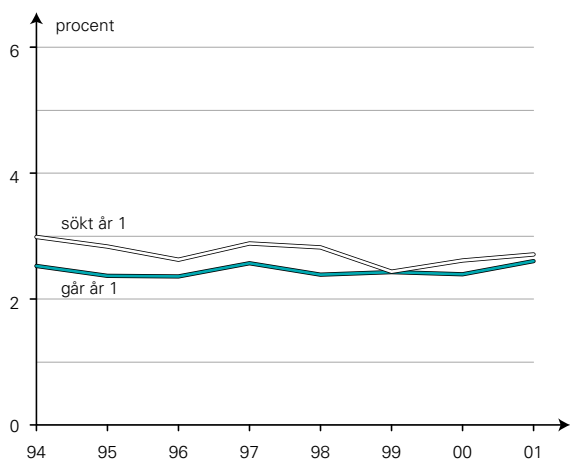
Figur MP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

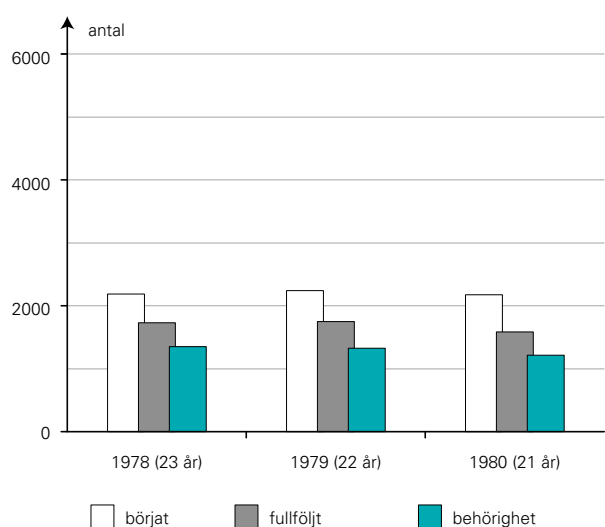
Figur MP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Naturbruksprogrammet – NP

- Två av tre som valde programmet var kvinnor
- Var fjärde erhöll inte slutbetyg
- Två av tre kvinnor och tre av fyra män hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- Var fjärde kvinna och mer än varannan man arbetade inom ett målyrke
- Jordbruks- och trädgårdsarbete var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna använda verktyg/maskiner och arbeta självständigt var de viktigaste färdigheterna
- Nästan varannan kvinna och var fjärde man började på komvux inom fyra år
- Åtta procent påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur NP1: Naturbruksprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur NP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

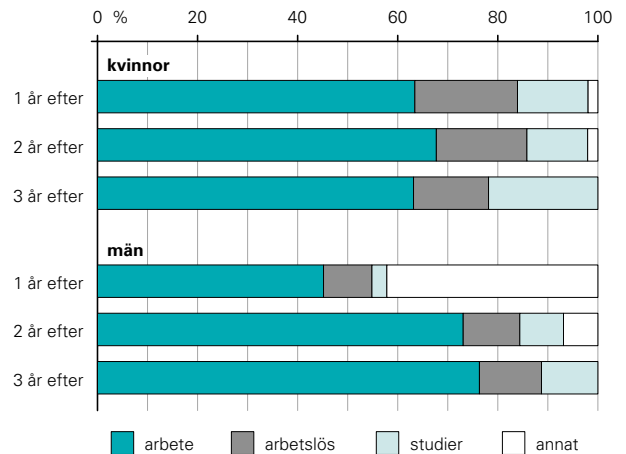
Alltsedan läsåret 1994 har antalet elever som börjar naturbruksprogrammet varit drygt 2 500. Antalet elever som söker till programmet i första hand har varierat något över åren men alltid varit fler än de som påbörjat utbildningen. År 2001 sökte 2 900 till programmet i första hand och 2 750 började utbildningen (se figur 1).

Naturbruksprogrammet har under de åtta undersökta åren förändrats från ett program med lika många kvinnor som män till ett program som domineras av kvinnor. År 1994 var andelen kvinnor 49 procent. År 2001 uppgick andelen kvinnor till 63 procent och bland eleverna i årskurs 1 utgjorde kvinnorna 67 procent.

Naturbruksprogrammet är ett av de minsta programmen i gymnasieskolan. Landstingen ansvar huvudsakligen för utbildningen även om en kommunalisering påbörjats. År 2001 fanns naturbruksutbildning i 52 kommuner och 56 skolor, varav 31 hade landsting som huvudman.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I var och en av kullarna födda 1978, 1979 och 1980, har omkring 2 200 börjat studera på naturbruksprogrammet (se figur 2). Antalet som fullföljt utbildningen och fått slutbetyg har minskat något de senaste åren. För kullen födda 1978 var andelen med ett slutbetyg 80 procent. De som är två år yngre hade en andel om 73 procent. Kvinnorna erhöll slutbetyg i något mindre grad än männen. Andelen som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har också sjunkit. För 23-åringar uppmättes en andel med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier om 63 procent. Motsvarande andel för 21-åringar var 57 procent. Trots att kvinnorna inte fullföljer utbildningen lika ofta som männen var det större andel bland kvinnorna som nådde behörighetskraven för högskolestudier.

Figur NP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på naturbruksprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

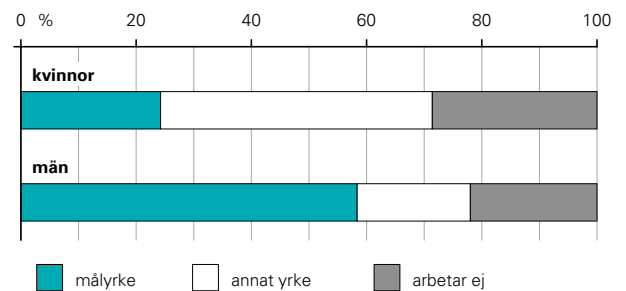
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut naturbruksprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var andelen förvärvsarbetande kvinnor betydligt högre än andelen män, troligen på grund av männens värnplikt. Men efter år 2 var förhållandet det omvända – dock var skillnaden mindre. Andelen arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder var högre bland kvinnorna än männen även om andelarna i slutet av perioden närmade sig varandra. Studier var betydligt vanligare bland kvinnor.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på naturbruksprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att endast 24 procent av kvinnorna jämfört med 58 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med naturbruksprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade ett arbete tre år efter gymnasieutbildningen. En fjärdedel av kvinnorna arbetade inom trädgårds- och jordbruksarbete (växtodling och djuruppfödning). Bland männen var det hälften. Andra vanliga yrken bland kvinnorna var vård- och omsorgsarbete eller försäljning i detaljhandeln. Flera av männen arbetsuppgifter kan höra samman med målyrket som arbeten med maskiner, fordon eller bygg- och anläggning. 80 procent av männen kan därför antas arbeta inom verksamheter som deras utbildning förberett dem för. Kvinnorna hade valt andra grenar i programmet och hade inte haft lika lätt att finna sysselsättning inom målyrken.

Figur NP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på naturbruksprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor	%	Män	%
Jordbruks- o trädgårdsarbete	26	Jordbruks- o trädgårdsarbete	44
Vård- och omsorgsarbete	19	Maskinförare	13
Försäljare, detaljhandel	12	Maskin- o monteringsarbete	7
Kontorsarbete	7	Fordonsförare	7
Restaurangpersonal	7	Skogsbrukare	7
Maskin- o monteringsarbete	7	Bygg- o anläggningsarbete	4
Städare m.fl.	4	Annat yrkesområde	18
Annat yrkesområde	18		

Tabell NP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

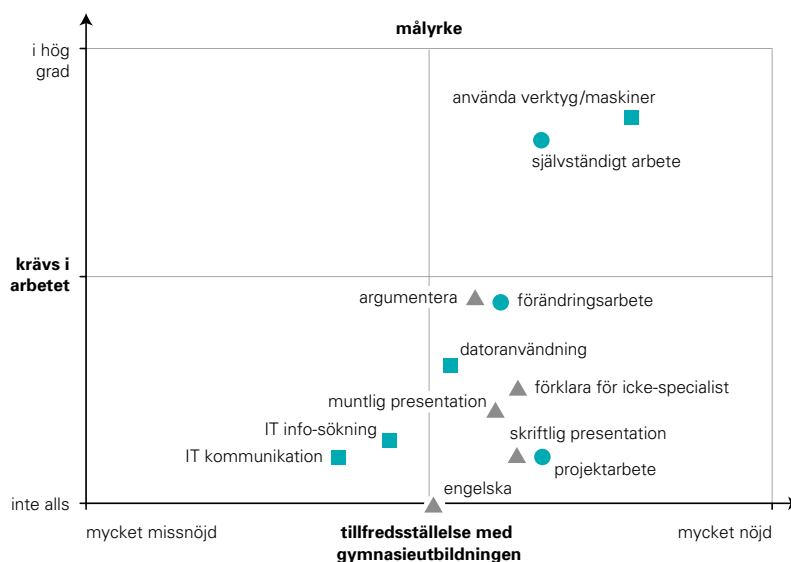
I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i naturbruksprogrammet, och 5B andra arbeten.

De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet ställde mycket höga krav på att använda verktyg och maskiner samt höga krav på självständighet. De som arbetade i andra yrken ansåg också att arbetet främst

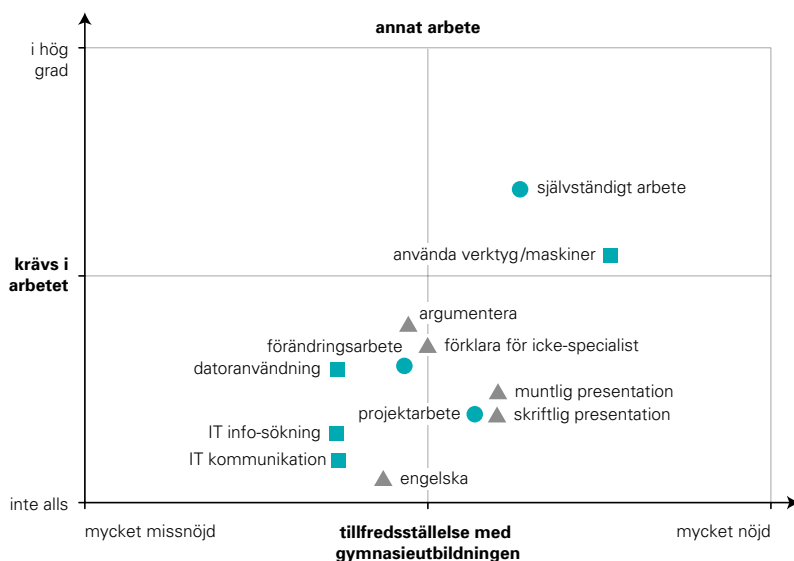
ställde krav på självständighet samt i ganska hög utsträckning på att använda verktyg och maskiner, om än inte alls i lika hög utsträckning som inom målyrkena. Båda grupperna var mycket nöjda med utbildningen på dessa områden, speciellt den de fått i att använda verktyg och maskiner.

För båda grupperna efterfrågades engelska allra minst i arbetet. I sina arbeten hade också de unga vuxna relativt små behov av IT-kunskap, ett område där de inte var nöjda med skolans insatser.

Figur NP5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

Figur NP5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Var tredje person som studerat på naturbruksprogrammet fortsätter studera kort tid efter gymnasietiden. Bland de som är födda 1978 hade 35 procent påbörjade komvuxstudier inom 4 år efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	8%	20%	29%	35%
1979	11%	24%	32%	
1980	9%	22%		

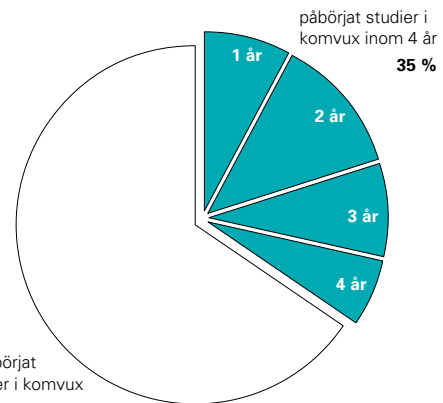
Framförallt var det kvinnorna som återfanns i komvux. Inom en fyraårsperiod efter normalt gymnasieavslut hade 46 procent av kvinnorna och 24 av männen börjat en komvuxutbildning. Personer som inte erhållit ett slutbetyg i gymnasiet fortsatte något oftare på komvux än de som tagit ut ett slutbetyg.

Förhållandevis få fortsätter, kort tid efter gymnasieutbildning på naturbruksprogrammet, att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade 8 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Andelen som börjat högskola var högre för kvinnor än för män, 11 procent respektive 5 procent.

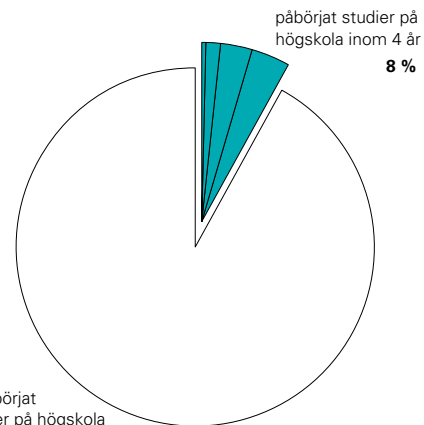
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000. För de som är födda 1978 var andelen i arbete betydligt högre för dem med slutbetyg än för dem som inte gått färdigt sin naturbruksutbildning. Denna skillnad återfanns också bland de två yngre ålderskullarna. Männen, oavsett ålder och studieresultat i gymnasiet, hade oftare ett arbete tre och ett halvt år efter gymnasietiden.

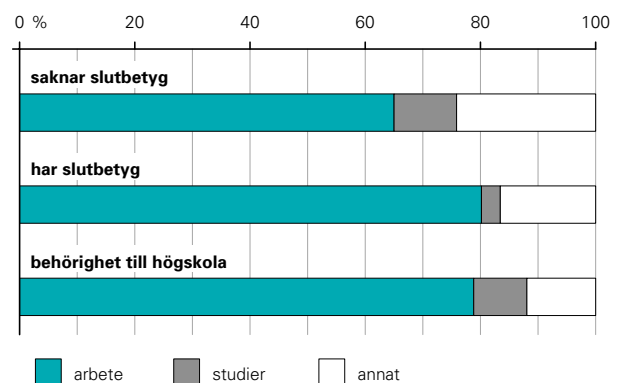
Andelen som bedrev studier var ungefär 10 procent. Lägst studiedeltagande uppmättes för de som erhållit ett slutbetyg från gymnasiet utan grundläggande behörighet för högskolestudier. Bland dessa personer studerade endast ett fåtal. I alla födelsekullarna uppmättes högre andel i studier för kvinnor än för män. Merparten av studierna bedrevs på komvux.

Figur NP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

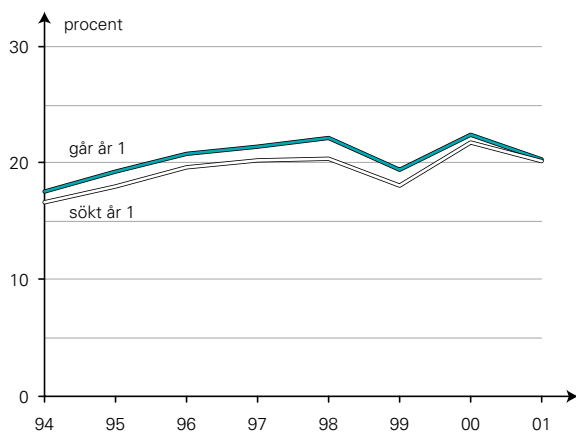
Figur NP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

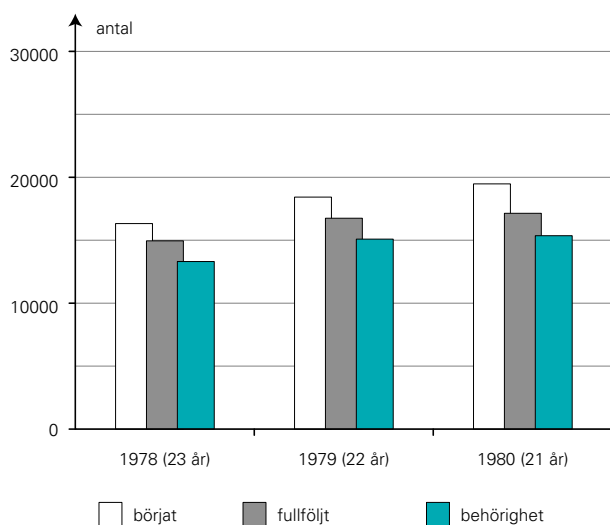
Figur NP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Naturvetenskapsprogrammet – NV

- Tre av fyra som valde programmet var män
- Nästan alla, nio av tio, erhöll slutbetyg
- Mindre än var femte hade ett arbete tre år efter avslutad utbildning
- De med arbete återfanns i många yrkesområden, bland männen var datatekniker, webbdesigner vanligast
- Att kunna arbeta självständigt var den viktigaste färdigheten
- Var fjärde började på komvux inom fyra år
- Nästan alla, nio av tio påbörjade högskolestudier inom fyra år

Figur NV1: Naturvetenskapsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur NV2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

Var femte ung vuxen börjar idag ett program på gymnasiet med naturvetenskap eller teknik. Antalet personer som söker till naturvetenskaps- eller teknikutbildning har ökat kraftigt de senaste åtta åren. År 1994 sökte 18 400 till naturvetenskapsprogrammet i första hand. År 1999 minskade intresset. År 2000 inrättades ett särskilt teknikprogram, varvid antalet sökande åter ökade. År 2001 sökte nästan 22 000 utbildningarna i första hand, varav 14 300 till naturvetenskap och 7 600 till teknikprogrammet. Även antalet som börjat naturvetenskaps- eller teknikutbildning har ökat. Alla de undersökta åren har de som börjar utbildningarna varit fler än de som sökt i första hand (se figur 1).

Studier i naturvetenskap och teknik domineras av män. År 1994 var andelen män på naturvetenskapsprogrammet 64 procent. År 2001 uppgick andelen män av eleverna i årskurs 1 till 67 procent inom naturvetenskapsprogrammet och till 89 procent inom teknikprogrammet. Idag har naturvetarna tre inriktningar att välja på, matematik-datavetenskap, miljövetenskap och naturvetenskap.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

De undersökta årskullarna födda 1978, 1979 och 1980 började alla studera på naturvetenskapsprogrammet. Antalet ökade kraftigt i de undersökta grupperna, från knappt 16 300 till 19 600 (se figur 2). Andelen som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg är den största av alla gymnasieskolans program. Såväl andelen som fått ett slutbetyg som andelen som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har dock minskat något, särskilt bland männen. För 21-åringar uppmättes en andel med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier om 75 procent för män och 85 procent för kvinnor.

Naturvetenskaplig gren – NVNA

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

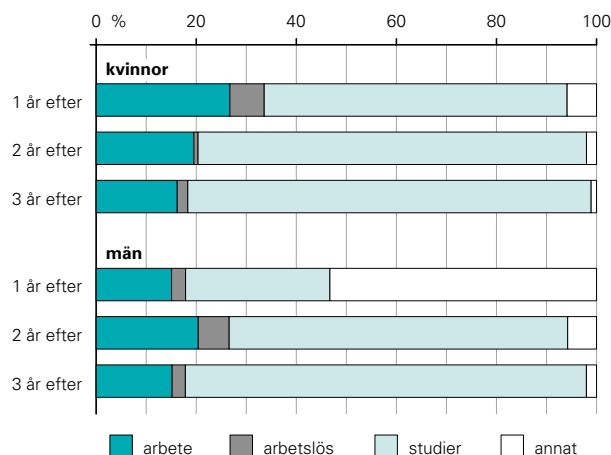
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut naturvetenskapsprogrammets naturvetenskapliga gren själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var andelen förvärvsarbetande låg från denna gren av programmet. Studier var den klart vanligaste verksamheten redan under det första året. På grund av värnplikten tog det längre tid för männen att börja studera. Mot slutet av perioden studerade åtta av tio kvinnor och män vidare.

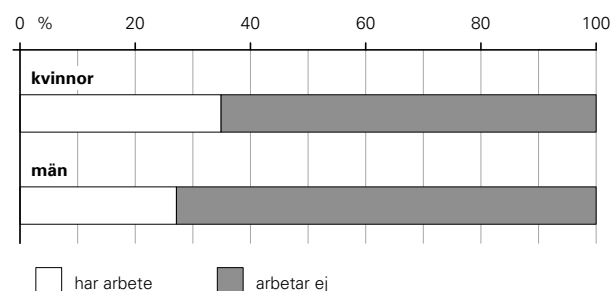
De som studerat på naturvetenskaplig gren fick tre år efter studierna besvara frågan om de hade ett arbete. Arbetet kunde vara huvudsaklig verksamhet eller en bisyssla.

Av figur 4 framgår att 35 procent av kvinnorna och 27 procent av männen hade arbete efter tre år.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Mycket få arbetade inom yrken som deras utbildning var inriktad emot. De flesta ansåg att utbildningen inte var yrkesförberedande. De förvärvsarbetande spred sig över många olika områden. Bland kvinnorna var det inget yrke som dominerade. Bland männen var dataarbete vanligast. Många arbetade inom yrkesområden där de hade skaffat sig sin utbildning på annat sätt än i gymnasieskolan.

Figur NVNA3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på naturvetenskaplig gren. Redovisning efter kön. Procent.

Figur NVNA4: Andel av de som tre år efter studier på naturvetenskaplig gren, hade ett arbete, som huvudsyssla eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Vård- och omsorgsarbete	18	Datatekniker, systemerare, webb-designer 20
Försäljare, detaljhandel	16	Kontorsarbete 17
Storhushåll/restaurangarbete	13	Försäljare, detaljhandel 17
Kontorsarbete	11	Annat yrkesområde 46
Lärare (kort högskoleutbildning)	7	
Idrottstränare m.fl.	7	
Annat yrkesområde	29	

Tabell NVNA: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

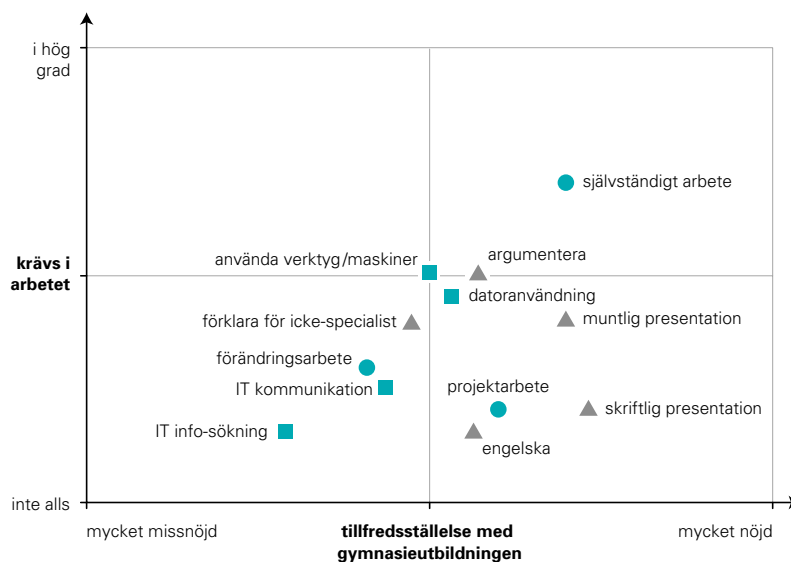
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det naturvetenskapliga programmets naturvetenskapliga gren gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

De unga vuxna skattade förmågan att arbeta självständigt som det högsta kravet i arbetet. I arbetet behövdes även i ganska hög utsträckning att kunna argumentera samt att använda verktyg/maskiner och datorer. De var

nöjda med skolans förberedelse för ett självständigt arbete och ganska nöjda med utbildningen för att möta de övriga behoven från arbetslivet. De var också klart nöjda med utbildningen i muntlig och skriftlig presentation även om de inte fick mycket användning av denna i sina arbeten.

Engelska efterfrågades allra minst i arbetet. De unga vuxna hade också relativt små behov av IT-kunskap, ett område där de var ganska missnöjda med skolans insatser.

Figur NVNA5:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete efter utbildningen.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

I årskullen födda 1978 hade drygt 9 000 personer erhållit ett slutbetyg från naturvetenskapliga programmets naturvetenskapliga gren. Var fjärde person fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden (se figur 6). Bland dem som erhållit ett slutbetyg men saknade grundläggande behörighet för högskolestudier var fortsatta studier i komvux mycket vanligt, 42 procent av männen och 41 procent av kvinnorna.

Nio av tio fortsätter, kort tid efter gymnasieutbildning på naturvetenskaplig gren, att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade 89 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Framförallt var det bland de som fullföljt gymnasieutbildning med slutbetyg innefattande grundläggande behörighet som andelen i högskola var stor, 92 procent.

STUDIER I HÖGSKOLA:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	40%	72%	84%	89%
1979	38%	68%	82%	
1980	35%	66%		

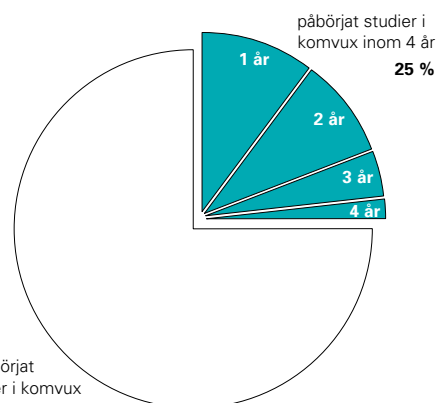
En minskning av övergången till högskola kunde noteras för de två följande årskullarna. I årskullen födda 1980 hade sex procentenheter färre börjat högskoleutbildning jämfört med kullen födda 1978. Allt mätt inom en 2-årsperiod efter gymnasietiden.

Både män och kvinnor med naturvetenskaplig bakgrund i gymnasiet återfanns inom alla ämnesområden på högskolor och universitet. Knappt hälften studerade naturvetenskap eller teknik. Humaniora, samhällsvetenskap och undervisning var också väl representerade.

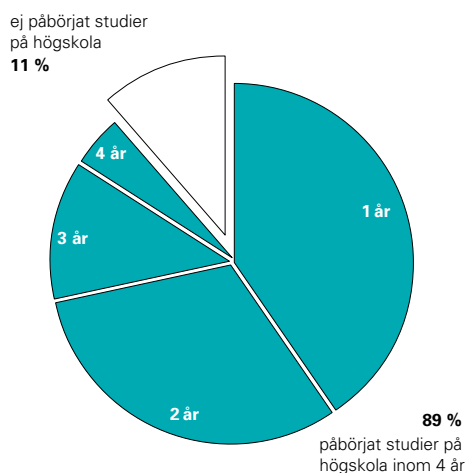
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete tre och ett halvt år efter gymnasiet. För de som är födda 1978 var andelen i arbete betydligt högre om man fått ett slutbetyg utan grundläggande behörighet från naturvetenskaplig gren. Någon skillnad mellan könen fanns inte.

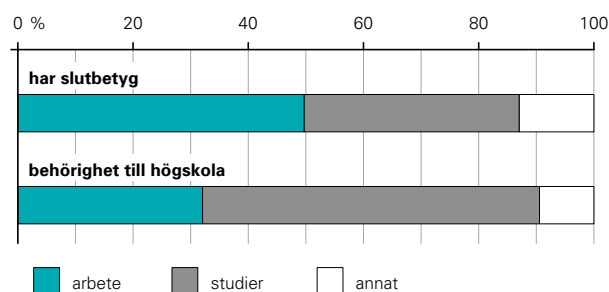
Andelen som bedrev studier var 38 procent för dem med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet för högskolestudier. De med grundläggande behörighet studerade i mycket stor omfattning. Drygt 58 procent bedrev endast studier och hälften av de som hade ett arbete studerade också. Så gott som alla studerade på högskola eller universitet. Inte heller beträffande studier förelåg några könsskillnader.

Figur NVNA6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

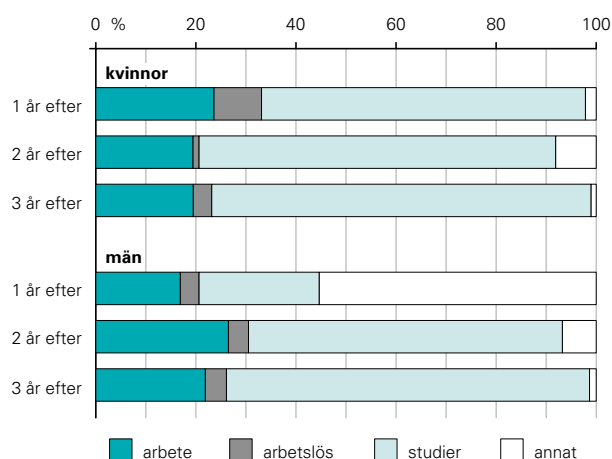

Figur NVNA7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

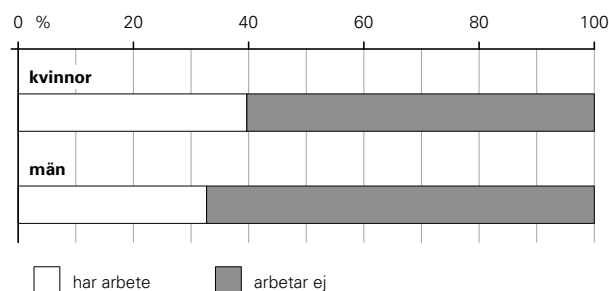

Figur NVNA8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Naturvetenskap teknisk gren – NVTE

Figur NVTE3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på teknisk gren. Redovisning efter kön. Procent.

Figur NVTE4: Andel av de som tre år efter studier på teknisk gren, hade ett arbete, som huvudsaklig verksamhet eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Maskin- o monteringsarbete	13	Datatekniker, systemerare, webbdesigner 21
Kassapersonal	9	Metallhantverk, reparatörsarbete m.fl. 10
Storhushåll/restaurangarbete	9	Maskin- o monteringsarbete 10
Säljare, inköpare, agenter m.fl.	9	Lärararbete (olika typer) 10
Datatekniker, systemerare, webbdesigner	7	Tekniker- och ingenjörsarbete 8
Tekniker- och ingenjörsarbete	7	Försäljare, detaljhandel 8
Lärararbete (olika typer)	7	Annat yrkesområde 33
Försäljare, detaljhandel	7	
Kontorsarbete	7	
Annat yrkesområde	25	

Tabell NVTE: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut naturvetenskapsprogrammets tekniska gren själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolans slut var andelen förvärvsarbetande låg och detsamma gällde för hela perioden och var ganska lika för kvinnor och män. Vidare studier var den klart vanligaste verksamheten de närmaste åren efter gymnasieskolan. Bland kvinnor var studier vanligast redan under det första året efter gymnasieskolan. Det tog lite längre tid för männen att börja läsa på högskolan, men detta berodde främst på värnplikten, som många gjorde direkt efter gymnasieskolan.

De som studerat på naturvetenskap teknisk gren fick tre år efter studierna besvara frågan om de hade ett arbete. Arbetet kunde vara huvudsaklig verksamhet eller en bisyssla.

Av figur 4 framgår att 40 procent av kvinnorna och 33 procent av männen hade arbete efter tre år.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Mycket få arbetade inom yrken som deras utbildning var inriktad emot. De flesta ansåg att utbildningen inte var yrkesförberedande. De förvärvsarbetande spred sig över många olika områden. Bland kvinnorna var det inget yrke som dominerade. Bland männen arbetade många med data. Många arbetade inom yrken där kunskaperna troligen var förvärvade på annat sätt än i gymnasieskolan.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

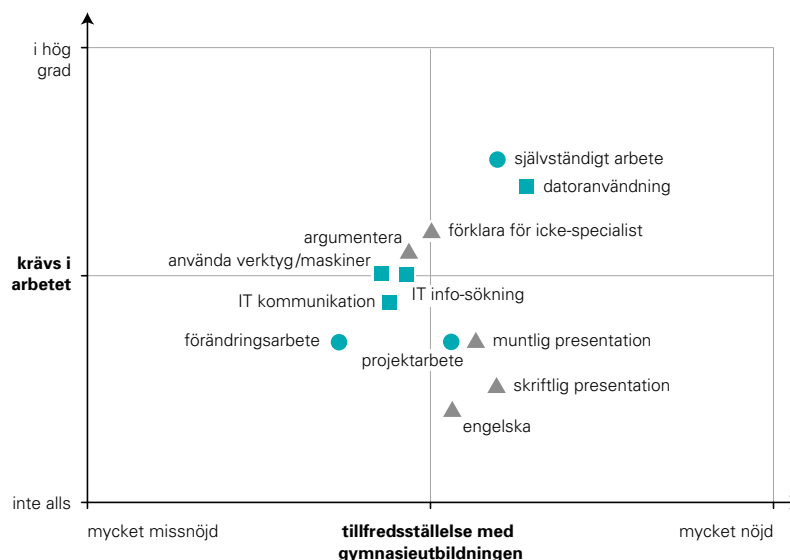
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det naturvetenskapliga programmets tekniska gren gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

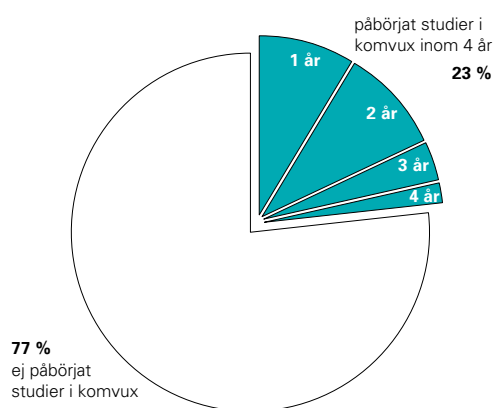
De unga vuxna skattade förmågan att arbeta självständigt samt kunskaper i datoranvändning som de högsta kraven i arbetet. I arbetet behövdes även i ganska hög utsträckning att kunna förklara för icke-specialist, att

kunna argumentera samt att kunna använda verktyg och maskiner. Även IT-kunskaper hade dessa före detta elever från NVTE ganska stor användning av. De var nöjda med skolans insatser för att förbereda eleverna för ett självständigt arbete och för användningen av datorer. Däremot var de något missnöjda med skolans insatser för att ge IT-kunskaper samt för att använda verktyg och maskiner.

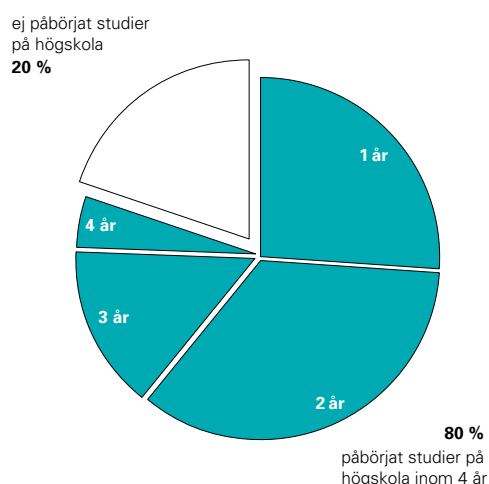
Engelska efterfrågades allra minst i arbetet följt av krav på att göra skriftliga presentationer.

Figur NVTE5:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete efter utbildningen.

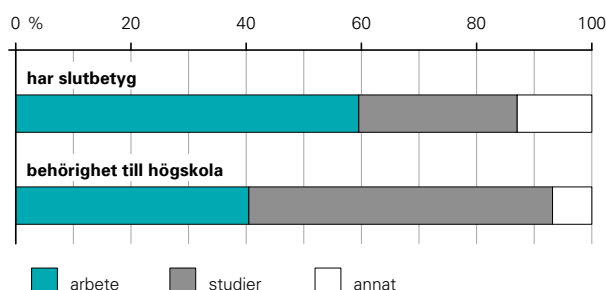

Figur NVTE6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur NVTE7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur NVTE8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

I årskullen födda 1978 hade nästan 5 200 personer tagit ut ett slutbetyg från naturvetenskapliga programmets tekniska gren. Nästan var fjärde person fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden (se figur 6). Hög andel fortsatta studier i komvux uppmättes för dem som saknade grundläggande behörighet för högskolestudier, 54 procent. Studier i komvux var lika vanligt för kvinnor som för män.

Åtta av tio fortsatte, kort tid efter gymnasieutbildning på teknisk gren, att studera på högskola eller universitet (se figur 7).

STUDIER I HÖGSKOLA:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	26%	61%	76%	80%
1979	30%	61%	75%	
1980	31%	61%		

Framförallt var det bland dem som fullföljt gymnasieutbildning med slutbetyg innefattande grundläggande behörighet som andelen i högskola var stor, 86 procent. Bland dem som inte hade grundläggande behörighet i slutbetyget från gymnasiet uppmättes en andel om 41 procent som inom fyra år börjat på en högskoleutbildning.

De som utbildats på teknisk gren i gymnasiet fortsatte i stor omfattning med tekniskt eller naturvetenskapligt ämnesområde på högskolan.

TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas vilken verksamhet de unga vuxna hade tre och ett halvt år efter utbildning på teknisk gren. Endast en liten andel gjorde annat än arbetade eller studerade. För dem som är födda 1978 var andelen i arbete betydligt högre om man fått ett slutbetyg utan grundläggande behörighet från teknisk gren. Kvinnor återfanns i arbete i något mindre grad än män.

Andelen som bedrev studier var 28 procent av dem med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet för högskolestudier. De med grundläggande behörighet studerade i mycket stor omfattning. Drygt 53 procent bedrev endast studier och nästan hälften av de som hade ett arbete studerade också. Så gott som alla studerade på högskola eller universitet. Några könsskillnader förelåg inte.

Omvårdnadsprogrammet – OP

- Nära nog nio av tio som valde programmet var kvinnor
- Tre av tio erhöll inte slutbetyg
- Sex av tio arbetade tre år efter avslutad utbildning
- Sex av tio kvinnor och fem av tio män arbetade inom ett målyrke
- Vård- och omsorgsarbete var det vanligaste yrkesområdet
- Att kunna arbeta självständigt var den viktigaste färdigheten
- Fyra av tio började på komvux inom fyra år
- En av fem påbörjade högskolestudier inom fyra år

HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

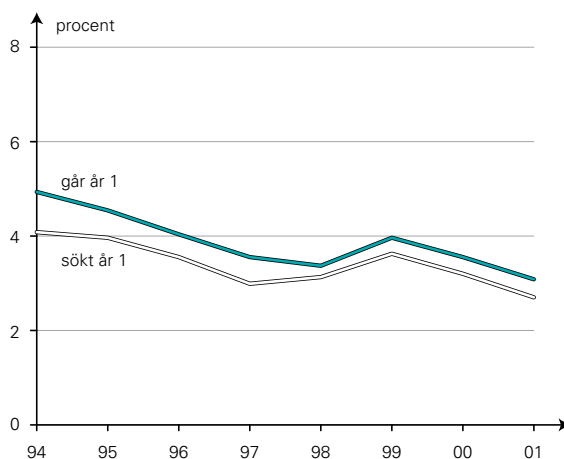
Intresset för omvårdnadsprogrammet har minskat betydligt de senaste åtta åren. År 1994 sökte 4 500 till programmet i första hand. År 2001 hade antalet sökande minskat till 2 900, en minskning med 35 procent. Även antalet som börjat omvårdnadsutbildning har minskat i motsvarande grad. År 2001 började 3 250 utbildningen (se figur 1).

Omvårdnadsprogrammet domineras av kvinnor. År 1994 var andelen kvinnor 85 procent. År 2001 uppgick andelen kvinnor bland eleverna i årskurs 1 till 87 procent. Omvårdnadsprogrammet var i början av 1990-talet i huvudsak en landstingskommunal utbildning. År 2001 fanns ingen landstingskola kvar med omvårdnadsutbildning. Antalet skolor som erbjuder utbildningen har genom åren förblivit i stort sett detsamma. Idag finns utbildningen på 136 skolor.

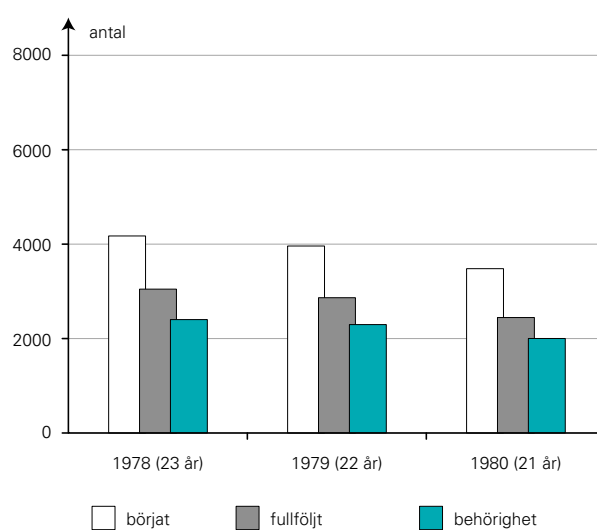
Tidigare fanns två nationella grenar på omvårdnadsprogrammet: omvårdnad respektive tandvård. Tandvårdsutbildning gavs på 6 skolor. Idag har programmet inga inriktningar.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

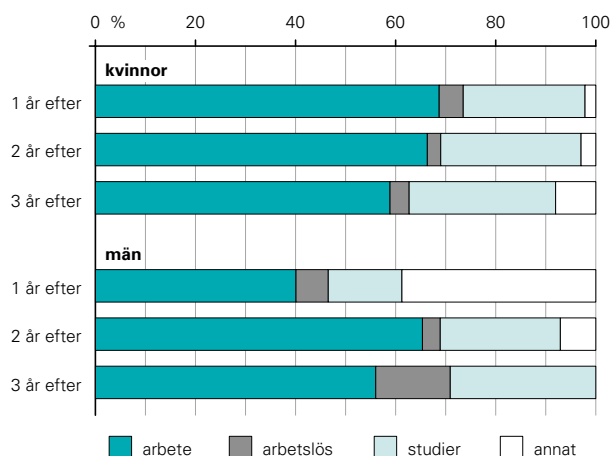
Även i de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 och 1980 har antalet som börjat studera på omvårdnadsprogrammet minskat (se figur 2). Andelen som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg har minskat något. För kullen födda 1978 var andelen med ett slutbetyg 73 procent. De som är två år yngre hade en andel om 71 procent. Kvinnorna erhöll slutbetyg i större utsträckning än männen. Andelen som erhöll ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har minskat bland männen. För 21-åringar uppmättes en andel med slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier om 44 procent för män och 59 procent för kvinnor.

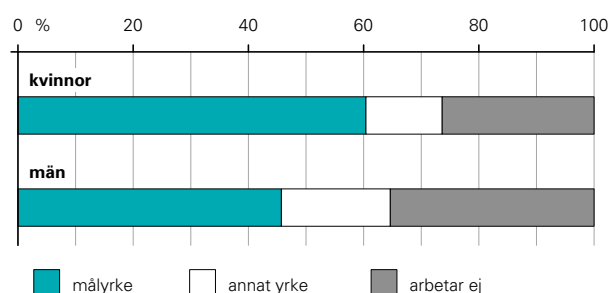
Figur OP1: Omvårdnadsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

Figur OP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

Figur OP3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på omvårdnadsprogrammet. Redovisning efter kön. Procent.

Figur OP4: Arbetsuppgifter tre år efter studier på omvårdnadsprogrammet, målyrke eller annat yrke. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Vård- och omsorgsarbete	83	69
Städare m.fl.	4	15
Kontors- o kundservicearbete	4	16
Annat yrkesområde	9	

Tabell OP: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut omvårdnadsprogrammet själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var på detta program likasom på andra program andelen förvärvsarbetande högre bland kvinnor än män på grund av värnplikten. Efter år 2 var männen uppe i samma andel förvärvsarbetande som kvinnor. Under det sista året i perioden hade andelen förvärvsarbetande sjunkit bland både män och kvinnor men av olika anledningar. Fler kvinnor gick över till annan verksamhet (t.ex. föräldraledighet) och fler studerade, drygt 20 procent. Bland männen motsvarade den minskade andelen förvärvsarbetande av en ungefär lika stor ökning av andelen som var arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder.

Alla som hade ett arbete, oavsett om det var den huvudsakliga verksamheten eller inte, fick tre år efter studierna på omvårdnadsprogrammet bedöma om arbetsuppgifterna hade med gymnasieutbildningen att göra eller inte.

Av figur 4 framgår att 61 procent av kvinnorna och 46 procent av männen ansåg att de hade arbetsuppgifter som stämde överens med omvårdnadsprogrammets utbildning.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Det var vanligare att män återfanns utanför de sektorer som utbildningen var inriktad mot. Både kvinnor och män från omvårdnadsprogrammet hade i stor utsträckning vård- och omsorgsarbeten. Åtta av tio kvinnor och sju av tio män arbetade inom denna sektor. Bland männen återfanns ganska många inom maskinoperatörs- och monteringsarbete. Kvinnornas övriga arbetsmarknad var mer utspridd över flera yrkesområden.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

I nedanstående figurer redovisas den bedömning de tidigare eleverna gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa. Figur 5A omfattar målyrken, dvs. yrken som svarade mot innehållet i omvårdnadsprogrammet, och 5B andra arbeten.

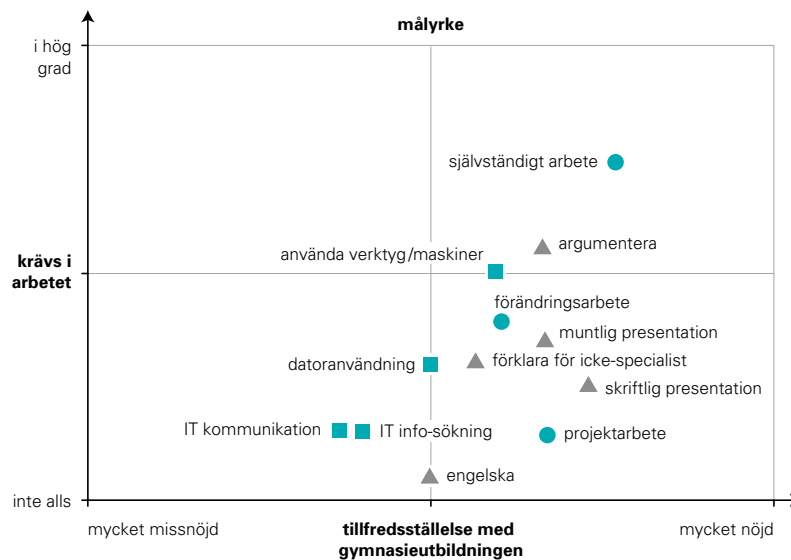
De som arbetade inom ett målyrke bedömde att arbetet i första hand ställde höga krav på självständighet. Andra krav som ställdes i ganska hög utsträckning var att kunna argumentera samt att använda verktyg och maskiner. De som arbetade i andra yrken bedömde också att

arbetet i ganska hög utsträckning ställde krav på självständighet samt på att använda verktyg och maskiner.

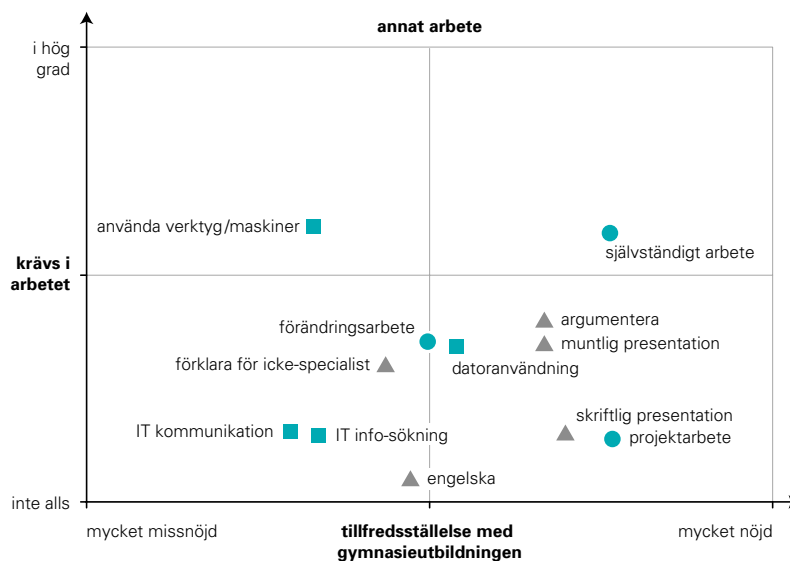
Samtliga var mycket nöjda med utbildningens förberedelse för självständigt arbete. Skolans utbildning i att använda maskiner var de med ett arbete inom ett målyrke ganska nöjda med, medan de med andra arbeten var missnöjda med detta.

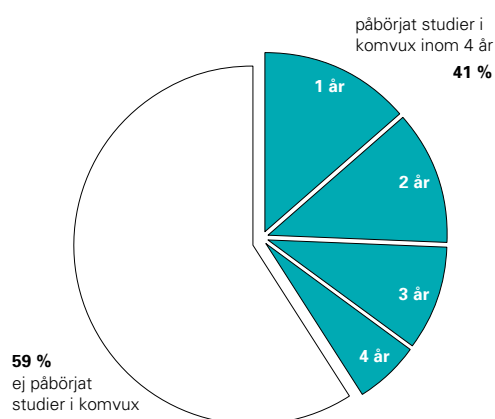
För båda grupperna efterfrågades engelska allra minst i arbetet. I sina arbeten hade också de unga vuxna även relativt små behov av IT-kunskap, ett område där de var missnöjda med skolans insatser.

Figur OP5A:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom utbildningens målyrken.

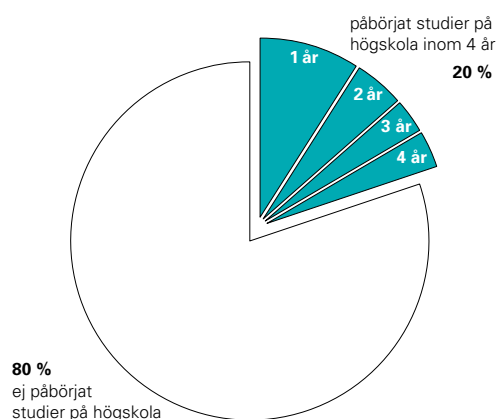

Figur OP5B:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete inom annat yrkesområde.

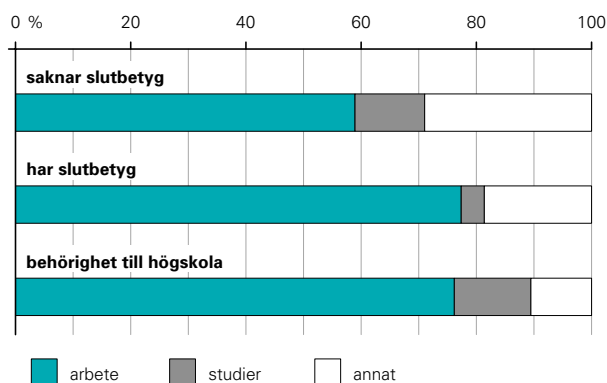

Figur OP6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur OP7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur OP8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

Många av de som studerat på omvårdnadsprogrammet fortsätter studera kort tid efter gymnasietiden. Bland de som är födda 1978 hade 41 procent påbörjade komvuxstudier inom 4 år efter gymnasiet (se figur 6).

STUDIER I KOMVUX:

Född	Påbörjat komvuxstudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	14%	26%	35%	41%
1979	12%	27%	36%	
1980	14%	27%		

Det var lika vanligt bland män som bland kvinnor att studera på komvux. Inom en fyraårsperiod efter normalt gymnasieavslut hade 42 procent av männen och 41 procent av kvinnorna börjat en komvuxutbildning. Personer som ej erhållit ett slutbetyg i gymnasiet fortsatte oftare till komvux än de som tagit ut ett slutbetyg.

Förhållandevis många fortsätter, kort tid efter gymnasieutbildning på omvårdnadsprogrammet, att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade 20 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7). Framförallt var det bland dem som fullföljt gymnasieutbildning och bland kvinnor som andelen i högskola var stor.

TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas den andel som hade ett arbete i november år 2000. För de som är födda 1978 var andelen i arbete betydligt högre om man gått färdigt sin omvårdnadsutbildning. De utan slutbetyg hade ungefär 20 procent lägre förvärvsfrekvens. Männen, oavsett ålder och studieresultat i gymnasiet, hade oftare ett arbete tre och ett halvt år efter gymnasietiden.

Andelen som bedrev studier var 12–13 procent, utom för dem med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet för högskolestudier. De utan slutbetyg eller med slutbetyg utan grundläggande behörighet studerade nästan uteslutande på komvux. De med ett slutbetyg innefattande behörighet studerade så gott som samtliga på högskola. I alla födelsekullarna uppmättes högre andel i studier för kvinnor än för män.

Samhällsvetenskapsprogrammet – SP

- Nästan två av tre som valde programmet var kvinnor
- Var sjätte erhöill inte slutbetyg
- Fyra av tio arbetade tre år efter avslutad utbildning
- Arbetade i många yrkesområden, bl a försäljning i detaljhandel samt vård- och omsorg
- Att kunna arbeta självständigt var den viktigaste färdigheten
- Mer än var fjärde började på komvux inom fyra år
- Sex av tio påbörjade högskolestudier inom fyra år

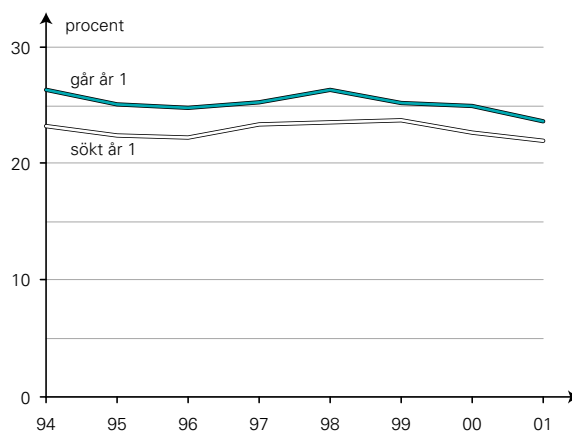
HUR MÅNGA VALDE PROGRAMMET?

Nästan var fjärde ungdom börjar idag en samhällsvetenskaplig utbildning på gymnasiet. Antalet personer som söker till samhällsvetenskapliga programmet har minskat något de senaste åren. År 1994 sökte 25 700 till programmet i första hand. År 2001 sökte nästan 23 600 utbildningen i första hand. Alla de undersökta åren har antalet som börjar på samhällsvetenskapliga programmet varit fler än de som sökt i första hand (se figur 1).

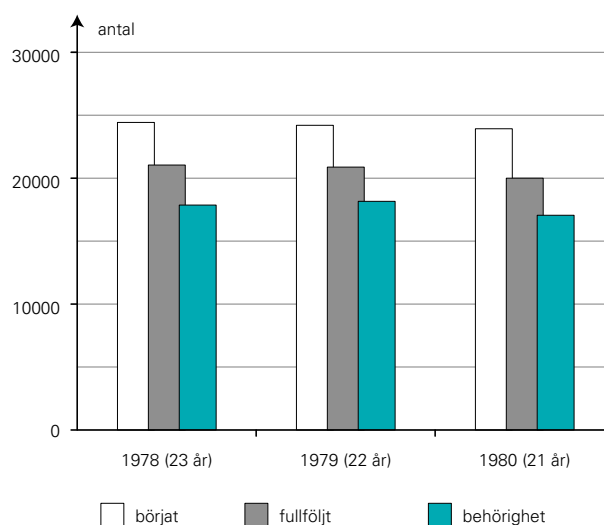
Studier i samhällsvetenskap domineras av kvinnor. År 1994 var andelen kvinnor på programmet 61 procent. År 2001 uppgick andelen kvinnor bland eleverna i årskurs 1 till 63 procent. Tidigare fanns tre nationella grenar på programmet: ekonomisk, humanistisk och samhällsvetenskaplig. Idag har samhällsvetarna fyra inriktningar att välja på: ekonomi, kultur, samhällsvetenskap samt språk. Samhällsvetenskap och ekonomi är de största.

HUR MÅNGA FULLFÖLJDE PROGRAMMET?

I de undersökta årskullarna födda 1978, 1979 och 1980 började omkring 24 000 att studera på samhällsvetenskapliga programmet (se figur 2). Andelen som har fullföljt utbildningen och fått slutbetyg är förhållandevis hög, men har sjunkit något. Män fullföljer inte lika ofta som kvinnor. För 21-åringar uppmättes en andel med slutbetyg till 81 procent för män och 86 procent för kvinnor. Även andelen som erhöill ett slutbetyg med grundläggande behörighet för högskolestudier har minskat något, särskilt bland männen. För 21-åringar uppmättes en andel med slutbetyg som gav behörighet till högskolestudier om 62 procent för män och 77 procent för kvinnor.

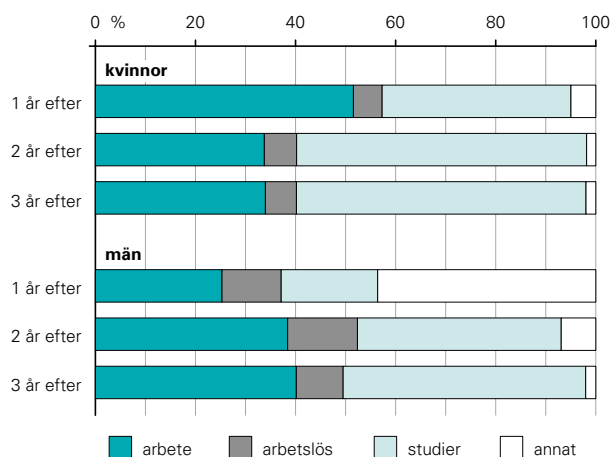

Figur SP1: Samhällsvetenskapsprogrammet år 1994–2001. Andel elever i år 1 och andel sökande i första hand till programmet. Procent.

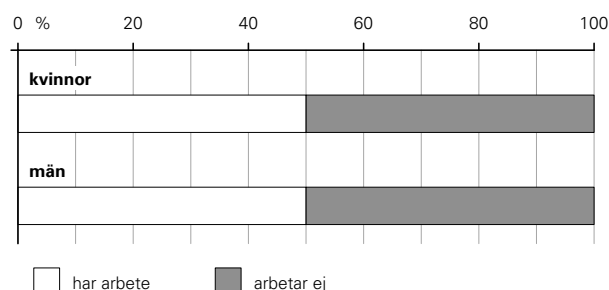

Figur SP2: Antal som börjat respektive fullföljt, med eller utan grundläggande högskolebehörighet. Redovisning för tre årskullar.

Samhällsvetenskap ekonomisk gren – SPEK

Figur SPEK3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på ekonomisk gren. Redovisning efter kön. Procent.

Figur SPEK4: Andel av de som tre år efter studier på ekonomisk gren, hade ett arbete, som huvudsyssla eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

Kvinnor %		Män %	
Försäljare, detaljhandel	20	Lager- o transportassistenter	18
Vård- och omsorgsarbete	13	Försäljare, detaljhandel	10
Storhushåll/restaurangarbete	8	Maskin- o monteringsarbete	8
Städare m.fl.	8	Kundinformatörer	8
Bokförings- o redovisningsassistenter	8	Kontorsarbete (övrigt)	8
Kontorsarbete (övrigt)	7	Datatekniker, systemerare, web-designer	8
Kundinformatörer	5	Idrottstränare m.fl.	6
Annat yrkesområde	31	Bokförings- o redovisningsassistenter	6
		Annat yrkesområde	28

Tabell SPEK: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut samhällsvetenskapsprogrammets ekonomiska gren själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Andelen förvärvsarbetande kvinnor var högst det första året efter gymnasiet. På grund av värnplikt arbetade inte så många män det första året men de två följande åren arbetade fler män än kvinnor. Framför allt kvinnorna studerade mycket, men det sista året studerade också nära hälften av männen.

De som studerat på samhällsvetenskap ekonomisk gren fick tre år efter studierna besvara frågan om de hade ett arbete. Arbetet kunde vara huvudsaklig verksamhet eller en bisyssla.

Av figur 4 framgår att hälften av både kvinnor och män hade arbete efter tre år.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Det var fler som ansåg att utbildningen inte var yrkesförberedande än som hade fått arbete inom ett yrkesområde som utbildningen var inriktad mot. Bland kvinnor var försäljare i detaljhandeln det vanligaste yrket. Bland män var lager- och transportassistent det vanligaste yrket. Spridningen av yrken var dock stor för både män och kvinnor.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

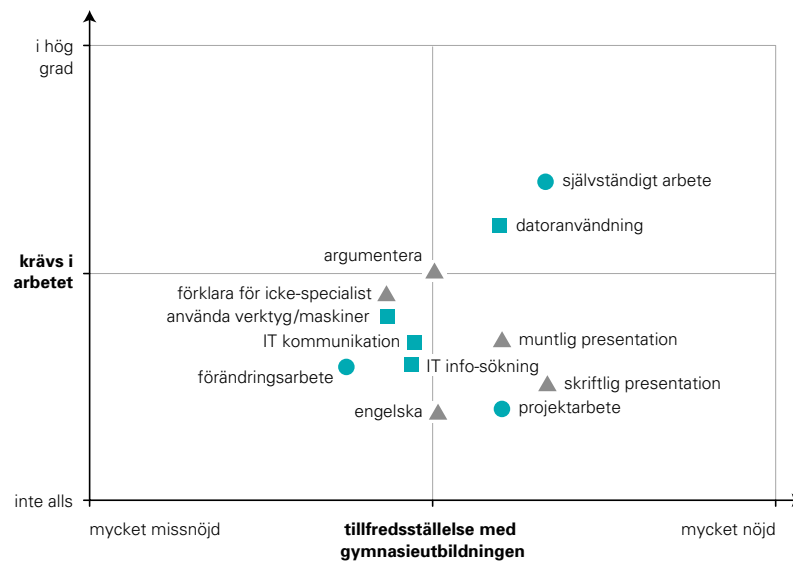
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det samhällsvetenskapliga programmens ekonomiska gren gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

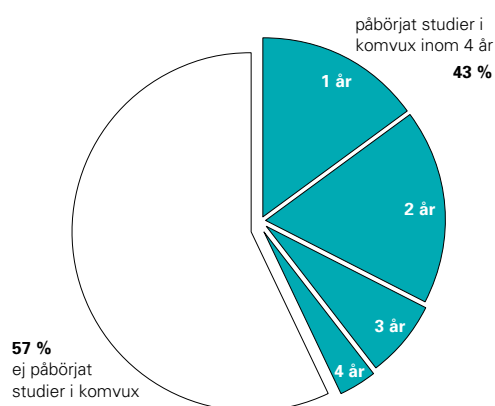
De unga vuxna skattade förmågan att arbeta självständigt som det högsta kravet i arbetet. I arbetet ingick även datoranvändning i ganska hög utsträckning. Det fanns dessutom behov av att kunna argumentera. De var i nöjda

med skolans förberedelse för ett självständigt arbete och ganska nöjda med utbildningen för att möta de övriga mer betydande kraven från arbetslivet. De var också nöjda med utbildningen i muntlig och skriftlig presentation även om de inte fick mycket användning av denna i sina arbeten.

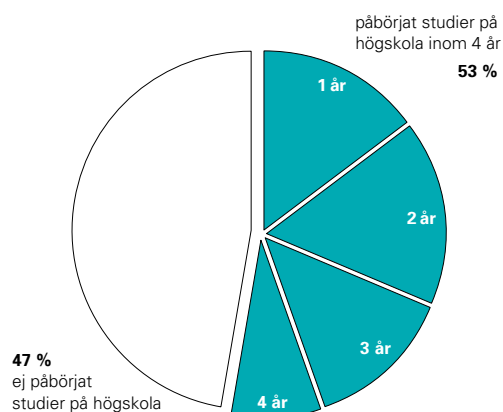
Engelska efterfrågades allra minst i arbetet. De unga vuxna hade också vissa behov av IT-kunskap, ett område där de inte var helt nöjda med skolans insatser.

Figur SPEK5:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete.

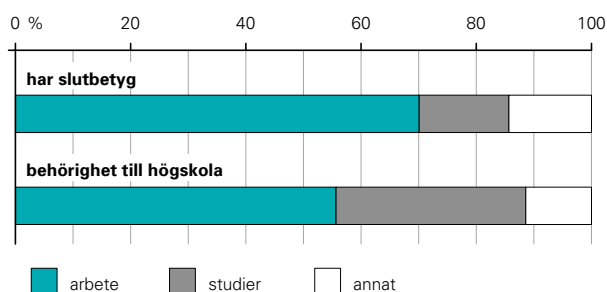

Figur SPEK6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur SPEK7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur SPEK8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

I ålderskullen födda 1978 hade knappt 7 000 personer erhållit ett slutförklarad behörighet från samhällsvetenskapliga programmens ekonomiska gren, lika många kvinnor som män. En stor andel, 43 procent, fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden (se figur 6). Bland dem som erhållit ett slutförklarad behörighet men saknade grundläggande behörighet för högskolestudier var fortsatta studier i komvux mycket vanligt, 52 procent av männen och 57 procent av kvinnorna.

Mer än hälften fortsätter kort tid efter gymnasieutbildning på ekonomisk gren att studera på högskola eller universitet. Av de som är födda 1978 hade 53 procent påbörjat högskolestudier inom en fyraårsperiod (se figur 7).

STUDIER I HÖGSKOLA:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	15%	31%	45%	53%
1979	15%	31%	45%	
1980	15%	33%		

Framförallt var det bland de som fullföljt gymnasieutbildning med slutförklarad behörighet innefattande grundläggande behörighet som andelen i högskola var stor, 59 procent. Övergångsfrekvensen till högskola var nära nog densamma för de studerade åldersgrupperna.

Både män och kvinnor som läst ekonomisk gren i gymnasiet väljer i första hand samhällsvetenskapligt ämnesområden på högskolor och universitet. Humaniora och för kvinnor undervisning var också vanliga ämnesområden.

TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas verksamhet tre och ett halvt år efter gymnasiet. I alla ålderskullar samvarierade vilken verksamhet man ägnade sig åt med studieresultatet i gymnasieskolan. De som fått ett slutförklarad behörighet utan grundläggande behörighet från ekonomisk gren hade i större utsträckning ett arbete. De med grundläggande behörighet studerade istället. Någon skillnad mellan könen förelåg inte.

För de som är födda 1978 och erhållit ett slutförklarad behörighet var 56 procent i arbete och 33 procent i studier. Så gott som alla dessa studerade på högskola eller universitet.

Samhällsvetenskap humanistisk gren – SPHU

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

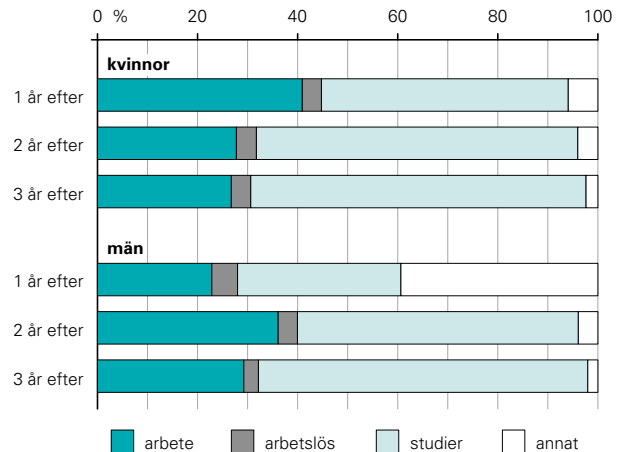
Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut samhällsvetenskapsprogrammets humanistiska gren själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Ett år efter gymnasieskolan var andelen förvärvsarbetande från detta program låg och så var det under hela perioden. Flest kvinnor arbetade det första året efter gymnasiet. Andelen arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder var ganska låg och förhållandevis konstant under perioden. Under åren närmast efter gymnasieskolan var studier den huvudsakliga verksamheten för de allra flesta.

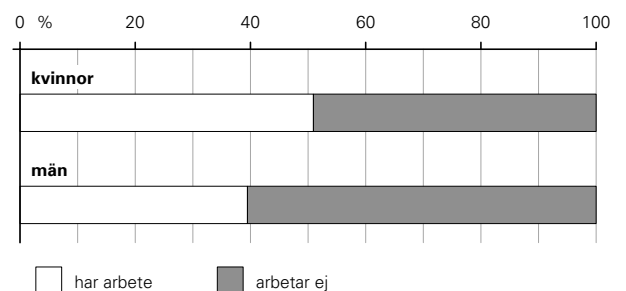
De som studerat på samhällsvetenskap humanistisk gren fick tre år efter studierna besvara frågan om de hade ett arbete. Arbetet kunde vara huvudsaklig verksamhet eller en bisyssla.

Av figur 4 framgår att 51 procent av kvinnorna och 39 procent av männen hade arbete efter tre år.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Samhällsvetenskapsprogrammets humanistiska gren är inte inriktad på något särskilt yrke och många arbetade vid sidan av sina studier. En stor grupp arbetade med vård- och omsorgsarbete. Uppdelningen för män är odetaljerad eftersom underlaget är så litet.

Figur SPHU3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på humanistisk gren. Redovisning efter kön. Procent.

Figur SPHU4: Andel av de som tre år efter studier på humanistisk gren, hade ett arbete, som huvudsyssla eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Vård- och omsorgsarbete	28	Kontorsarbete 15
Storhushåll/restaurangarbete	11	Vård- och omsorgsarbete 15
Försäljare, detaljhandel	9	Storhushåll/restaurangarbete 9
Kontorsarbete	7	Maskin- o monteringsarbete 9
Kassapersonal	7	Annat yrkesområde 52
Kundinformatörer	7	
Idrottstränare m.fl.	6	
Maskin- o monteringsarbete	6	
Annat yrkesområde	19	

Tabell SPHU: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

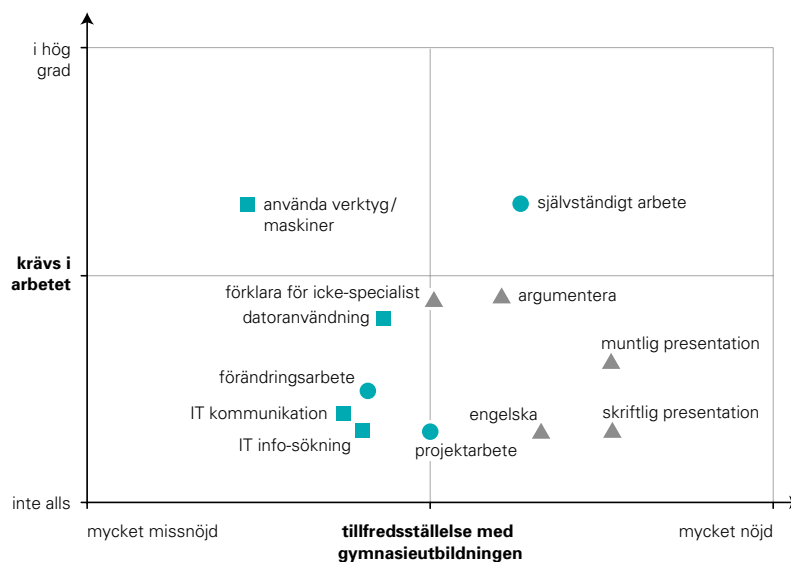
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det samhällsvetenskapliga programmet humanistiska gren gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

De unga vuxna skattade förmågan att arbeta självständigt samt att använda verktyg och maskiner som höga krav i arbetet. Att kunna argumentera och förklara för icke-specialist liksom att kunna använda dator hade de

också behov av. De unga vuxna som gått humanistisk gren var nöjda med utbildningen i självständigt arbete och i att argumentera. Däremot var de klart missnöjda med de förberedelser skolan gett för att använda verktyg och maskiner och något missnöjda med datoranvändningen.

Engelska, projektarbete samt IT-kunskap efterfrågades minst i arbetslivet. Med utbildningen i IT-kunskap var eleverna inte helt nöjda. Däremot var de nöjda med utbildningen i muntlig och skriftlig presentation, färdigheter som arbetslivet efterfrågade relativt begränsat.

Figur SPHU5:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

I årskullen födda 1978 hade drygt 2 300 personer erhållit ett slutbetyg från humanistisk gren på samhällsvetenskapliga programmet. Kvinnorna utgjorde mer än 90 procent av de utbildade. Fyra av tio fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden (se figur 6). Hög andel fortsatta studier i komvux uppmättes för de som saknade grundläggande behörighet för högskolestudier, 55 procent. Studier i komvux var vanligare för kvinnor än för män.

Drygt 70 procent fortsatte, kort tid efter gymnasieutbildning på humanistisk gren, att studera på högskola eller universitet (se figur 7).

STUDIER I HÖGSKOLA:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	29%	52%	64%	71%
1979	27%	51%	65%	
1980	27%	51%		

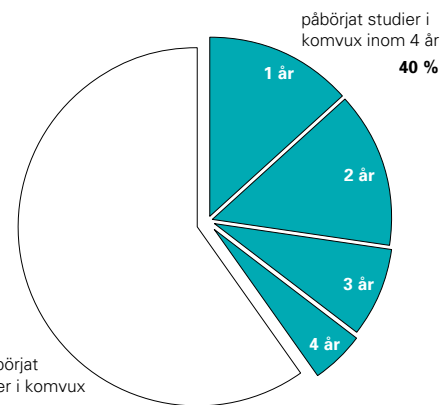
Framförallt var det bland de som fullföljt gymnasieutbildning med slutbetyg innefattande grundläggande behörighet som andelen i högskola var stor, 75 procent. Bland de som inte hade grundläggande behörighet i slutbetyget från gymnasiet uppmättes en andel om 34 procent som inom fyra år börjat på en högskoleutbildning.

De som utbildats på humanistisk gren i gymnasiet fortsatte i mycket stor omfattning med studier inom humaniora på högskolan. Ämnesområdena samhällsvetenskap och undervisning lockade också studerande från humanistisk gren.

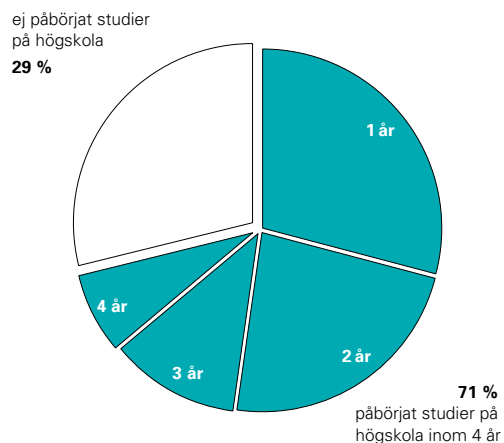
TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas vilken verksamhet de unga vuxna hade tre och ett halvt år efter utbildning på humanistisk gren. För dem som är födda 1978 var andelen i arbete högre om de fått ett slutbetyg utan grundläggande behörighet från gymnasiet.

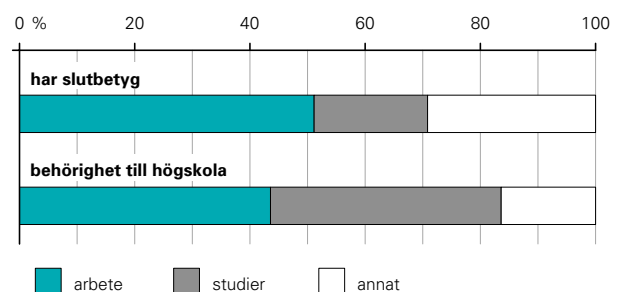
Andelen som bedrev studier var 20 procent för dem med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet för högskolestudier. De med grundläggande behörighet studerade i stor omfattning. Drygt 40 procent bedrev endast studier och var tredje som hade ett arbete studerade också. Så gott som alla studerade på högskola eller universitet.

Figur SPHU6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

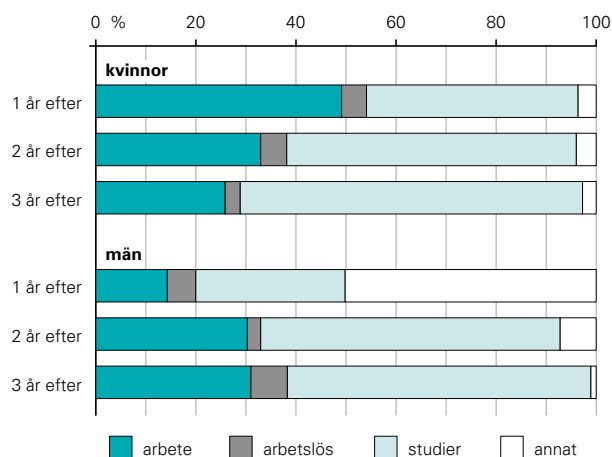

Figur SPHU7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

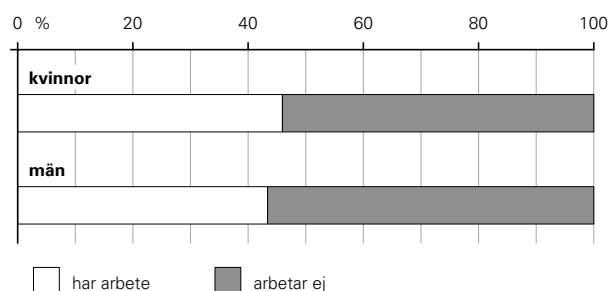

Figur SPHU8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

Samhällsvetenskap samhällsvetenskaplig gren – SPSA

Figur SPSA3: Huvudsaklig verksamhet åren efter studier på samhällsvetenskaplig gren. Redovisning efter kön. Procent.

Figur SPSA4: Andel av de som tre år efter studier på samhällsvetenskaplig gren, hade ett arbete, som huvudsyssla eller bisyssla. Redovisning efter kön. Procent.

	Kvinnor %	Män %
Vård- och omsorgsarbete	15	Kontorsarbete 19
Kassapersonal	15	Maskin- o monteringsarbete 12
Kontorsarbete	13	Vård- och omsorgsarbete 12
Storhushåll/restaurangarbete	11	Försäljare, detaljhandel 9
Kundinformatörer	9	Fordonsförare 6
Försäljare, detaljhandel	7	Annat yrkesområde 42
Städare m.fl.	6	
Annat yrkesområde	24	

Tabell SPSA: Vanligaste yrken tre år efter gymnasieutbildningen. Andel bland de som hade ett arbete. Redovisning efter kön. Procent.

HUR MÅNGA ARBETADE OCH MED VAD?

Figur 3 visar vad de unga vuxna som gått ut samhällsvetenskapsprogrammets samhällsvetenskapliga gren själva ansåg att de huvudsakligen gjorde 1, 2, resp. 3 år efter gymnasiestudierna, dvs. på våren 1998, 1999 resp. 2000.

Andelen förvärvsarbetande var ganska låg under perioden. Flest kvinnor arbetade ett år efter gymnasietiden medan få män arbetade då på grund av värnplikten. Andelen arbetslösa eller i arbetsmarknadsåtgärder var ganska låg och förhållandevis konstant under perioden.

De som studerat på samhällsvetenskap samhällsvetenskaplig gren fick tre år efter studierna besvara frågan om de hade ett arbete. Arbetet kunde vara huvudsaklig verksamhet eller en bisyssla.

Av figur 4 framgår att cirka 45 procent av båda könen hade ett arbete efter tre år.

Tabellen visar vilka yrken de unga vuxna hade om de tillhörde gruppen som hade arbete tre år efter gymnasieutbildningen. Samhällsvetenskapliga programmets samhällsvetenskapliga gren är inte inriktad på något särskilt yrke. Framför allt männen som arbetade fördelade sig på många yrken. Kvinnornas arbetsmarknad var något mer sammanhållen, men även den uppdelad på arbeten med stor skillnad på arbetsuppgifterna.

VAD BEHÖVDES I ARBETET OCH VAD HADE SKOLAN GETT – ENLIGT ELEVERNA?

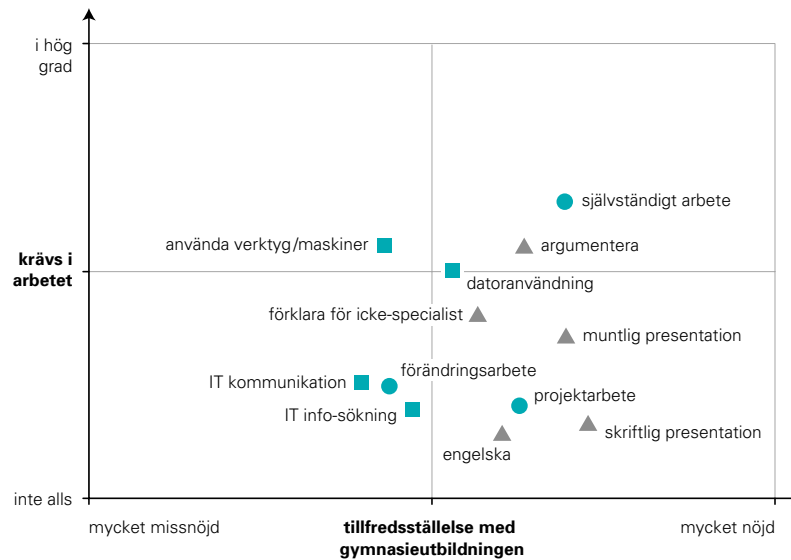
I nedanstående figur redovisas den bedömning de tidigare eleverna på det samhällsvetenskapliga programmet gjort av i hur hög grad deras arbete tre år efter gymnasieutbildningen krävde olika färdigheter. Här framgår också hur nöjda de var med skolans utbildning i dessa.

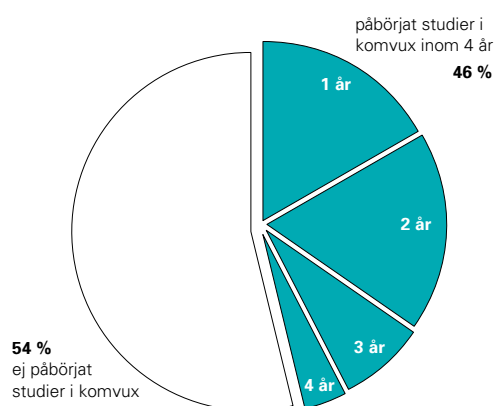
De unga vuxna bedömde förmågan att arbeta självständigt som det viktigaste kravet från arbetslivet. Andra krav från arbetslivet var att kunna argumentera samt att kunna använda verktyg/maskiner och datorer. De unga

vuxna som gått samhällsvetenskaplig gren var nöjda med utbildningen i självständigt arbete och i att argumentera. Däremot var de inte helt nöjda med de förberedelser skolan gett dem för att använda verktyg och maskiner.

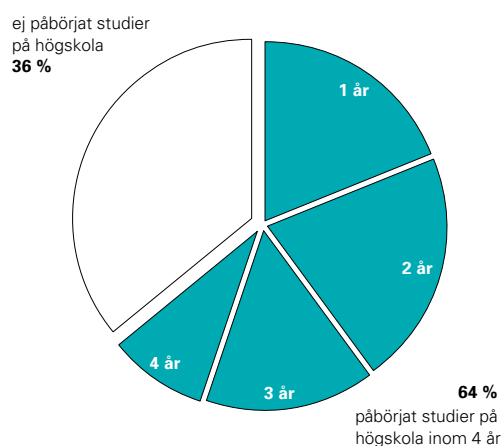
Engelska, projektarbete samt IT-kunskap efterfrågades nästan inte alls i arbetslivet. Med utbildningen i IT-kunskap var eleverna inte helt nöjda. Däremot var de nöjda med utbildningen i muntlig och skriftlig presentation, färdigheter som arbetslivet efterfrågade i begränsad omfattning.

Figur SPSA5:
Självskattning av krav och tillfredsställelse för de som har arbete.

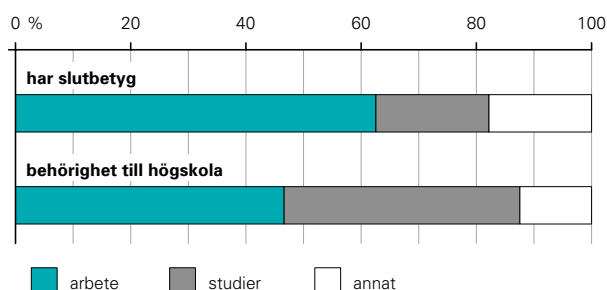

Figur SPSA6: Studier i komvux för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier i komvux. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur SPSA7: Studier på högskola för personer födda 1978. Andel personer som påbörjat studier på högskola. Redovisning efter antalet år som gått mellan gymnasieåldern och påbörjade studier. Procent.

Figur SPSA8: Verksamhet i november år 2000, 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola hösten år 2000. Redovisning efter studieresultat i gymnasieskolan. Procent.

STUDIER EFTER GYMNASIESKOLAN

I årskullen födda 1978 hade drygt 10 300 personer erhållit ett slutbetyg från samhällsvetenskaplig gren på samhällsvetenskapliga programmet. Kvinnorna utgjorde nästan två tredjedelar av de utbildade. Nästan hälften fortsatte studera på komvux kort tid efter gymnasietiden (se figur 6). Hög andel fortsatta studier i komvux uppmättes för dem som saknade grundläggande behörighet för högskolestudier, 61 procent. Studier i komvux var vanligare för kvinnor än för män.

Nära nog två av tre fortsätter, kort tid efter gymnasieutbildning på samhällsvetenskaplig gren, att studera på högskola eller universitet (se figur 7).

STUDIER I HÖGSKOLA:

Född	Påbörjat högskolestudier inom			
	<=1år	<=2år	<=3år	<=4år
1978	19%	40%	55%	64%
1979	20%	40%	56%	
1980	19%	41%		

Framförallt var det bland dem som fullföljt gymnasieutbildning med slutbetyg innefattande grundläggande behörighet som andelen i högskola var stor, 71 procent. Bland dem som inte hade grundläggande behörighet i slutbetyget från gymnasiet uppmättes en andel om 26 procent som inom fyra år börjat på en högskoleutbildning. Var tredje samhällsvetare som påbörjar högskoleutbildning hade kort tid dessförinnan också studerat i komvux.

De som utbildats på samhällsvetenskaplig gren i gymnasiet fortsatte i första hand med studier inom samhällsvetenskap på högskolan. Alla övriga ämnesområden lockade också samhällsvetarna.

TRE OCH ETT HALVT ÅR EFTER

I figur 8 redovisas vilken verksamhet de unga vuxna hade tre och ett halvt år efter utbildning på samhällsvetenskaplig gren. För de som är födda 1978 var andelen i arbete högre om man fått ett slutbetyg utan grundläggande behörighet från gymnasiet.

Andelen som bedrev studier var 20 procent för dem med ett slutbetyg utan grundläggande behörighet för högskolestudier. De med grundläggande behörighet studerade i stor omfattning. Drygt 40 procent bedrev endast studier och mer än var tredje som hade ett arbete studerade också. Så gott som alla studerade på högskola eller universitet.

Nyttan av gymnasiestudier för unga vuxna med begåvningshandikapp

Alla elever som fullgjort sin skolplikt i den obligatoriska sarskolan ska erbjudas fortsatt fyraarig utbildning i gymnasiesarskolan. Gymnasiesarskolan erbjuder utbildning på åtta nationella program. Därutöver finns specialutformade program och det individuella programmet som främst riktar sig till elever som inte kan följa utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program. Skolformen har, liksom övriga skolformer, i uppdrag att förbereda eleverna såväl för arbetslivet som för vidare studier.

I rikets gymnasiesarskolor studerade totalt 5 534 elever hösten 2001, vilket innebär en 50-procentig ökning av elevantalet jämfört med 1993. Av dessa var 60 procent män.

NYTTAN AV GYMNASIESTUDIER – EN ENKÄTUNDERSÖKNING

Hösten 2001 genomfördes en undersökning av hur unga vuxna (födda 1977) som tidigare gått i gymnasiesarskolan idag ser på gymnasiestiernas betydelse för dem. Fokus i undersökningen var kopplingen mellan gymnasiestudier och arbete/studier 3,5 alternativt 4,5 år efter avslutad skolgång, beroende på hur många år eleverna gått i den obligatoriska skolan. Ca 400 före detta elever i gymnasiesarskolan tillfrågades, av totalt drygt 550 i årskullen. Svarfrekvensen på enkäten som huvudsakligen insamlades via telefonintervju var ca 65 procent.

SAMMANFATTNING AV ENKÄTRESULTATEN

Ungdomarnas verksamhet hösten 2001

- 60 procent hade någon form av arbete och tolv procent var arbetslösa.
- en fjärdedel bedrev någon form av studier.
- högst andel arbete hade de som studerat på hotell-

och restaurangprogrammet – drygt 70 procent hade arbete och ca 80 procent av dessa ansåg att arbetet överensstämde med den utbildning gymnasiesarskolan gav.

Av ungdomarna ansåg

- en tredjedel att de skulle ha valt ett annat program idag.
- tre fjärdedelar att de idag klarar att läsa och förstå en svensk text bra.
- tre femtedelar att de hade fått lära sig mycket svenska i skolan.
- många att de fått svaga kunskaper i engelska i skolan.
- 40 procent att gymnasiestierna betytt mycket för de arbeten de haft.

UTBILDNINGEN I GYMNASIESÄRSKOLAN

Av tablan nedan framgår de undersökta gruppernas fördelning på program i gymnasiesarskolan.

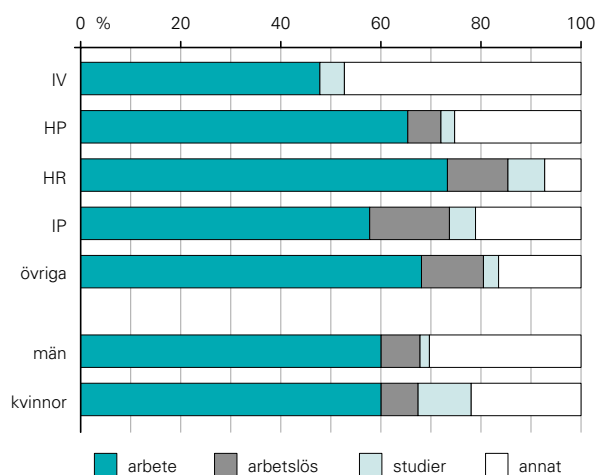
Program	Antal elever	Andel i %
Individuella programmet (IV)	196	36
Handel- och administration (HP)	50	9
Hotell- och restaurangprogrammet (HR)	77	14
Industriprogrammet (IP)	73	14
Övriga program (bl a specialutformade)	148	27
Totalt	544	100

När resultat från IV-programmet redovisas ingår såväl yrkesträning som verksamhetsträning. Till »Övriga program« räknas specialutformade samt övriga nationella program i gymnasiesarskolan.

Nästan nio av tio fullföljde sin utbildning i gymnasiesärskolan. De ungdomar som hade gått IV-programmet eller motsvarande hade lägst andel fullföljd utbildning, ca 80 procent. På IP fullföljde så många som 95 procent, på HP 86 och på HR-programmet 83 procent.

VERKSAMHET IDAG

En av frågorna i undersökningen gällde vad de vanligtvis gjorde på dagarna. Detta framgår av nedanstående figurer med fördelning dels på de olika programmen, dels på kön.

Figur GYSÄR1. Huvudsaklig verksamhet vid undersökningstillfället, ca 4 år efter avslutad gymnasieutbildning. Redovisning på program samt kön. Procent.

Av hela gruppen, såväl män som kvinnor, hade 60 procent en sysselsättning som de själva bedömde som ett arbete. Ett fåtal uppgav att de deltog i »Program/Aktivitet genom arbetsförmedlingen«; dessa redovisas i gruppen arbetslösa. En femtedel angav andra aktiviteter, vilket oftast innebär dagcenterverksamhet. I den gruppen redovisas också förtidspensionärer, en grupp som uppgår till 7 procent av samtliga.

Bland de som gått nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan hade mellan 55–70 procent ett arbete, högst andel för dem som gått hotell- och restaurangprogrammet. Bland de som gått IV-programmet finner man den lägsta andelen personer i arbete. Cirka hälften av dessa unga vuxna hade ett arbete. De som utbildats på individuella programmen finns idag hos olika typer av arbetsgivare; kommun eller landsting är vanligt, men också arbeten hos privata näringsidkare, såsom t.ex. i verkstäder och affärer. Så många som 40 procent av de unga vuxna som gått IV tillbringade sin dagtid på dagcenter eller i liknande verksamheter.

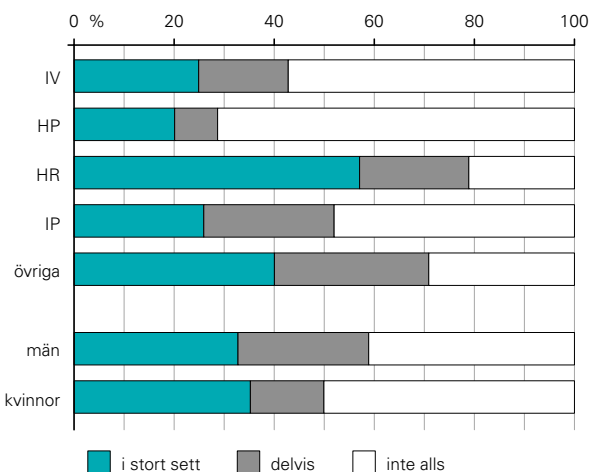
Totalt uppgav 12 procent av ungdomarna att de var

arbetslösa eller deltog i program genom arbetsförmedlingen. Arbetslösheten var högst bland elever som gått IP, 16 procent. Värt att notera är att uppgiften om arbetslöshet kan vara något underskattad. Bland dem som redovisade att de hade ett arbete kan t.ex. finnas personer som bedömde sin aktivitet genom arbetsförmedlingen som ett arbete. Som jämförelse kan nämnas att arbetslösheten (inkl i program genom arbetsförmedlingen) totalt sett för gruppen 18–24 år i november 2001 låg strax under 7 procent.

Fem procent av hela gruppen hade hösten 2001 studier som den vanligaste verksamheten. Av kvinnorna studerade 10 procent, medan endast ett par procent av männen studerade. Inräknas studier vid sidan om annan verksamhet var det nära 25 procent som studerade. Av alla som studerade var studier i Särvux vanligast, 13 procent i genomsnitt och var fjärde av dem som gått IV. Ett fåtal gick i kommunal vuxenutbildning, på folkhögskola, i personalutbildning eller genomförde annan utbildning.

ÖVERENSSTÄMMELSE ARBETE – GYMNASIEUTBILDNING

De ungdomar som hade arbete fick i undersökningen göra en bedömning av hur väl deras nuvarande arbetsuppgifter överensstämde med utbildningen i gymnasiesärskolan.

Figur GYSÄR2. Överensstämmelse mellan nuvarande arbetsuppgifter och utbildningen i gymnasiesärskolan. Redovisning efter program samt kön. Procent.

Drygt hälften av de tillfrågade ansåg att de hade jobb som i stort sett eller delvis överensstämde med studierna i gymnasiesärskolan. Det var fler kvinnor än män som ansåg att utbildningen inte alls överensstämde med nuvarande arbetsuppgifter. T ex ansåg ingen av kvinnorna

som gått IV att de hade ett arbete som överensstämde med utbildningen i gymnasiesärskolan.

Särskilt väl, till nära 80 procent, överensstämde däremot de nuvarande arbetsuppgifterna med gymnasieprogrammet för de ungdomar som gått hotell- och restaurangprogrammet. Dessa arbetade i bagerier, restaurangkök och kaféer. Bland de som gått HR fanns dock även de som hade anställning som lokalvårdare eller tog hand om djur.

Av de ungdomar som gått handels- och administrationsprogrammet hade många ett arbete som inte alls överensstämde med utbildningen i gymnasiesärskolan. Framför allt gällde detta för männen. Bland arbeten som inte överensstämde med HP-utbildningen kan nämnas köksarbete, arbete bland barn och gamla samt städarbete. Andra ungdomar hade arbeten som butiksbiträden och kontorsarbetare, arbeten som går i linje med deras utbildning.

Bland de som gått industriprogrammet och hade ett arbete hösten 2001 överensstämde inte arbetet med gymnasieutbildningen för mer än hälften av ungdomarna. Jobb som väl överensstämde med utbildningen var t.ex. blåstrare, pressarbetare, fastighetsskötare och operatörer. Som exempel på de mer frekventa jobben som inte direkt anknyter till utbildningen kan nämnas chaufför, djurskötare och telefonist.

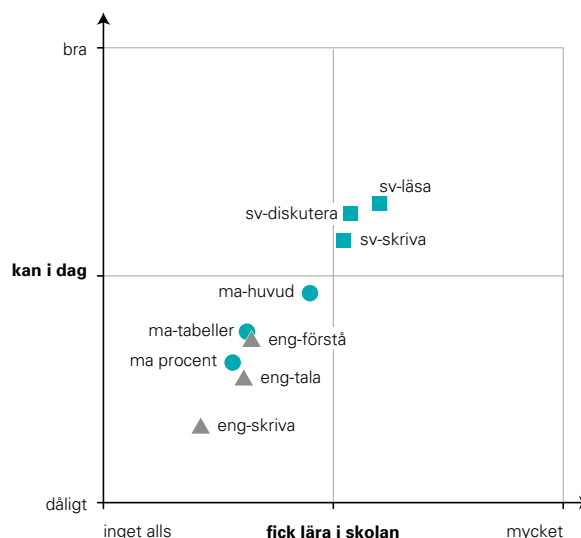
Av de ungdomar som gått handels- och administrationsprogrammet och idag har ett arbete som inte överensstämmer med gymnasieutbildningen har hälften sökt men inte fått något arbete inriktat mot gymnasieutbildningen. Industriutbildade unga vuxna i andra typer av jobb har däremot oftare själva önskat och sökt sig till andra arbetsuppgifter.

SKOLTID OCH VUXENLIV – NÅGRA JÄMFÖRELSER

För att få en bild av ungdomarnas bedömning av nyttan av sin gymnasietid tillfrågades de vad de klarar av idag av olika kunskapsområden inom ämnena svenska, matematik och engelska. De fick också svara på i vilken utsträckning de tycker att de fick lära sig dessa ämnen i gymnasiesärskolan. Frågorna besvarades enligt en tregradig skala.

Efterfrågade kunskapsområden:

Ämne	Områden		
Svenska	Läsa och förstå	Skriva en berättelse	Delta i en diskussion
Matematik	Huvudräkning	Tabeller och diagram	Procenträkning
Engelska	Tala	Förstå när någon talar	Skriva brev

Figur GYSÄR3. Självskattning av hur eleverna från gymnasiesärskolan klarar av svenska, engelska och matematik idag relaterat till hur mycket/litet de fick lära sig i gymnasiesärskolan

Figur 3 visar dels vad de unga vuxna ansåg att de kan idag inom de tre ämnena dels vad de tycker att de fick lära sig i gymnasiesärskolan inom dessa. Det finns ett klart samband; eleverna anser att de klarar av svenska relativt bra idag och att de i svenska fick lära sig relativt mycket under gymnasietiden. De olika områdena inom såväl matematik som engelska ligger sämre till, både vad gäller nuvarande kunskaper och skolans insatser.

Det fanns genomgående skillnader mellan programmen. Eleverna från handels- och administrationsprogrammet var de som tyckte att de hade fått lära sig allra mest, hotell- och restaurangprogrammet kom därefter medan det var färre ungdomar av dem som gått industriprogrammet som bedömde att de fått lära sig mycket i gymnasiesärskolan. Det var ingen större skillnad mellan män och kvinnor i bedömningen av dagens kunskaper kopplat till inläringen i gymnasiesärskolan.

Svenska. Undersökningen visar att de unga vuxna som gått utbildning vid en gymnasiesärskola för ca fyra år sedan tycker att de idag är ganska bra på att läsa, diskutera och skriva på svenska. Vilket program de än har gått ansåg de flesta att de fick lära sig mycket av svenskämnet olika delar. Cirka 60 procent av de svarande ansåg t ex att de fick lära sig mycket i läsning och i att förstå en text på svenska. Det är färre bland dem som gått HR och IV jämfört med övriga program, som ansåg att de är bra på att delta i en diskussion.

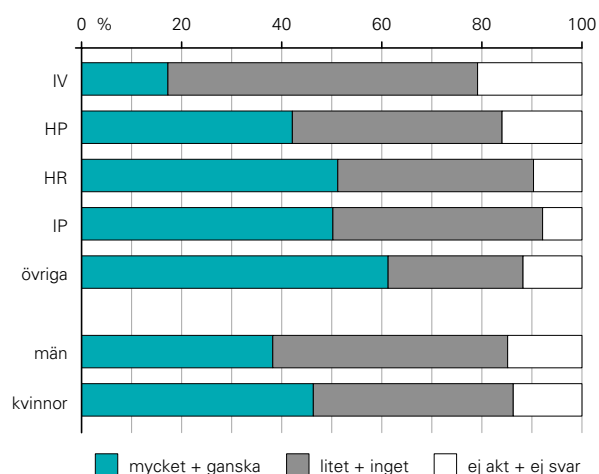
Matematik. Vad gäller matematik skiljer sig bedömningarna mera åt. Hälften av ungdomarna uppgav att de idag klarar huvudräkning bra, nära 40 procent att de kan för-

stå tabeller och diagram bra medan endast drygt 25 procent ansåg att de på ett bra sätt klarar av att räkna med procent. De unga vuxna ansåg också att undervisningen i skolan gav dem sämre hjälp i matematik än i svenska. Nästan 40 procent av alla bedömde att de fått lära sig mycket huvudräkning i gymnasieskolan och drygt 20 procent att de fått lära sig mycket inom området tabeller och diagram samt procenträkning. Bland IV-eleverna tyckte nästan alla att de inte lärde sig någon matematik i skolan.

Engelska. Svårast att klara är engelskan. Drygt var tredje ungdom ansåg att det går bra att förstå när någon talar engelska. En fjärdedel bedömde att de på ett bra sätt klarar att tala med någon på engelska. Att skriva brev på engelska är svårast. Bara 12 procent ansåg att de klarar detta bra. Eleverna från handels- och administrationsprogrammet ansåg i högre utsträckning än övriga att de klarar att tala och förstå engelska. Ungdomarna ansåg generellt att gymnasiet gett dem svaga kunskaper i engelska. En femtedel ansåg att de lärt sig väldigt mycket när det gäller att förstå när någon talar eller att själv tala engelska, medan endast 8 procent ansåg att de lärt sig skriva brev.

GYMNASIESTUDIERNAS BETYDELSE

Ungdomarna fick också en fråga om vad studierna i gymnasiesärskolan har betytt för dem i deras arbetsliv. De fick välja mellan alternativen »Väldigt mycket«, »Ganska mycket«, »Ganska lite«, »Inget alls« eller »Inte aktuellt.« Redovisningen bygger på svar från samtliga ungdomar. Det innebär att det för redovisningen nedan finns olika stora grupper för vilka frågan inte är relevant.

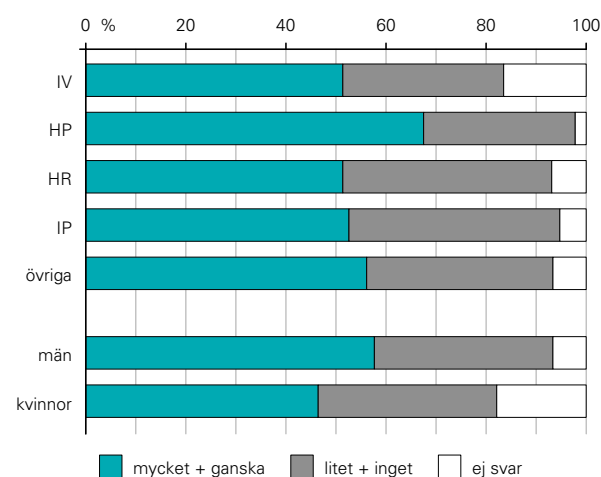
Figur GYSÄR4. Studiernas betydelse för arbetslivet för ungdomar från gymnasiesärskolan. Redovisning efter program samt kön. Procent.

I genomsnitt skattade 40 procent av alla att gymnasiesärskolan har betytt väldigt mycket/ganska mycket för deras

arbetsliv. De som har gått ett IV-program eller motsvarande skattade betydelsen av gymnasiestudier lägst av alla. Endast 16 procent av dem ansåg att gymnasiestudierna har betytt väldigt mycket/ganska mycket för deras arbeten. Så många som 26 procent ansåg att gymnasiestudierna inte har betytt något alls för arbetssituationen som vuxen.

Däremot bedömde ungefär 40 procent av de f.d. HP-eleverna att gymnasiestudierna har betytt väldigt mycket/ganska mycket för arbetslivet som vuxen, detta trots att många inte hade fått arbeten som stämde med gymnasiesärskolans utbildning. Motsvarande andel för HR och IP är nära 50 procent.

Betydligt mindre än för arbetslivet betyder gymnasiestudierna för studier efter gymnasietiden enligt ungdomarnas egen skattning. Ungefär 17 procent av de svarande uppgav att gymnasiestudierna har betytt väldigt mycket/ganska mycket för vuxenstudierna. Värt att notera är dock att det var ca 25 procent av samtliga som uppgav att de studerade i någon form.

Figur GYSÄR5. Studiernas betydelse för privatlivet för ungdomar från gymnasiesärskolan. Redovisning efter program samt kön. Procent.

För privatliv och fritid anser de unga vuxna att gymnasieskolan varit viktig (se figur 5). Skolan har betytt väldigt mycket/ganska mycket för drygt hälften av alla svarande. Detta gäller även för dem som har gått IV-programmet. Särskilt betydelsefulla har gymnasiestudierna varit för de före detta eleverna på HP. Nära 70 procent uppgav att gymnasiestudierna har betytt väldigt mycket/ganska mycket för deras privatliv och fritid.

Om ungdomarna hade haft möjlighet att välja ett annat gymnasieprogram idag skulle en dryg tredjedel, i genomsnitt för alla program, ha valt ett annat program. Mest missnöjda med sitt gymnasieprogram är de som gått IP. Ungefär 40 procent skulle ha valt ett annat program

idag. Mer nöjda är de som gått HP. Nästan 70 procent skulle inte välja något annat program idag.

HUR KAN GYMNASIESÄRSKOLAN FÖRBÄTTRAS?

I enkätsvaren fanns en del förslag på hur gymnasiesärskolan skulle kunna bli bättre. Flera förslag är likartade. Samtidigt är det påtagligt hur olika ungdomarna är som har gått i den här skolformen. Var och en kräver sin egen studiegång och alla vill och behöver få känna sig betydelsefulla.

- Flera av synpunkterna handlar om respekt och bemötande. Ungdomarna som gått gymnasiesärskola vill känna sig lika mycket värda som andra ungdomar:

»Att bli behandlad lika som vanliga gymnasiet. För vi är lika värda som vanliga gymnasieelever.«

»Att lärarna lyssnar mer när en elev mår dåligt eller blir mobbad.«

»Jag är född med Aspergers syndrom, vilket innebär att jag har koncentrations- och skrivsvårigheter. Jag önskar att lärarna kunde visa lite mera hänsyn till oss som har detta funktionshinder.«

»Mer allvar, inte så mycket pjosk och dalt.«

- Andra synpunkter handlar om ämnen, praktik och valfrihet:

»Att ta in ämnen som eleven har mer nytta av att ha i framtiden. Att som elev få välja vad man vill läsa. Valmöjlighet. Ville lära sig tyska men fick inte för läraren. Sa att han inte kunde. Trots att han ville.«

»Mer inriktat på baskunskaper i svenska och matte och klara sig i samhället. Höj ribban efter elevens möjligheter. Lågt ställda krav på eleverna.«

»Tjatade om samma saker igen och igen. Mer djupare undervisning.«

- Det handlar om gymnasiesärskolan överhuvudtaget också:

»Individualisering efter behov och intressen. Delaktighet och inflytande. Möjligheter att påverka utbildningen.«

»Mer extrahjälp. Mer personal. Fler specialutbildade pedagoger.«

»Ta bort namnet särskola/gymnasiesär.«

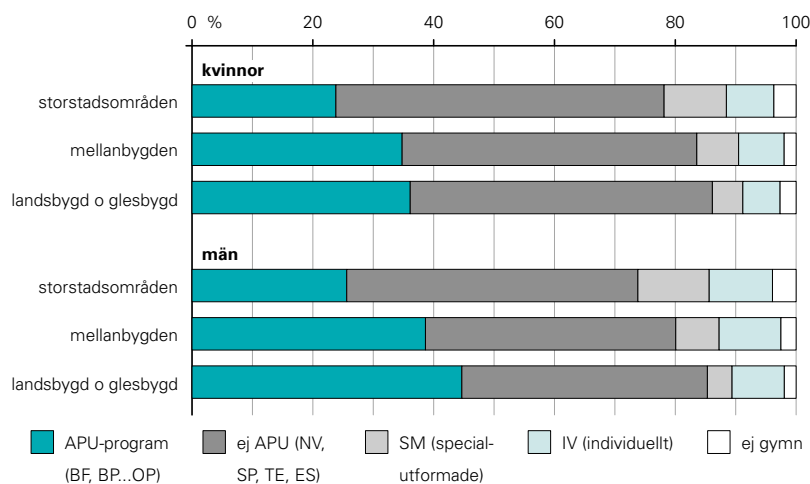
»Skolbalen existerar inte på gymnasiesärskolan idag.«

Sammanfattande diskussion och några framtidsfrågor

GYMNASIESKOLAN ALLTMER STUDIEFÖRBEREDANDE

Nästan alla ungdomar fortsätter idag att studera efter grundskolan. De flesta söker och börjar ett program med kraftig dominans av endera könet. Utvärderingen redovisar 19 olika gymnasieutbildningar och av dessa är det endast fem som kan sägas vara någorlunda jämställda. I 14 av utbildningarna var hösten 2001 könsfördelningen två till ett eller ännu skevare. Allt fler väljer program utan krav på APU, de studieförberedande programmen. Idag går mer än hälften av en årskull till dessa program. Framförallt är det unga kvinnor och de som bor i storstadsområdena som väljer dessa utbildningar. I kontrast till detta framstår unga män i glesbefolkade områden. Dessa väljer i stor utsträckning program med krav på APU (se figur A).

Figur A: Gymnasiestudier hösten 2001 för dem som slutade grundskolan våren 2001. Redovisning efter kön, H-region och typ av program. Procent.

De specialutformade programmen har ökat kraftigt och utgjorde hösten 2001 cirka 8 procent av gymnasieskolans volym. Dessa program har ofta en kärna av ett nationellt program. Av dem som hösten 2001 gick ett specialutformat program hade var fjärde elev en kärna från ett yrkesprogram. Hälften gick ett program där kärnan var ett nationellt program, utan krav på APU. Ytterligare knappt en procent av eleverna började hösten 2001 international baccalaureate (IB) en utbildning som närmast kan jämföras med de studieförberedande programmen.

Om hänsyn tas till ovanstående är ökningen av de studieförberedande pro-

grammen ännu större. Snart nog 60 procent av en årskull kommer att påbörja ett gymnasieprogram som inte har krav på APU. En fråga som infinner sig är: Håller gymnasieskolan på att överlämna yrkesutbildningen till arbetslivet och den eftergymnasiala utbildningen och är detta en önskvärd utveckling?

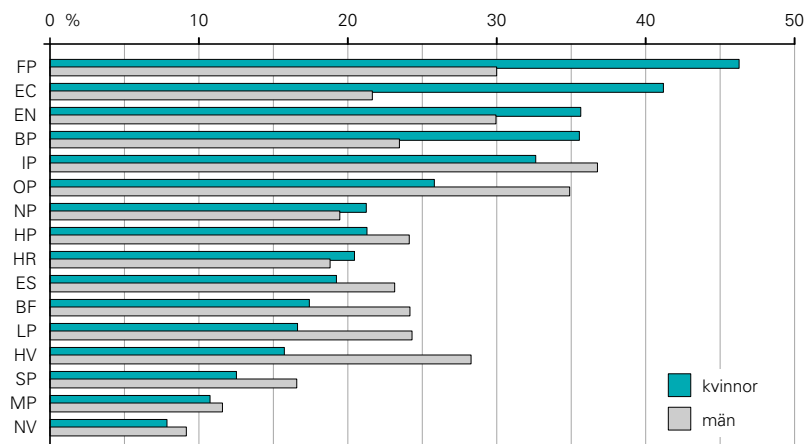
MÅNGA FÅR INTE ETT SLUTBETYG

Utvärderingen av de tre årskullarna, personer födda 1978, 1979 och 1980, visar att allt fler avslutade sin gymnasieutbildning utan att erhålla ett slutbetyg. Ungefär var fjärde ung vuxen erhöll inte ett slutbetyg inom fem år. Även andelen som erhöll ett slutbetyg utan att uppnå den grundläggande behörigheten till högskolestudier ökade. Cirka 60 procent av de som påbörjade en gymnasieutbildning nådde grundläggande högskolebehörighet. Avbrotten skedde i regel sent under skoltiden, oftast under det tredje gymnasieåret. Tendensen är densamma för samtliga nationella och specialutformade program. Hur sent under det tredje året visar inte vår undersökning, men erfarenhetsmässigt vet vi att de flesta avbrotten sker sent under vårterminen, oftast i anslutning till läsårets slut. Det handlar oftast om elever som efter tre eller fyra år slutar sitt program med ett samlat betygsdokument, eftersom de inte fått betyg på alla kurser som ingått i deras studieväg.

Avbrottsfrekvensen varierar mellan programmen. På NV och på specialutformade program, av vilka många har NV-inriktning, avbröt ungefär var tionde elev. På IP och FP avbröt var tredje. På flertalet program ligger avbrottsfrekvensen mellan 20 och 25 procent. Det finns ett klart samband mellan avbrottsfrekvensen och det genomsnittliga betygsmedelvärdet från grundskolan som sökande till ett visst program hade. NV hade t.ex. högst intagningspoäng och lägst avbrottsfrekvens, medan FP och IP var de program som hade högst avbrottsfrekvens och lägst intagningspoäng.

Kvinnorna hade bättre studieresultat än männen i alla de årskullar vi undersökt. Bland dem som börjat en gymnasieutbildning i kullen födda 1980 var andelen med slutbetyg från gymnasiet inom fem år 72 procent för män respektive 78 procent för kvinnor.

Det innebär särskilda svårigheter att tillhöra minoritetskönet på ett könssegrerat program. Utvärderingen visar att avbrottsfrekvensen för det underrepresenterade könet var väsentligt större än för det dominerande könet. Figur B visar att kvinnor inte erhöll slutbetyg i samma utsträckning som män från fordons-, el-, energi och byggprogrammen. Män hade motsvarande sämre resultat från de kvinnodominerade programmen omvårdnad, hantverk samt barn- och fritid.

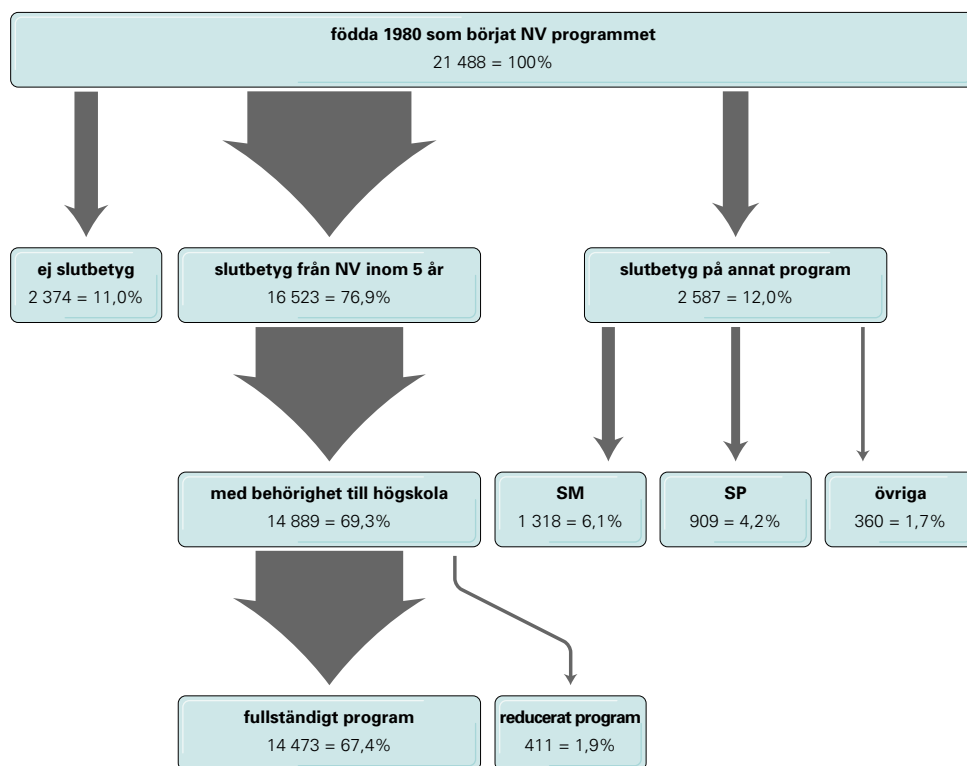

Figur B: Elever utan slutbetyg. Redovisning för kullen födda 1978 efter program och kön. Procent.

I vår utvärdering har vi utgått från det program personen hade slutbetyg ifrån. Saknades slutbetyg har vi istället valt att redovisa personen på det program som man först började på. Byte av program inom gymnasieskolan skymms på detta vis. Av figur B framgår att det naturvetenskapliga programmet hade minsta andelen avbrott. Det är emellertid en sanning som behöver modifieras. Bilden blir fullständigare och sannare om man tar hänsyn till att en icke obetydlig andel av de som började NV-programmet valde att byta till ett annat program och där slutföra sin gymnasieutbildning.

Andelen avbrott för årskullen födda 1980 redovisas i rapporten uppgå till 12 procent (se figur NV₂, sid 78). I figur C framgår att 77 procent av de som började naturvetenskaplig utbildning kom ut med ett slutbetyg från NV inom en 5-årsperiod. 69 procent av studiekullen erhöll ett slutbetyg med grundläggande behörighet till högskolestudier. Endast 67 procent avslutade den naturvetenskapliga utbildningen med fullständigt program och grundläggande behörighet. Många bytte till andra program och fick istället slutbetyg från dessa. Ett fåtal från andra program byter också till NV och får slutbetyg därifrån. Som utvärderingen är gjord bidrar dessa inbytare till att ge naturvetenskapsprogrammet en låg andel avbrott. Genomströmningen minskar ytterligare ett par procentenheter om hänsyn tas till de som valt att reducera antalet kurser.

Figur C:
Flödesschema för studerande på naturvetenskapliga programmet. Redovisning för årskullen födda 1980. Antal och procent.

Motsvarande resonemang kan föras om det individuella programmet (IV). Utvärderingen redovisar inte resultat för denna utbildning, främst därför att ett av programmets mål är att eleverna ska gå över till andra program. I de födelsekullar som vi undersökt hade 6 procent, samma andel i alla tre kullarna, börjat sin gymnasieutbildning med studier på ett individuellt program. Nära nog två tredjedelar böt till ett nationellt eller specialutformat program

och hälften av dessa erhöll ett slutbetyg från gymnasieskolan. Efter det att grundskolan infört ett nytt betygssystem och behörighetskrav började gälla för gymnasiestudier, år 1998, har andelen elever som börjar gymnasiestudierna med IV-programmet ökat. Knappt 9 procent av en kull elever från grundskolan går till IV. Andelen som byter till andra program har minskat till cirka hälften. Troligen kommer framtiden också att utvisa att en mindre andel än tidigare erhåller ett slutbetyg.

En bearbetning av material ur Skolverkets uppföljningssystem visar att det finns stora skillnader mellan kommuner när det gäller avbrott. De i detta avseende framgångsrikaste kommunerna hade en avbrottsfrekvens mellan läsåren 2000 och 2001 på cirka 10 procent. De sämsta redovisar en avbrottsfrekvens om cirka 50 procent. Vissa av dessa skillnader kan förklaras av speciella omständigheter i en del kommuner, men skillnaderna är så stora att de också måste bero på att kommunerna i olika grad ger eleverna förutsättningar att nå gymnasieskolans mål.

MÅLYRKE — ANDRA ARBETSUPPGIFTER, LIKA VANLIGT

Vi har tidigare i rapporten konstaterat att nästan samtliga tonåringar gick i skolan till det år de fyllde 19. Men tre år efter gymnasieutbildningen såg de unga vuxnas tillvaro mycket olika ut beroende på vilket program de hade gått. Könstillhörighet påverkade också i hög grad vilken verksamhet man ägnade sig åt.

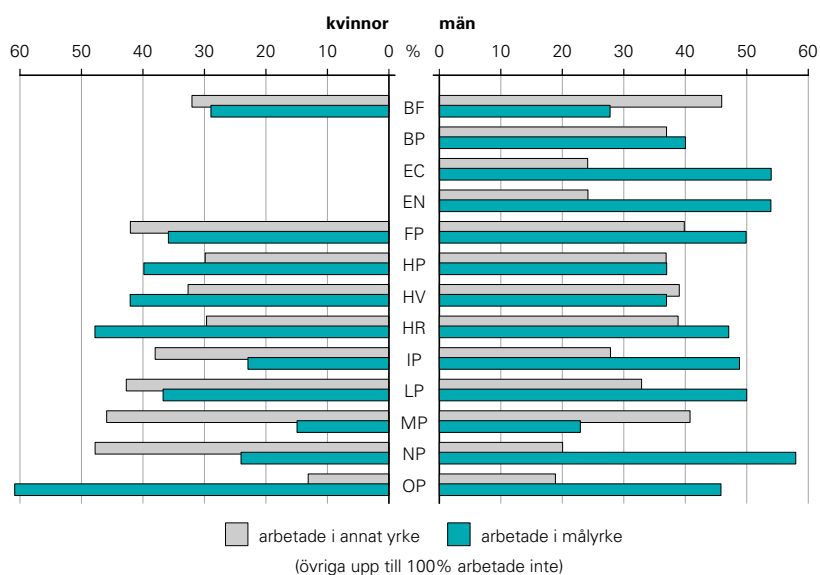
Det var framför allt de som gått yrkesinriktade program som arbetade tre år efter gymnasieskolan. Männen arbetade i högre utsträckning än kvinnorna. Av männen som fullföljt fordonsprogrammet arbetade nästan 90 procent. I ytterligare sex program redovisades fler än tre av fyra män i arbete. Den högsta andelen kvinnor i arbete återfanns från programmen fordon och livsmedel, båda med drygt 70 procent.

En motsatt bild fanns för de unga vuxna som kom från de studieförberedande programmen. De som kom från det naturvetenskapliga programmet hade arbete som huvudsaklig verksamhet i mycket begränsad utsträckning, endast omkring 20 procent. De som fullföljt samhällsvetenskapliga programmet arbetade i något högre utsträckning, 26–40 procent, beroende på vilken gren man utbildats på. En stor andel studerade av dessa unga vuxna. Omkring 80 procent av såväl männen som kvinnorna som fullföljt naturvetenskapligt program studerade tre år efter att de lämnat gymnasiet. Motsvarande andel för dem som gått det samhällsvetenskapliga programmet var lägre. Lägst, knappt 50 procent, var andelen för de män som gått ekonomisk gren.

Arbetslösheten varierade mellan de olika programmen. Högst andel arbetslösa fanns bland några grupper, män och kvinnor, som gjort otraditionella val till gymnasiet. Allra högst, över 20 procent, var arbetslösheten för kvinnor som fullföljt industriprogrammet tätt följda av de kvinnor som gått fordons- eller naturbruksprogrammet. Bland männen var arbetslösheten högst för de män som fullföljt omvårdnadsprogrammet, 15 procent. Lägst arbetslöshet uppmättes för de som gått studieförberedande program; av dem som gått NV var 2–4 procent arbetslösa och av dem som gått SP 5–9 procent.

I den tidigare redovisningen framgår att de tillfrågade fått uppgifter om de arbetade inom vad de själva bedömde som ett målyrke, dvs om man hade arbetsuppgifter som stämde med gymnasieutbildningens inriktning. Frågan ställdes inte till dem som gått studieförberedande program. I figur D redovisas därför endast program med krav på APU.

Figur D: Arbetsuppgifter tre år efter gymnasieskolan. Andel i målyrke respektive i annat yrke. Redovisning för program med krav på APU. Procent.

I genomsnitt bedömde drygt 40 procent av dem som fullföljt ett APU-program att de arbetade inom ett målyrke för sin gymnasieutbildning. Variationerna var stora mellan de olika programmen. Högst andel i målyrke, drygt 60 procent, uppgav kvinnorna från omvårdnadsprogrammet. Då alla inte var i arbete motsvarade detta 80 procent av de sysselsatta. Bland männen arbetade nära 60 procent av dem som gått naturbruksprogrammet i ett målyrke. För männen fanns flera program energi-, el-, livsmedels-, fordons och industriprogrammet där omkring 50 procent av samtliga som fullföljt utbildningen bedömde att de hade ett arbete inom ett målyrke. Män från dessa program arbetade i stor utsträckning, vilket gjorde att många dessutom återfanns i andra arbetsuppgifter än de som tillhörde målyrkena. Omkring 40 procent av de som gått fordonsprogrammet uppgav t.ex. att de arbetade i andra yrken än målyrken.

Av de kvinnor som slutfört industriprogrammet ansåg drygt 20 procent av samtliga att de arbetade inom ett målyrke, medan ca 40 procent hade andra arbeten. Även kvinnorna med utbildning från naturbruksprogrammet arbetade i begränsad utsträckning inom målyrken, knappt 25 procent. Dessa kvinnor hade istället arbetsuppgifter inom vård- och omsorg, på kontor eller arbetade som försäljare. En slutsats är att framför allt kvinnor som valt otraditionellt till gymnasieskolan i stor utsträckning arbetade inom andra yrken än målyrken.

Fyra gymnasieprogram uppvisade något av ett mellanläge. Dessa var barn- och fritids-, handels- och administrations-, hotell- och restaurang- samt hantverksprogrammen. Unga vuxna som utbildats på dessa program uppgav i stort sett lika ofta att de hade ett målyrke som att de hade andra arbetsuppgifter. Någon markant könsskillnad kan inte heller urskiljas.

Medieprogrammet intog något av en särställning. Såväl män som kvinnor arbetade i hög utsträckning inom andra yrken än målyrken. Nästan 50 procent av de kvinnor som arbetade fanns inom traditionella kvinnoyrken, vård- och omsorgsarbete, detaljhandel eller kontorsarbete. Motsvarande andel var för männen omkring 35 procent. Ungefär 25 procent av de sysselsatta männen arbetade som datatekniker, systemerare och webbdesigner. Dessa arbetsuppgifter hade endast 7 procent av de sysselsatta kvinnorna.

Orsakerna till att unga vuxna inte arbetade inom ett målyrke kan naturligtvis variera. Kanske fick man inte ett arbete inom detta område eller också hade man tänkt om och ville arbeta med något annat. Kvar står dock det faktum att det var

en betydligt mindre andel av kvinnor och män som valt otraditionella program i gymnasieskolan som arbetade inom ett målyrke.

BRA FÖRBEREDELSE FÖR ARBETSLIVET

I redovisningen av de olika programmen presenteras de unga vuxnas syn på vilka färdighetskrav som ställdes i arbetet och i vilken utsträckning man ansåg att utbildningen i gymnasieskolan gett tillfredsställande färdighet. Svaren gav en positiv bild av gymnasieskolan. I de färdigheter där kraven var stora i arbetslivet var också de före detta eleverna i allmänhet ganska nöjda eller mycket nöjda med den utbildning de fått i gymnasieskolan. Även i övrigt var man relativt nöjd med den utbildning man fått i gymnasieskolan.

Den bild som gavs av arbetslivets krav var mycket entydig. Att kunna arbeta självständigt var den färdighet som genomgående framhölls som viktigast. Detta gällde oberoende av vilka arbetsuppgifter man hade och för alla gymnasieprogrammen. För dem som arbetade inom ett målyrke ställdes därutöver också höga krav på att kunna använda verktyg/maskiner. Utvärderingen visar att de unga vuxna genomgående var mycket nöjda med den utbildning de fått i denna färdighet under gymnasietiden. Exempel på färdigheter som arbetslivet hittills inte ställt några högre krav på var att formulera sig muntligt eller skriftligt. I dessa färdigheter var de unga vuxna trots allt ganska nöjda med hur skolan förberett dem.

De flesta ansåg att arbetet inte ställde några krav på IT-sökning/kommunikation. Ett undantag utgjorde de som gått medieprogrammet och i viss mån de som gått handels- och administrationsprogrammet. Speciellt de som gått dessa program och som arbetade inom ett målyrke, ansåg sig behöva dessa färdigheter i relativt hög grad och var ganska nöjda med den utbildning de fått. Bland dem som inte direkt såg några behov i arbetet av IT-färdigheter varierade uppfattningen om utbildningens värde. Ganska missnöjda med IT-utbildningen var i allmänhet de som gått ett program med krav på APU.

Merparten uppgav att arbetet ställde mycket låga krav på färdighet i engelska. De som gått estetiskt, naturvetenskapligt eller samhällsvetenskapligt program upplevde dock något högre krav. I allmänhet var man varken särskilt nöjd eller missnöjd med utbildningen i engelska. Möjligen berodde resultatet på att de flesta inte ansåg sig möta några krav i sina nuvarande arbeten.

En fråga man kan ställa sig är: Varför utnyttjar inte arbetslivet de färdigheter som de unga vuxna har? Lär skolan ut fel färdigheter? Viktigt att hålla i minne vid tolkningen av utvärderingens resultat är att de unga vuxna bara befann sig i början av sin yrkeskarriär vid undersökningstillfället. Kraven i arbetslivet kommer sannolikt att förändras framöver.

Av de unga vuxna som studerat på gymnasiesärskolan hade cirka 60 procent ett arbete tre till fyra år efter skoltiden. Högst andel arbete hade de som gått hotell- och restaurangprogrammet. En fjärdedel bedrev någon form av studier och ungefär 12 procent var arbetslösa. Flertalet av de unga vuxna tyckte att gymnasiesärskolan gett dem en bra grund i att läsa och förstå svenska. Däremot tyckte de att de inte fått lära sig särskilt mycket i matematik och engelska. Synpunkter som kom in i samband med utvärderingen var att skolan borde förändra sitt bemötande och visa större respekt. Flera framförde önskemål om ökade möjligheter att påverka utbildningen och att skolan kunde öka sina färdighetskrav på eleverna.

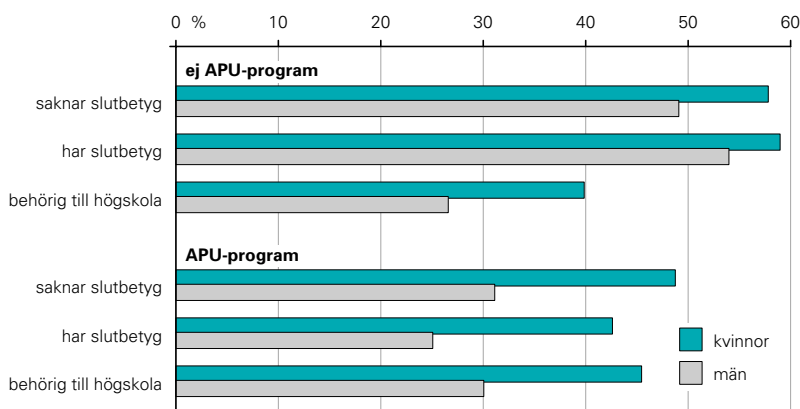
KOMVUX ALLT VANLIGARE

Antalet unga som studerar i kommunal vuxenutbildning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet. Läsåret 1995/96 fanns 60 300 studerande yngre än 25 år. Läsåret 2000/01 hade antalet unga i komvux ökat till 80 200. Så gott som hela ökningen om 20 000 elever återfanns i studier på gymnasiekurser inom komvux. Denna volymökning har skett under det att staten tillfört vuxenutbildningen mer resurser genom Kunskapslyftet.

I de årskullar vi undersökt hade 13 procent påbörjat en komvux-utbildning året efter gymnasietiden. Lika stor andel påbörjade studier andra året efter gymnasiet. I årskullen födda 1978 hade 37 600 påbörjat komvux-studier inom 4 år efter gymnasietiden, dvs. cirka 38 procent. Det finns flera orsaker till att unga studerar på komvux. En orsak är önskan att läsa in kurser som man saknar betyg i eller fått underkänt i från gymnasieskolan. Andra skäl är att skaffa behörighet för högskolestudier, förbättra betygen (konkurrenskomplettera) samt läsa kurser eller hela utbildningar som har med förändrade intressen och lokal arbetsmarknad att göra. Ytterligare en anledning kan vara att man vill validera sina kunskaper och få ett betyg.

De som avslutat gymnasieutbildning utan att erhålla ett slutbetyg återfanns oftare i kommunal vuxenutbildning än de med slutbetyg. Kvinnor var också överrepresenterade i komvux. Skillnader fanns också beroende på vilken utbildning man studerat på i gymnasieskolan. I figur E framgår hur stor andel som inom fyra år påbörjat en utbildning i komvux.

Figur E: Komvux-studier inom fyra år efter gymnasietiden. Andel av personer födda 1978 som påbörjat komvux senast våren 2001. Redovisning efter typ av program, studieresultat och kön. Procent.

Övergången till komvux var i stort sett densamma oberoende av om man utbildats på ett program med krav på APU eller ett program utan krav på APU. För dem som studerat på ett APU-program var också skillnaden liten om man erhållit ett slutbetyg eller inte. Tidigare elever på ett studieförberedande program fortsatte oftare i komvux om betygen var dåliga eller om man saknade slutbetyg. Kvinnor som inte erhållit slutbetyg eller saknade slutbetyg från program utan krav på APU hade den högsta övergången till komvux, cirka 58 procent. Män som fått slutbetyg från program med krav på APU hade den lägsta övergångsfrekvensen, cirka 28 procent.

De program som oavsett studieresultat och kön hade störst andel som fortsatte på komvux var handels- och administrationsprogrammet (HP) samt estetiska programmet (ES), båda med 47 procent. Lägst övergångsfrekvens hade fordonsprogrammet (FP) och byggprogrammet (BP), båda med knappt 20 procent.

Många började studera en A-kurs i matematik, engelska eller svenska på komvux. Av dem som är födda 1978 påbörjade 13 500 minst en av dessa A-kurser.

Mer än var sjunde ung vuxen läste alltså minst en A-kurs i matematik, engelska eller svenska på komvux. I genomsnitt hade kullen födda 1978 läst 2,2 terminer och 9,7 kurser under de fyra läsår utvärderingen undersöker.

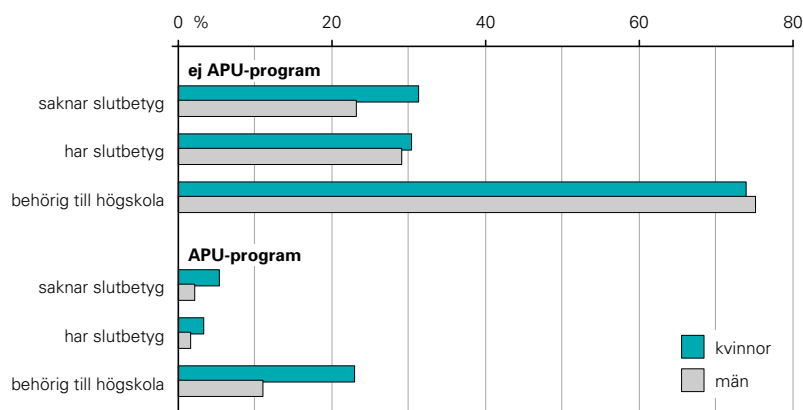
STORA SKILLNADER VID ÖVERGÅNG TILL HÖGSKOLAN

Högskolan har byggts ut kraftigt under de senaste tio åren. Regeringens mål är att 50 procent av en årskull ska ha börjat högskolestudier vid 25 års ålder. Även om det är en bit kvar till att målet uppnås har andelen ungdomar som börjat studera före 25 års ålder nästan fördubblats sedan slutet av åttiotalet, från 22 till 40 procent. Utbyggnaden har inneburit att högskoleutbildningen numera är relativt jämnt fördelad över landet och variationerna mellan olika delar av landet i övergångsfrekvenser har minskat. Utbyggnaden har också inneburit att utbildningsutbudet blivit mer varierat över landet. Framför allt har antalet utbildningsplatser med teknisk inriktning ökat. Många av de nya högskolorna tillkom under 1970-talet. Idag är det länen utanför storstadsområdena som har den högsta övergångsfrekvensen till högskolan.

En förutsättning för att få börja högskolestudier är att man har grundläggande behörighet. Andelen elever som erhållit ett slutbetyg med grundläggande behörighet varierar mycket mellan programmen. För de tre årskullarna födda 1978–1980 hade mer än tre av fyra av dem som fått slutbetyg från naturvetenskaps- och medieprogrammet grundläggande behörighet, medan mindre än hälften av de studerande från industri-, fordons- och energiprogrammen uppnått detta.

Många kompletterade eller förbättrade sina betyg genom studier i komvux. I årskullen födda 1978 hade nästan 34 500 personer påbörjat högskolestudier inom fyra år efter gymnasietiden. Fler än 10 100 hade i mellanperioden läst på komvux. Detta innebär att nästan 30 procent av högskolenybörjarna i årskullen hade gått via komvux. Övergången till högskola uppvisade stor skillnad mellan könen. Av kvinnorna från 1978 års kull hade 41 procent påbörjat högskolestudier 4 år efter gymnasietiden mot 31 procent av männen.

En markant skillnad i övergång fanns också mellan olika typer av gymnasieprogram, utan respektive med krav på APU. I diagram F belyses detta.

Figur F: Högskolestudier inom fyra år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som påbörjat högskola senast våren 2001. Redovisning efter typ av program, studieresultat och kön. Procent.

Övergången till högskolan för unga vuxna födda 1978 var i särklass högst för dem som gått program utan krav på APU. Av dem som gått det naturvetenskapliga programmet hade drygt 80 procent börjat högskolan inom fyra år efter gymnasieutbildningen. Motsvarande andel för eleverna från SP var 53–71 procent resp cirka 33 procent för eleverna från ES. Av figuren framgår att skillnaden mellan män och kvinnor i övergång till högskolan var relativt liten för dessa unga vuxna. Markant är dock att det var de med behörighet som i första hand gick över till högskolan. Samtidigt finns en stor grupp, nära 30 procent av dem som saknar slutbetyg resp. hade slutbetyg utan behörighet, som skaffat sig behörighet och börjat i högskola inom 4 år. Speciellt bland dem som saknade slutbetyg är andelen kvinnor betydligt högre än andelen män.

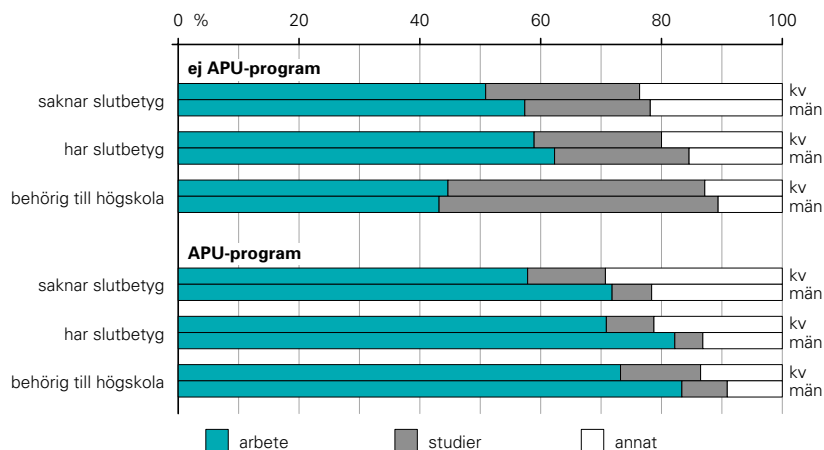
Skillnaden i övergång till högskolan mellan program utan resp. med APU var mycket stor. För APU-programmen var övergången till högskola totalt sett mycket låg. Här fanns en avsevärd skillnad mellan kvinnor och män. Bland kvinnor födda 1978 som hade ett slutbetyg med grundläggande behörighet började över 20 procent i högskola, medan andelen för männen var hälften så stor. Det var få av dem som saknade behörighet som kompletterat detta och påbörjat högskolestudier inom fyra år efter avslutade gymnasiestudier. För vissa av APU-programmen var övergångsfrekvensen mycket låg. Cirka 1 procent av de män som gått industri- eller fordonsprogrammet började i högskolan inom fyra år.

Den bild som presenteras här om övergången till högskolan visar att valet till gymnasiet också skapar din framtid. Det är från program utan APU som eleverna går över till högskolan. Det är också från dessa program som elever utan behörighet kompletterar sin utbildning för att få en plats inom högskolan. Detta innebär att den enskilde elevens val till gymnasiet i mycket hög utsträckning är avgörande för en framtida livsföring – högre studier eller ett arbete direkt efter gymnasiet.

GODA STUDIERESULTAT ÖKAR CHANSERNA FRAMÖVER

Det hävdas ibland i debatten att de många avbrotten i gymnasieskolan inte bara är av ondo. Ett positivt avbrott skulle t.ex. kunna vara om den studerande i samband med sin APU börjar arbeta. I vår utvärdering har vi funnit starka samband mellan kön, studieresultat och chansen att ha ett arbete tre och ett halvt år efter studietiden. I figur G redovisas hur stor andel av årskullen födda 1978 som arbetade, studerade i komvux alternativt högskola eller ägnade sig åt annan verksamhet.

Figur G:
Verksamhet 3 1/2 år efter gymnasietiden. Andel personer födda 1978 som arbetade eller endast bedrev studier i komvux alternativt högskola. Redovisning efter typ av program, studieresultat och kön. Procent.

Bland de grupper av studerande som gått ett program med krav på APU hade de som avslutat sin gymnasieutbildning utan ett slutbetyg i mindre omfattning än övriga ett arbete tre och ett halvt år efter studietiden. I alla delgrupperna hade också kvinnorna lägre sysselsättningsgrad än männen. Bland de som gått ett program utan krav på APU hade avbrytarna och de utan grundläggande behörighet högre förvärvsfrekvens än de med behörighet. Detta förklarades emellertid av att de med bättre studieresultat istället för arbete studerade tre och ett halvt år efter.

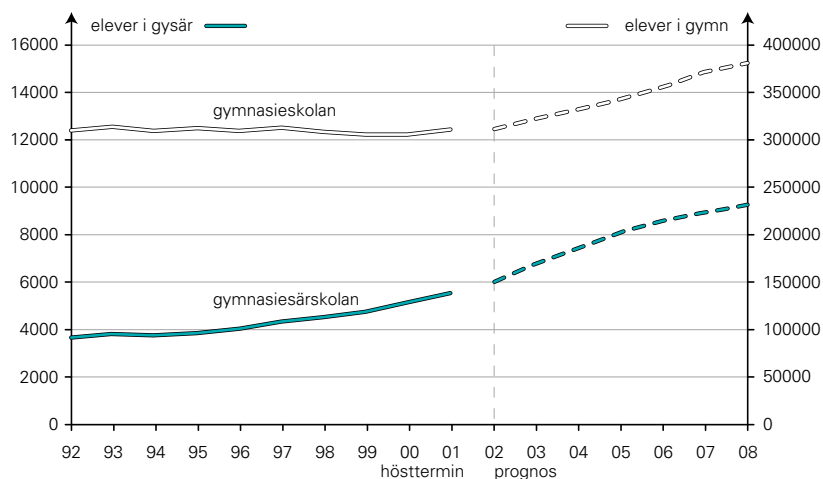
I alla delgrupper som redovisas i diagram G återfinns en större andel kvinnor än män i annan verksamhet. I denna kategori ryms verksamheter som arbetslös, i arbetsmarknadsåtgärd, andra studier än komvux och högskola samt arbete hemma. Som vi tidigare redovisat återfanns kvinnorna mer sällan i målyrken. Till detta kommer att alltför, framförallt kvinnor, väljer program utan krav på APU. Vi kan också konstatera att de som inte erhållit slutbetyg från gymnasieskolan i lägre utsträckning hade ett arbete än de som fullföljt sina studier.

STORA RESURSBEHOV FRAMÖVER

I slutet av år 2002 lägger den parlamentariskt tillsatta gymnasiekommittén fram sitt förslag till reformering av gymnasieskolan. Några av de frågor som kommer att behandlas är organiseringen i program, betygssystem och val av kurser och inriktningar. Utöver dessa kommande förändringar står gymnasieutbildningen inför stora utmaningar huvudsakligen beroende på av demografiska orsaker.

De stora födelsekullarna från slutet av 1980- och början av 1990-talen kommer de närmaste åren att börja sin gymnasieutbildning. Antalet elever som mottagits i den obligatoriska särskolan har de senaste 10 åren ökat mycket kraftigt. Om orsakerna till detta går att läsa i Skolverkets rapporter »Hur särskild får man vara?» och »I särskola eller grundskola« (Dnr 2000:2037 respektive rapport nr 216).

I figur H har vi med enkla prognosantaganden skissat hur elevökningen kommer att te sig fram till år 2008.

Figur H: Antal elever i gymnasieutbildning. Faktisk utveckling åren 1992–2001 samt prognos för åren 2002–2008.

Elevantalet ökar kraftigt i såväl gymnasieskolan som i gymnasiesärskolan. Ökningen kommer att ske samtidigt som den åldrande lärarkåren börjar gå i pension. De närmaste åren fasas dessutom den statliga satsningen på vuxenutbildning ned. En stor utmaning för huvudmännen blir att ordna tillräckligt med resurser, både i form av pengar och lärare för gymnasieskolan.

NÅGRA SLUTORD

Denna rapport bygger på statistik hämtad ur register och via enkäter. Den fångar upp de unga vuxna vid en tidpunkt då de just har lämnat ungdomstiden bakom sig. De är på väg in i eller de kanske är inne i vuxenlivet. De ungas framtid har i hög utsträckning formats genom de val de gjort inför gymnasieskolan men också av resultatet i utbildningen. Många ungdomar har negativa resultat i form av avhopp, slutbetyg utan behörighet eller inget slutbetyg alls. Andra har visat positiva resultat i form av konkurrenskraftiga slutbetyg.

En skiljelinje går mellan de som gått ett program utan APU respektive de som gått program med APU. De som går ut med slutbetyg med behörighet från program utan krav på APU är i hög utsträckning de som senare återfinns i högskolan. De med slutbetyg från program med krav på APU, oberoende av behörighet eller ej, återfinns på arbetsmarknaden men är också de som har högst arbetslöshet.

En annan skarp skiljelinje går mellan kvinnor och män. Denna skiljelinje kan sägas starta i val till gymnasieskolan, den fortsätter i att kvinnor gör färre avhopp och får bättre betyg. Den övergår i en starkt könssegregerad arbetsmarknad, där de ganska fåtaliga som valt otraditionella utbildningsvägar har större svårighet att få arbete generellt och speciellt inom det område de utbildats inom. Hur kan könsmönstret på arbetsmarknad och i skolan brytas? Och är det önskvärt att arbeta för otraditionella val inom skolan när arbetslivet inte svarar upp med att anställa de som gjort sådana val?

Vi vill i detta avsnitt lyfta några av de frågor som vi fångat i arbetet med rapporten och som vi tycker kräver en fortsatt diskussion

När de unga vuxna ska bedöma hur utbildningen under gymnasietiden svarat upp mot de krav de möter i sitt arbete får gymnasieskolan överlag ett gott betyg. De flesta är nöjda eller mycket nöjda med de färdigheter utbildningen gett dem. Däremot ställer arbetslivet förvånansvärt låga krav på sin unga arbetskraft enligt dem själva. Den kompetens de fått i t.ex. engelska eller muntlig/skriftlig framställning anser de sig inte ha fått någon användning av, arbetsuppgifterna ställer inte några krav på detta. Hur ska detta tolkas?

Allt fler kvinnor väljer studieförberedande program. Detta kan relateras till att de som gått yrkesinriktade kvinnodominerade program i allmänhet har en arbetsmarknad inom den offentliga sektorn – en arbetsmarknad som dock i allt högre utsträckning kräver högskoleutbildning. Om kvinnor däremot väljer mansdominerade program så visar vår utvärdering att många avbryter studierna under gymnasietiden. Man kan fråga: Håller arbetsmarknaden för kvinnor med gymnasieutbildning på att försvinna?

Nästan alla arbeten kräver en gymnasiekompetens eller en högre utbildning. Detta är ungdomarna medvetna om och så gott som alla ungdomar börjar i gymnasieskolan. Vi har i denna utvärdering visat att många ungdomar avbryter studierna under gymnasietiden, andra går skoltiden ut men får inte slutbetyg från gymnasiet. Ungefär var fjärde elev som påbörjade gymnasiestudier fick inte ett slutbetyg. Detta är otillfredsställande resultat för gymnasieskolan. Vad kan göras för att förbättra gymnasieskolans resultat?

Nästan 40 procent, började studera i komvux inom fyra år efter att de lämnat gymnasieskolan. Många studerade då gymnasiekurser på A-nivån, vissa ha-

de redan väl godkända betyg på resp. kurs. Detta är ett dyrbart och otillfredsställande system såväl för den enskilde som för samhället. Är detta en rimlig utveckling och kommer det i framtiden att finnas resurser för att upprätthålla detta system?.

Gymnasievalet styr i hög utsträckning ungdomars framtid. I rapporten har vi presenterat vissa resultat med fördelning på APU-program resp. program utan APU. I denna uppdelning döljer sig ett antal program som sinsemellan är ganska olika. Samtidigt fångar vi en bild som är ganska entydig. Ungdomarna går olika framtid till mötes beroende på vilket program man gått. Man kan t ex peka på skillnaden i övergång till högskolan, skillnaden i förvärvsfrekvens tre år efter gymnasiet. En annan skiljande faktor är andelen ungdomar som studerar eller förvärvsarbetar utomlands, där en stor andel av kvinnorna från program utan APU tillbringar en tid efter gymnasiet utomlands, medan män från APU-program knappast gör det alls. Är detta en önskvärd utveckling? Om inte hur kan den brytas?